

Увайсий

КЎНГИЛ
ГУЛЗОРИ

Тошкент
Гафур Гулом номидаги
Адабиёт ва санъат нашриёти
1983

Нашрга тайёрловчилар:

ИМОДИДДИН ҚОСИМОВ (Улфат)

АМОНИЛЛО ВАЛИҲОНОВ (Бокир)

Тақризчи

ВАҲОБ РАҲМОНОВ,

Сўзбоши муаллифи

АМОНИЛЛО ВАЛИҲОНОВ

Ўз Увайсий.

У14 Кўнгиш гулзори [Сўзбоши муаллифи А. Вали-
хонов].— Т.: Адабиёт ва санъат нашриёти,
1983.—272 б.

Қўлингиздаги бу кичик китобчага оташнафас шоира Увайсийнинг ажойиб газаллари, мустазод, мухаммаслари, таржеъбандлари, тар-
тиббанд, чистолариван намуналар киритилган. Улар шоиранинг шеъ-
рийят соҳасидати истеъдоди ва бадий маҳоратидан хабар бериб ту-
рибдилар.

Увайси. Сад души.

4702570100—51

М 352 (04)—83 1—83

Ўз1

© Фафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1983 й.

ОТАШИН ШОИРА

Шоира Увайсий XIX аср биринчи ярмидаси Фарғона адабий муҳитида ўзига хос овози билан ҳам, ўзининг тутган ўрни билан ҳам, шунингдек, ўша давр адабий муҳитининг кенгайишига ва такомилга кўрсатган таъсири билан ҳам алоҳида ажралиб турувчи истеъдодли ва оташин шоирадир. Фазлий каби феодал-клерикал адабиёт вакиллари шоирани кўп каментишларига қарамай ўша давр адабиёти осмонининг порлоқ юлдузи, балки нурафшон ойна бўлмиш Подиранинг унга том маънода ҳимоячилик қилиши, шунингдек, кенг халқ оmmasи унинг ҳаёти ва юксак баъдий маҳорати хусусида турли-туман ривоятлар тўқиб, Увайсийга ўз ҳурматиини ифодалаши буни яққол тасдиқловчи далилдир.

Шоира Увайсий ижодига қизиқиш узуг Октябрь, социалистик революциясидан кейинги йилларда айниқса кучайди. Совет ҳокимияти йилларида 1940 йилларгача Увайсий тўғрисида асосан вақтли матбуотда айрим маълумотлар учраб турди. Сўнги қирқ йил ичида шоиранинг ҳаёти ва ижоди хусусида бир қадар асосли ва белгиланган аниқликларга эга бўлган маълумотлар кўпроқ берилди. Бу боралаги биринчи ахборот сифатида педагогика институтлари учун мўлжаллаб 1945 йили чиқарилган «Ўзбек адабиёти тарихи хрестоматияси» (II том)даги қисқа маълумот ва газалларидан намуналарини, шунингдек, 1948 йили нашр этилган «Ўзбек поэзиясининг антологияси»даги атоқли ёзувчи Ойбекнинг бош сўзи ва шоира газалларидан намуналарини айтиб ўтиш мумкин. Лекин у пайтларда Увайсий таржимаи ҳолига оид маълумотлар етарли даражада аниқланмаган эди. Иккинчидан эса, бу ишлар шоиранинг махсус ўзига бағишланмаганидан улардаги маълумотлар йўл-йўлакай бериладиган ахборотлар сифатидаги материаллар эди. Шу сабабли уларда баъзи бир ноаниқликлар ҳам мавжуддир.

50-йиллардан бошлаб шоира Увайсийнинг ҳаёти ва ижодига махсус бағишланган мақола ва асарлар ҳам пайдо бўла бошлади. Бундай хайрли ишлардан Абдулла Олимжонов билан Уткир Рашидовларнинг мақола, тадқиқотларини кўрсатиб ўтиш ўринлидир. Уткир Рашидов ишида Подира ва Маҳзуна тўғрисида таърихлагани

га қарамай, Увайсий ижодига кенг ўрин ажратилган. Бу борада 1959 йилда нашр этилган иккита асар ҳам диққатга сазовордир. Уларнинг бири ғайратли ва тиниб-тинчимас тадқиқотчи Тўхтасин Жалоловнинг «Ўзбек шоирлари» китоби бўлса, иккинчиси, Шарқ адабиётининг билимдонларида бири А. П. Қаюмов ва Э. Иброҳимовлар томонидан нашрга тайёрланган Увайсий девонидир. Буларнинг биринчисида тадқиқотчи ўттиздан ортқ ўзбек шоирларининг асарларини ўрганиб, тадқиқ этган ва улар орасида Зебунисо, Нодира, Увайсий ва Бонуларга алоҳида эътибор берган. Увайсий хусусидаги мақоласида тадқиқотчи ўша пайғача маълум бўлган, кўичлик томонидан тап олинган ривоятларга асосланиб, шоира халқнинг сеvimли фарзанди бўлганини кўрсатади. Буидан ташқари, Тўхтасин Жалолов бир қанча янги маълумотларни ҳам топиб, манзарани анча равшанлаштиради. Иккинчи китоб — девоннинг дуруст томони шундаки, у аввало, дастлабки тадқиқотчиларнинг «Увайсий девони йўқолган» деган нотўғри фикрларига тўзатиш киритади ва биографик маълумотларни бир қадар аниқлаштиради. 1959 йили Увайсий хусусида яна бир маълумот эълон қилинди. Бу ерда гап «Ўзбек адабиёти» тўрт томлиги хусусида бораётир. Унда шоиранинг ҳаётига онд жуда қисқа ахборот берилиб, шеърларидан намуналар эълон қилинади, лекин буида ҳам аввалги маълумотлар такрорланади, янгилек учрамайди. 1961 йили А. П. Қаюмовнинг «Қўқон адабий муҳити» монографияси нашр этилди. Унда бошқа шоир ва шоиралар қатори Увайсийнинг таржимаи ҳоли ва ижодига онд бир мақола берилган бўлиб, таржимаи ҳолга тегишли маълумотлар тўла бўлмаса ҳам, ижоднинг таҳлили анча яхши баён этилган эди (242—249-бетлар). Билобарни бу мақола ҳам 50-йилларда юзага келган ишлар сирасига киради.

Шунинг мамнуият билан қайд этиш лозимки, Увайсийнинг ҳаёти ва ижодий фаолияти борасида энг самарали ишлар майдонга чиққан давр 60-йиллар бўлди. Бунга Андижон Давлат педагогика институти олимларининг олиб борган илмий-текинриш ишлари хусусидаги биринчи ахборот (1959 йил, ноябрь, Андижон область, «Коммунист» газетаси)асосий туртки берди. Шундан бир оз кейин (ўша йил, декабрь, «Андижанская правда» ва «Ўзбекистон маданияти» газеталарида) яна мақолалар эълон этилди.

Андижон Давлат педагогика институтининг ўзбек адабиёти кафедраси профессор Ҳ. Раззоқов раҳбарлигидаги ўз илмий-текинриш ишлари давомида Андижон область Марҳамат районида, шунингдек Маргилонда, Арсифда /Фарғона яқинида/ шоира Увайсийнинг авлодлари яшанини яниқлаб, улар билан алоқа боғлади. Марҳум Ҳ. Раззоқов, шоир Улфат ва бошқалар интирокидаги илмий экспедиция шоиранинг ҳаёти ва ижодий фаолиятига онд бир қанча янги материалларни қўлга киритди. Шундан кейин шоиранинг Марҳаматдаги авлодлари, унинг асарларига қизиқиш жуда кучайди. 1960 йилининг

бошларида Ўзбекистон ССР Фанлар Академиясидан М. Алавия, М. Қодирова, Э. Иброҳимовалардан иборат группа, Самарқанд Давлат университетидан академик В. Абдуллаев бошчилигидаги группа келиб, Увайсийнинг чевараси Холжон отин (шоира Мағзий) ихтиёридаги меросга қизиқдилар, шундан кейин, шоира тўғрисидаги янги-янги маълумотларни ўрганиб чиқдилар. Бу маълумотлар асосида Э. Иброҳимованинг «Увайсий» рисоласи (1963) ва Ҳ. Раззоқов, Улфат /И. Қосимов/, Ғ. Абдуллаев, Н. Маматовлар томонидан нашрга тайёрлашиб, профессор Ҳ. Раззоқов ва Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган фан арбоби, профессор Ғ. Х. Абдуллаевларнинг «Сўз боши»лари билан чоп этилган «Девон» майдонга келди (1963). Шунингдек, ана шу маълумотлар 1967 йили чоп этилган «Ўзбек адабиёти тарихи» (иккинчи китоб) дарслигидаги «Увайсий» мақоласига асос қилиб олинди.

Шундай қилиб, 60-йиллар Увайсий ҳаёти ва ижодий фаолиятини ўрганишда энг баракали ишлар қилинган ва шоира ҳақидаги маълумотларга жуда кўп аниқликлар киритилган давр бўлди. Шунинг зўр қошқини ва ифтихор билан айтиб ўтиш мумкинки, ушбу сатрлар муаллифига ҳам бу борадаги барча изланиш ва қидириш ишларида бевосита иштирок этиш шарафи муяссар бўлган ва у Холжон отин — Мағзий, унинг қизи Жаҳон отин, набираси Фозилжон ака Назировлар билан юзма-юз мулоқотларда қатнашган эди. Ана шу суҳбатлар, баъзи асарлардаги маълумотлар, шоиранинг ўз асарларидаги айрим ишоралар ва мўътабар донраларда эшитилган ривоятлар асосида Увайсийнинг таржиман ҳолини қуйидагича баён этиш мумкин.

* * *

Унинг аёл исми Жаҳон отин эди. У Марғилоннинг, Чилдухтарон маҳалласида 1789—90-йилларда дунёга келди. Отаси Сиддик бобо, онаси Чинин биби. Марғилонлик машҳур шоир Рожийдан нақд қилишларича, Сиддик бобо мадрасани тугатган, адабиёт ва илми мусиқийни яхшигина билган киши бўлиб, касблик билан кун кечирган. Форс-тожик ва ўзбек тилларида шеърлар ҳам ёзган, ушн Ҳофиз бобо ҳам деб аташган. Онаси Чинин биби эса, саводли аёл бўлиб, мактабдорлик қилган ва ўз атрофидаги меҳнаткаш касибларнинг фарзандлари орасида маърифат тарқатган. Жаҳон отин жуда ёшлигидан бошлаб онасидан савод ўрганган, зеҳинлиги туфайли бу борада тез муваффақият қозониб, онасига халифалик, ёрдамчилик қилган. У кичиклигиданоқ отасидан ва акаси — машҳур Охунжон ҳофиздан дунтор, тапбур чалишни, илми мусиқийнинг амалий жиҳатларини ўрганади. Отасидан яна араб, форс тилларини ва адабиёт сирларини ўрганишга уринади. Лекин отаси тез орада нафот этиб, онаси билан қолган Жаҳон отин ўзи мустақил равишда Ҳофиз, Жомий, Навоий, Фузулий, Бедил каби Шарқ шеърятининг буюк намояндалари ижо-

дини ўртадади. Шу билан бир вақтда у араб тили сарфу паҳнини ҳам тамомилла мустақил равишда эгаллайди (чулки у вақтда ҳукмрон хурофий гуруҳлар аёлларнинг кўп ўқишларини қатъиян тақиқлар эдилар). Онаси ва акиси Охунжон ҳофизлар уни 17 ёшида марғилоллик яҳшигина саводли, адабиётдўст ва маърифатли бўлган Ҳожихон исмли кишига узатадилар. Жаҳонхон ундаи Муҳаммадхон ва Қўбиҳон исмли икки фарзанд кўради ва уларни саводли, шеърфаҳм қилиб ўстиришга жуда қаттиқ саъю ҳаракатлар қилади.

Эл орасида «Золмихон» деб лақаб олган Қўқон ҳукмдори Олимжон укаси Умарбекни Марғилол тумани ҳокими қилиб тайинлагач, Охунжон ҳофиз унинг созандаси ва Ҳожихон қисқа муддат давомида унинг арбобларидан бири бўлиб қоладилар. Бу пайтгача Марғилол ва унинг атрофида мактабдорлик ва шоира сифатида шуҳрат қозонган Увайсий Нодира билан яқинлашади. Бу яқинлашувда малика қуршовидаги Кўка биби, Қўзиҳон, Улфат бегим каби очик фикрли инелларнинг хизматлари катта бўлади. Чулки улар шеърфаҳм бўлишларига қарамай, Моҳлар ойим — шоира Нодира учун Увайсийдек фозила ҳам шоира бир ҳамсуҳбатнинг ўрнини боса олмасликларини яхши билардилар. Ана шу яқинлик Нодиранинг фожиола қатл эгилгунига қадар борган сари кучаяди. Ота-онасидан кейин қизи Қўшхонга ҳомилдор эканлигида эри Ҳожихон ҳам вафот этади (Рожий нақли). Бу пайтда Қўқон музофотига хон бўлиб қолган Умарбек севиқли малика Нодиранинг илтимосига мувофиқ эрининг йилини ўтказган Увайсийни икки боласи билан Қўқонга олдириб кетади ва у ерда шоира Фарғона маликасининг энг яқин кишиси, том маънода унинг ҳимоясидаги шахс сифатида умргузаронлик қилади. Бу ҳолни шоиранинг ўзи қуйидагига ўхшаш кўпгина шеърларида ифтихор билан айтиб ўтади:

Ҳумойи авжи соясини то бошимма солди,
Бошимни кўкка еткурди, ҳам ул дам қилди имдоди.

Шунинг учун бўлса керак, Увайсий барча арзу долларни ўз ҳимоячиси Нодира номига қилар эди¹.

¹ «Очерки истории общественно-философской мысли в Узбекистане» (Т., «Фан», 1977) китобида кўрсатиб ўтилишича, XIX асрнинг биринчи ярмида Қўқонда илгор адабиётнинг, шуниингдек, прогрессив ижтимоий ва фалсафий фикрнинг намоёндалари Гозий, Махмур, Гулҳаний, Нодира, Увайсий, Маҳшунлар эдилар. XIX аср бошида феодал тарқоқликка хотима берилиб, анча кенг территорияда марказлашган Қўқон феодал давлати тузилган эди. Умархон ва ўгли Муҳаммад Алихон салтанати даври экономиканинг бир қадар ривожланиши ва маданий ҳаётнинг анча жонланиши билан характерланыди. Хон саройи атрофида шоирларнинг белгили доираси ҳосил бўлди. Феодал-клерикал йўналиш вакиллари Адо, Фазлий ва бошқалар феодал идеологиясини тарғиб этган бўлсалар, Гозий, Ҳожиқ, Махмур, Гулҳаний ва бошқалар меҳнаткши халқ ҳаётини ҳаққоний кўрсатишга ҳаракат қилдишар (267-269).

Увайсийнинг Қўқондаги ҳаёти қандай кечди?

Қўқонга келтирилган дастлабки пайтларда шонра ҳарамда яшайди. У ҳарамда «икки қўлини қовуштириб» ўлтирмади, балки Нодирага яқин киши бўлишдан ташқари ҳарамдаги қизлар — қанизақлар орасида ҳам хат-савод ўргатиш билан, ҳам илми мусиқийнинг амалий жиҳатларидан таълим бериш билан шугулланади. Лекин у ҳарамда узоқ вақт қола олмади, уч-тўрт йилдан сўнг уни тарк этишга мажбур бўлди. Увайсийни ўзидан узоқлаштиргиси келмаган Нодира Қўқондан унга ҳовли-жой сотиб олиб беради. Шоира бу жойда ўзининг севган машғулотлари — шеър машқ қилиш, қизларни ўқитиш билан шугулланади. У ўша вақтларда ҳам Нодиранинг ҳузурига кетаган пайтида кира оларди. У маликанинг таклифи ва илтимоси билан Нодира ҳимоя қилиши зарур бўлган тутқунларни ўқитар эди. Унинг муаллималик фаолияти борасида шогирдларидан бири бўлиши Ожиза тахаллусини танлаган аёл шоира вафотига ёзган тарих-марсиясида жумладан тубандаги минераларни ҳам учратамиз:

Юмди кўзин бу жаҳонди Жаҳон отун — ул Увайсий,
Мулки Фарғона писосини очиб кўзи, веран баср.

Муаллималик касбига Увайсий ихлос билан қарайди ва илмга ташна қизларга чуқур таълим беради. Бу ҳол унинг ғазалларида ҳам ўз ифодасини топгандир:

Келдиким, икки пари, гўё тилаб айлаб қанот,
Илм қонш ичра, Вайсий бўлди мамнуи иккиси.

Шуниси диққатга сазоворки, шонра ўз толибалари ва шогирдларининг ютуқларидан қувониб, уларга мувашшаҳлар ҳам бағишлаган.

Нодира ҳам истеъдодли аёллардан кўпини ўз атрофига тўплаб, уларни ҳам ҳимоя қилган, ҳам тарбия қилган. Бу борада шоир Нодир ўзининг «Ҳафт гулшан»ида шундай ёзади:

«...Ингибон ҳар тарафдин печа қотун,
Борисн фазлу доини ичра отун.
Ҳама фаҳму фаросат ичра якраи,
Ҳама зуҳду ибодат бирла ҳамсанг.
Бори Зебушисодек эрди шоир,
Бори Марям каби зуҳд ичра моҳир.
Борининг фаҳми бир-бирдин фузунроқ,
Борининг илми бир-бирдин узунроқ.
Алардин эрди Ойим кўнгли хушқол,
Утар эрди аянинг бирла маҳу сол...»

Ана шу шоира, олима ва фозилалардан бири, сўзсиз, бизнинг баъдсинафъ объектлари бўлиши Увайсий эди.

Масалан:

Жаҳон гулзориди ҳоки қудумингдин етар зийнат,
Хиромингдин толар жон гулшани оройишу наздат.

матлаъли газали Жаҳон биби помига ёзилган муваншаҳ бўлиб, Жаҳон биби Ҳаёт, Бақо, Дилором исмли қизлар Увайсийдан аруз, қофия ва мусиқий санъатини ўрганганлар. Улар ҳам форс-тожик, ҳам туркий тилларда юксак савиядаги шеърлар ёзишга қодир шоирлар бўлганлар. Худди шу тўрт қиз хусусида Фаргона водийси халқи орасида бир ривоят мавжуддир. У шундай:

Маълумки, Моҳлар ойим Қўқон ҳарамига турли жойлардан ҳар хил сабаблар билан келтирилган қизларга мураббийлик қилган. У бу гўзалларни турли-туман йўллар билан ҳимоя қилишга, шунингдек, шаърадаги истеъдодни ўстиришга ўзининг бурчи сифатида қараган. Бу борада Увайсийдан яхши фойдаланган ва уни бу ишда ўзининг кўмакчиси деб билган. Юқорида номлари зикр этилган тўрт қизнинг истеъдодини пайқаган малика Умархонга илтимос қилиб, уларни Увайсийда ўқитишга рухсат олган. Кейин қизлар аруз ва қофия илминини ўрганганлар. Қизларнинг бирида Умархон уларнинг машғулотлари қандай натижа бергани билан қизиқиб қолади. Шунда толибларнинг иқтидорларини аниқлаш учун шеър айтишларини таклиф этади. Табиийки, маъкур гўзаллар хонга маъқул бўлишга уринишадди. Биричи навбат Жаҳонга берилади. У айтади:

Ту подшоҳи жаҳоний, Жаҳон эи даст мадеҳ,
Ки подшоҳи жаҳонро жаҳон ба кор ояд.

Навбат Ҳаётга келади:

Жаҳон хут аст, ва лекин Ҳаёт мебод,
Ҳаёт агар набувад, аз жаҳон чи кор ояд?

Кейин Бақо шеър айтади:

Ҳаёту Жаҳонро ҳама бебақост,
Бақоро талаб кун, ки охир бақост.

Унга хос бу мусобақани Дилором якунлайди:

Жаҳону, Ҳаёту Бақо чист? Гар —
Наёбад Дил ором, онҳо ҳабост!¹

Хоп уларнинг барчасидан таъсирлашиб, мамнуи бўлган. Увайсийга ўз номидан миннатдорчилик билдиришни Нодирага тоширган ва миннатдорлик белгиси сифатида унга Марғилондан бир ҳовли-жой инъом қилган (Юсуфжон қизиқ Шакаржонов нақли).

Бу амалда бўлиб ўтганими, ё йўқми, бизга қоронғи. Лекин шу ҳикоянинг ўзи ҳам Увайсийга нисбатан халқ ҳурматиини кўрсатади.

Увайсийнинг Қўқондаги дастлабки ўн йил ҳаётига онд яна бир эпизод диққатга сазовордир. Юқорида айтиб ўтганимиздек, янги ҳовли-жойида шоира ҳам толибаларни ўқитиш билан, ҳам созандахонанда қизларга янги мусиқийнинг амалий жиҳатларидан таълим бериш билан машғул бўлади. Қушларнинг бирида шоира Нодира олдида бўлиб, уйига қайтиб келса, эшигининг қулфи бузилган, танбурларини кимлардир олиб кетибди. У қўни-қўшилардан сурштириб билсаки, ғанимлар томонидан қилинган иғво билан муҳтасиб Нуруллоҳ хожа ўн беш киши ҳамроҳлигида қулфни бузиб кириб, ҳақоратлар қилиб, танбурни олиб чиқиб кетган экан. Бу хусусда Нодира воситасида Умархонга арз қилади. Моҳлар ойининг саёю ҳаракатлари туфайли танбур қайтариб берилади.

Увайсийнинг Қўқонда кечган ҳаёти дастлабки даврларда Нодиранинг ҳимояси туфайли баъзан масрурликлар билан зийнатланган бўлса, Муҳаммад Алихон тахтга ўлтирганидан кейин унинг бошига кўнгина кулфатлар ҳам тушган. У 14—15 ёшлик Муҳаммадхонни /шоиранинг ўғли/ унинг шеър ёзишини ва онасининг Нодирага яқинлигини баҳона қилиб «сарой хизмати»га — маҳрамликка олди. Сўнгра Увайсийни эрга бермоқчи бўлди. Шоира бунга унамагач, уни турли йўллар билан кетма-кет таъқиб остига олади. Масалан, ўғли Муҳаммадхонни сарбоз қилиб, Қашқар юришига юборди². Бу айрилиқ дарди Увайсийга ортиқ даражада қаттиқ зарба бўлди. Шоиранинг ғазалларида бу хусусда тубандаги мисралар ҳам бор:

¹ Юқоридаги байтларнинг мазмунлари:

Сен жаҳоннинг подшоҳсан, Жаҳонни қўлдан берма. Чунки жаҳон подшоҳига Жаҳон иш беради.

Жаҳон яхши, лекин Ҳаёт зарурроқдир. Агар ҳаёт бўлмаса, жаҳоннинг қўлидан нима келарди?

Ҳаёт билан жаҳон бебақодирлар. Бақонин талаб қил, чунки у бақолдиар. Жаҳон, Ҳаёт, Бақо нима эмиш? Агар дил ором топмаса, уларнинг барчаси беҳудадир (бу ерда исм — Дилором ўрнида ҳам).

Тўрттала байтда ҳам сўз ўйинлари, лутфлар шеърларнинг бадий юксаликларини таъминлагандир.

² Муҳаммадхон — Мажнунни Умархон сургун қилган, деган фикр ҳақиқатдан яроқдир. Чунки Жаҳон оти 1806—1807 йили, эрга берилган, 1808—1809 йили ўгли туғилган. Умархон ўлган йили (1822) у 13—14 ёшда эди.

Бугун, эй дўстлар, фарзанди жононимни соғиндим,
Гадо бўлсам не айб, ул шоҳи давронимни соғиндим.
Мусофирман, ғарибман, бекасу ҳам бенаводурман,
Вужудим дарда тўлди, эмди дармонимни соғиндим.
...Қоронғу бўлди олам кўзима ушбу жудоликдин,
Кўзу кўнглум зиёси, моҳи тобонимни соғиндим.
Мени бекас Увайсий йнглагайман рўзу шаб тинмай,
Уйимнинг зийнати, кўз равшани, хонимни соғиндим.

Бу зорланишлар Муҳаммад Алихонга таъсир этмади. Боз устига Қашқар юришидан қайтастиб эргаштириб келган кишиси — Ҳасан охун боққолни Увайсийнинг Қўқондаги ҳовлисига қўшни қилиб қиритди. Бунда у ҳовли-жой онаси Нодира томонидан совға қилинганини пеш қилади. Ҳасан охун муттаҳам судхўр киши бўлиб, хоннинг розилиги билан шoirанинг олган 12 тилло қарзини пеш қилади ва кейинчалик жойни ўзиники қилиб олади.

Ана шундай таҳқирланишлар ва кулфатлар шoirани:

Меҳнату аламларга мубтало Увайсийман,
Қайда дард эли бўлса, ошно Увайсийман.

Ёки:

Дили мотам, қади ҳам таъби номазуну бейдрок,
Лабнда кулгую бағрида қон, кўз ёши Жайҳунман!—

деб фарёд чекишга мажбур қилди.

Шунча кулфатлар чекиб бўлса ҳам Қўқонда узоқ туришга уни нима мажбур қилди? Фикримизча, бунга биринчи сабаб ўгли Муҳаммадхоннинг ҳажри эди. Чунки у Марғилонда туриб хонга ўғлини келтириб бериш ҳақида илтимос қилишни қийин эди. Иккинчидан, бошқа бир нарса ҳам уни Қўқонда тутиб турар эди. Муҳаммад Алихон Тир Увайсийга ва мазлум оммаганига эмас, балки ўз онаси — бу вақтга келиб Фаргона мулкининг севиқли онахони бўлиб қолган Мохлар ойилга ҳам азоблар ўтказар, уни мунғайтириб қўйган эди. Нодира атрофидаги кишилардан — билимдоп, адабиётдўст, шърфаҳм донмий ҳамсуҳбатларидан кўпчилиги путраб кетган ва Хушқола биби, Увайсий каби бир неча кишигина қолган эди. Увайсий маликашнинг кучли ҳимоясида донмий марҳаматларидан баҳраманд бўла туриб, уни шундай ҳолларда бекас қилиб ташлаб кетишни ўзига эп кўрмас эди. Бу бемуруватлик бўлур эди. У:

Ялаб тупроқ, бул байтул-ҳазан ичра ётибдурман,
Бу гам шомнда умид ила Маҳрухсор отингдин,—

деб қувонган, балки қиёматда ҳам ундан умидвор эканини баланд
овоз билан айтган эди:

Мени Макнунага дод айлайин ул рўзи жазо,
Ушбу қонун ила бўлмишки жафо ҳижронинг.

Увайсий ўғлининг қайтишидан умиди узилгач, Қўқондаги кул-
фат ва ташвишларга ортиқ чидай олмас эди. Оқила Нодира буни
фаҳмлаб, энди ёлғиз қизини эҳтиёт қилиш учун Қўқондан узоқроқ
туриш зарурлигини уқтириб, рухсат беради. У Марғилонга қайтади
(1830 йилларнинг ўрталарида —Рожий нақли). Марғилонда эканида
ҳам Нодира билан яқин алоқада бўлиб туради. Қўқонга ёзилган
хатлар буни яққол тасдиқлайди.

Марғилонда экан, Увайсий бутун қалб қўрнини қизига сарфлай-
ди. Ҳусни табиийсн тенгсиз бўлган Қуёшхон маънавий жиҳатдан ҳам
гўзал бўлиб, камолга етади. У фозила, шонра бўлиб етишади — Хо-
кий тахаллуси билан шеърлар ёзади. Шунингдек, дутор, танбурда
руҳбахш тароналар оғоз қиларли даражада моҳира бўлади. Уни
марғилонлик Абдусамад қори исмли кишига узатадилар. Қори жуда
мутаассиб бўлиб, рафиқасининг шонра, созида, хонанда экани унга
ёқмайди ва уни сиқув остига олади. Натижада Қуёшхон жуда яқин
жабр-ситам чекиб 30 ёшида (1839—40) вафот этади. Бу аламлар
Увайсийга яна бир зарба бўлади. Лекин қизидан бир ёшлигида ёғиқ
қолган набираси Биби Хадичага тарбия бериш вазифаси шонрани
муқаррар ҳалокатдан сақлаб қолади. Набирасини ҳам саводли, фозла
қилиб тарбиялаш учун Увайсий бутун муаллимлик маҳоратини
сарф қилади. Лекин унинг тарбиясини ўзи истаган даражага етказиш
учун умри кифоят этмайди. Хадича 10—11 ёшида эканида — 1850
йили у Марғилонда вафот этиб, ўша ерда дафи қилинади.

Анджонлик фозиллардан бўлмиш Отабек қози марғилонлик
машҳур шонр Рожий билан жуда яқин дўст эди. Унинг ўғилларидан
бири — марҳум Аҳмадбек маҳдум ака эса, хизмат сабабидан улар-
нинг кўп суҳбатларида иштирокчи бўлган. Ана шундай суҳбатлар-
нинг бирнда Рожийнинг Увайсий вафотига Ожиза тахаллусли бир
шонра томонида ёзилган тарих-марсияни ўқиганини эслаб, уни тез
ёзиб олиб ёд олганини бу сатрлар муаллифига айтган эди. У марсия
тубадагичадир:

Шум ажал бонс ўлуб итги қаму нодирайн давр,
Ер қаро бағрида пинҳонду неча фозилайн аср.

Юмди кўзин бу жаҳондан Жаҳон отун-ул Увайсий,
 Мулки Фарғона нисосина очиб кўзи, веран баср.
 Табьидан сочти қаму назм жавоҳирлари ҳар дам,
 Тузди, зийнат вериб онлар била, девон денлан каср.
 Зулм аҳлидан анга етса неча жавру жафолар,
 Моҳи Фарғона тўсуб нури-ла, сағ тарди нечук ҳаср.
 Фавти тарихини бу Ожиза айлар чоғи ишшо
 Ақл пиридан умид айлади имдод била наср.
 Ер юзин ўртагач ул фозилайи асрнинг ўди,
 Соли фавтина хирад пири деди: «Фозилайи аср!»

Бу марсияни тўлиқ келтиришдан мақсадимиз шуки, у шоира вафотининг санасига аниқлик киритишдан ташқари юқорида айтиб ўтилган фикрларимизни тўла тасдиқлайди.

Шунинг ҳам айтиб ўтиш ўринлики, Увайсий авлодидан кўпгина шоир ва шoirлар чиққандир. Уғли Мажнун тахаллуси билан, қизи Хокий тахаллуси билан шеър ёзганларини юқорида айтиб ўтган эдик. Қуёшхоннинг қизи Биби Хадича Азмиё тахаллуси билан шеърлар ёзган. У мингтепалик (ҳозирги Марҳамат райони) Абду-жаббор тўқсобанинг ўғли Абдуқодирга тушади. Ундан туғилган қиз Холжон биби ҳам шоира бўлиб етишади, тахаллуси Мағзий. Шундай қилиб, Увайсий аждодлари ва авлодлари бутун бир шоирлар ва шoirлар сулоласини ташкил этади. Бу сулоланинг энг машҳураси — Увайсийдир.

Шоира Увайсийнинг ижоди ҳам унинг замондошлари бўлмиш бошқа шоир ва шoirларнинг ижодларидан ўзининг гоёси, мавзулари ва жилолари билан ажрალიб туради. XIX аср адабий ҳаракатчилигида Увайсий тутган ўрни алоҳидадир. Чунки у кўпчилик шоирлар сингари адабиётни ҳаётдан ажратмади, балки ҳаётни у қандай бўлса, худди шундай ифодалади. Мана, Увайсий томонидан ўз даври ва ундаги меҳнаткаш халқнинг аҳволига берилган характеристика:

Замонанг туи, қадам босқон ерингча бўлмасун армон,
 Мабодо топмагайсен, Вайси, беармон, таваҳхум қил.

Еки:

Бу элким, тиги ҳирмон илк кўкни чоқларидиндур,
 Дили мажруҳ, гайр озоридин гамноқларидиндур.

Бундай шаронгда шонранинг бағри қонга айланди. У ўзи ва ўзига ўхшаш жабрдийда ҳақ аҳволига қон йиғлади, бу ҳақсизликлар гувоҳи бўлмиш фалакка «бағрини қон айламакни» таълим берди:

Спиришким довасин кўрди юзум туироғида андоқ,
Маломат қушлари бошим ўза кошона тутмишлар.

Еки:

Қайга борсам, бағримнинг қони менга гулзор эрур,
Доимо қуту пасибим, истасам — озор эрур.

Яна:

Бориб саҳрога, қон бағримдин изҳор айладим бир кун,
Фалак бағрин қизил қон айламакни мендин ўрганди!

Увайсий кўп мазлума аёллар каби фақат қон йиғлаш билангина чекланмади, балки бу зулмга ва ҳақсизликка, бу ҳийла-найранг ва тухмат-маломатларга, бу ғаламислик ва нфвогарликларга қарши ўз имконияти даражасида курашди: у Ҳасан боққолга ўхшаш муттаҳам судхўрларни, Тунқатор ва Қароҳол каби золимларни, дин ҳомийси номи билан иш кўрувчи Нуруллоҳ хожа сингари риёкор муҳтасибларни, бундай зулм ва адолатсизликларнинг асосий сабабчиси бўлмиш подшолар ва хонларни ўз асарларида аямай, рўй-рост фош этди:

Агарчи бохабарсен фашши дасториингдин, эй зоҳид,
Валекин ботинингдин юз туман бебок сесканди.

Еки:

Кўрди Мансур шаҳ юзин, берди «Ана-л-ҳақ!»дин хабар,
Бу мажозий шоҳларнинг зулм дорн бир нафас!

Хўш, бундай фош этишларга, антиклерикал, демократик тешиқ-деншиқдаги овозларга ўша даврдаги сарой адабий муҳити вакиллари қандай қарадилар? Улар, албатта, шоирага хайрихоҳлик бил-

дирмадилар, балки унга наст назар билан қарадилар, уни камситдилар, ҳатто унга тухматлар ҳам уюштирдилар. Масалан, ўша даёр клерикал адабиётининг йирик намояндаси Фазлий Намагоний ўзининг «Мажмуатуш шуаро» асариде унга қуйидагича «таъриф» беради:

Дигар Вайси ҳам аз гуруҳи нисост,
На монаиди Маҳзун фаҳиму расост.

Хаёлам ба тавсифи ў барнаҳост,
Аз он рӯй: гоҳ каж шуда, гоҳ роост.

Мазмуни: яна бири — Вайси ҳам аёллар гуруҳидандир. *М* Маҳзундек тушунадиган ва етук эмас. Уни мақташга хаёлим шу сабабдан юрмадики, (у) баъзан эгри, баъзан тўгри (сўзлар) эди.

Бу билан Фазлий нима демоқчи? Унга шоиранинг нимаси ёқмаган? Бу саволларга шонра асарларида жавоб айтиб қўйган. Дуруст, Увайсийда баъзан шеърининг ташқи ялтироқлигига, ҳатто қофияларга ҳам эътиборсизлик ҳоллари учрайди. Масалан, «кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди» радифли газалида у қофияга аҳамият бермайди. Лекин бундай шеърлар қай ҳолатларда ёзилган? Уларнинг мазмуни ўткир, фикрлар жўшқин, ифода ёрқин. Улар, афтидан, шоиранинг жуда зўр ҳаяжонли дамларида, балки бор овози билан фарёд чекишга тайёр турган пайтларида ёзилганга ўхшайди. Бундай чоқларда одатда ижодкорларнинг асосий диққат-эътибори ўз мақсадини аниқлашга, тушунарли қилиб айтишга, ўз ячки дунёсининг борлигини очиб ташлашга қаратилган бўлади ва ана шундай вақтларда инқилбозлик унинг назарида, иккинчи планга ўтиб қолади. Лекин шоиранинг гоёвий душманлари айни шу ҳолдан фойдаланиб, уни камситишга уринадилар.

Шоиранинг юксак бадий маҳорат эгаси бўлишида, афтидан, Шарқ адабиётининг йирик намояндаларидан баракали таъсирлангани ҳам ҳал қилувчи роль ўйнаганга ўхшайди. Чунки унинг газалларида Навоий, Фузулий, Бедил, Машраб каби ўз салафларига пайравлик аниқ сезилиб туради. Лекин бундай пайравлик жараёнда Увайсий уларга нисбатан ўзининг гоёт қуқур ҳурмати туфайли кўчилик шоирларда учрамайдиган пурназокат одобни тўла сақлайди. Аълана сифатида Навоий, Фузулийларга бир неча дурустгина мухаммаслар боғлаган бўлса ҳам, лекин назирчиликда (татаббуъда) одобга қатъий риоя қилади. Чунки, унинг «Қоқулнинг» радифли газали улуг Навоийнинг «Қошқи» радифли машҳур газалидан таъсирланиб, унга пайравлик йўсунида татаббуъ жанрида ёзилган бўлса ҳам, унда қофия ва радифни бошқача танлаган. Шунингдек,

оташнафас Фузулийнинг «Керакмазми сенго?» радибли газалига, Машраб газалларига бир неча татаббуълар ёзган бўлса ҳам, уларда қофиялар бошқача танланган. Бу ҳол унинг ўз салафларига нисбатан юксак ҳурмат сақлаганини билдирганидан ташқари, адабиётда чинакам одоба роия қилганини, ўта маданиятли эканини ҳам кўрсатувчи бир далилдир.

Ана шундай кучли истеъдод эгаси бўлмиш Увайсий келажакка умид кўзи билан қаради: тун сўнгидан тонг келажакка тўла ишонди!

Кўруб фурқат тунни, эй Вайси, наъмид ўлма ваелидин,
Билурмусанки, доим субҳ ҳар шом ичра ёстанмиш.

Кўриниб турибдики, шоира келажакнинг ёрқинлигига ишубҳа қилмаган. Шунинг ҳам айтиб ўтиш зарурки, ана шу ишонч ва умид уни актив фаолиятга руҳлантирди. Фаргона халқининг севишли малликаси — шоира Нодира ҳомийлигида Увайсий бутун умри давомида ўз ижоди билан ҳам адабиёт ва санъатни тарғиб этишга хизмат қилди. У замон фожияси туфайли мазлумаларга айлантирилган, аслида жамиятнинг гўзал бир эҳсони бўлган аёллар орасида маърифат тарқатиш билан шуғулланди. Ешлгидан то умрининг охиригача қизларни ўқитган, иқтидорли қизларга адабиёт ва санъатнинг амалий жиҳатларидан таълим берган шоира ўз бадний ижодиши бу жараён учун — таълимнинг муваффақияти учун хизмат қилдиранди. У шеърятдаги айрим санъатларни, абжод ҳисобини, муаммо санъатини ўз толибаларига чуқурроқ ўргатиш учун уларнинг зехини тарбиялаш мақсадида ҳам жуда кўп шеърлар ёзди. Шундай қизиб, унинг бадний ижодида соф лирик жиҳат, иктымол мотивлардан ташқари, маърифий томони ҳам учратамиз. Бундай бадний маҳсулотлари жумласига унинг мувашшаҳларини, шигонларини киритиш мумкинки, булардан таълим жараёнида унумли фойдаланган. Масалан, унинг мувашшаҳлари тузилиш жиҳатидан бошқаларникидан фарқли эди: исмларни у гоҳ биринчи мисраларга, гоҳ қофияли мисраларга, гоҳ шахмат оти юриши усулида жойлаштиради. Бунда у ўз толибаларининг имлосини синишини назарда тутарди. Шунингдек, мувашшаҳларда одамлар исминдангина эмас, балки бошқа исмлардан ҳам фойдаланган. Масалан, бир мувашшаҳда «мақсуд» сўзи, бошқасида «фулод қалам» ибораси беркиртилган (сўнги мисолда яна шу нарса англашладик, демак, XIX асрнинг биринчи ярмида Фарғона водийсида «пўлат қалам», яъни металл ручкадан кишилар амалда фойдаланган эканлар).

Бу маълумотлардан шундай хулоса чиқаришга тамомилан ҳақликми, Увайсий ҳам шеърят санъатида, ҳам таълим-тарбия соҳасида ажойиб янгиликларни қўллаган новатор шоира эди.

Ушшг дoстoнчилкдаги маҳорати тўғрисида академик В. А. Абдуллаевнинг «Ўзбек адабиёти тарихи» (иккинчи китоб — 1967) асарида батафсил тўхталгани учун бу ерда такрорлашни истамдик.

Қисқаси, Жаҳон отин — Увайсий оташин шоира бўлиб, XIX аср биринчи ярми ўзбек шеъриятидаги ёрқин сиймолардан биридир.

Энди қисқача «Девон»ни нашрга тайёрлаш ҳақида:

«Девон»ни тузишда шоиранинг чевараси Холжон отининг, яъни шоира Мағзийнинг қўлида сақланган ва кейинчалик у Андижон Давлат педагогика институтига тақдим этган асарлардан фойдаланилди. У китоблар институт кутубхонасида 138048, 138049, 138050 инвентарь номерлари билан сақланмоқда. Улардан бири шоира Мағзий қаламига мансуб (138050) бўлиб, камчиликлари кўпроқ. Унда 11256 мисра шеър бор. Яна бир (138049) гўзал наставлик хати билан кўчирилган, котиби помаълум. Унда 4186 мисра бор. Учинчиси 161 бетдан иборат.

Айрим камчиликлар бошқа нусхалар билан таққослашиб, шунингдек, мантиқ ҳукми асосида бартараф этилди. Бу ишни бажаришимизда берган маслаҳатлари учун профессор Ҳ. Раazzoқовга ва бизни китоб билан таъминлашда хизмат қилган файласуф олим, ЎзССРда хизмат кўрсатган фан арбоби, профессор Ф. Х. Абдуллаевга самимий миннатдорлик билдиришни ўзимизнинг бурчимиз деб биламиз.

**АМОНИЛЛО
БАЛИХОНОВ**

Жөн тасаддуқ бошинг узра чирмагон дасторинга,
Бош тасаддуқ сўзлагон шаҳду шакар гуфторинга.

Қўз тасаддуқдур сенинг хуршид талъат ҳуснинга,
Қадди долим ҳам тасаддуқ чуи алиф рафторинга.

Қўл тасаддуқдур сенинг ул ядди байзойингга ҳам,
Жөн тасаддуқ этмагон ким, кўзлари хумморинга?!

Ким гирифторинг эрур, мумкин эмас топмоқ халос,
Анкабут яшғинг этибсан қайд мушкин торинга.

Ошқадар сўрдим табиблардин бу дардинга даво,
Васлидин ўзга даво йўқ деди, ул беморинга.

Кимки сендин юз ўурса, эрмас ул толиби дин,
Топшир ул куфр аҳлини сен қодирн жабборинга.

Демадинг ашъори чошимни кўруб, маҳбубиман,
Боракалло, эй Увайсий, айлагон гуфторинга.

Оҳ гулрухсора жонон, хордурман ишқида,
Дил аро қон, сийнаси афғордурман ишқида.

Кечалар кирдим чаман, вақти саҳар зор айладим,
Қумрию ҳам андалиби зордурман ишқида.

Хотирим тай қилса ногаҳ наргиси ул масти хоб,
Қавқаби сайёрадек бедордурман ишқида.

Мўрдек помолдурманким, саломат аҳлига,
Дард аҳлига бу дам сардордурман ишқида.

Ақлу, фаҳму, ҳушу идроким сазовор ўлдиким,
Мажмари бардош ичинда нордурман ишқида.

Истасам марҳам ажаб эрмаски, сендин, эй табиб,
Дардсизлар захмидин бемордурман ишқида.

Соқиб, бергил алимга согареким, хосдин,
Соғиниб ул соф май, хуммордурман ишқида.

Гул юзи ўхшарму ул гул юзига, эй боғбон,
Оч даринг, кўрмаклигим душвордурман ишқида.

Хотирим зулфига банду ихтиёрим ҳуснига,
Дин ила пайваст ул зуннордурман ишқида.

Қилма, эй зоҳид, кўруб, аҳволча сен сарзаниш,
Нозу истигноли, сўзбардордурман ишқида.

Гар киши бўлса харидори Увайсий ичра бор —
Ул матойи рямэга бозордурман ишқида.

Ажаб йўқ туи-қуи ўлсам маҳвашимнинг жустужўйида,
Хаёли Қайсдин воқиф гар ўлсанг, Лайли сўйида.

Димоғим коқулининг нагҳатидин масту мустаграқ,
Ки, гўё ёстаниб минг нофае ҳар тора мўйида.

Қошни васфини тинмай матлаиға мумкинг изларман,
Кўрам, носеҳ-насиҳатда, халойиқ гуфту гўйида.

Фалак даврида юв пилкингни ул мақсуддий, эй дил,
Худо халқ айламинг бул вожгуни чарх хўйида.

Неча Фарҳоду Мажнун, неча Мансуру Зулайҳона
Демаиғ ҳар ёнда жамъин, қасди бир жонона кўйида.

Қадидин сарв касб этмиш, кўзидин боғ аро бодом,
Руҳидин ул гули раъно, қизил гул они бўйида.

Ёзар ул ҳусн васфин тийра таъбидин, сабаб улдур:
Кўруб нури илоҳий Вайсий маҳрухсор рўйида.

Мажнууллг асир айлади жонон эшикинда,
Хуш мардуд эрур борича имкон эшикинда.

Бўйинмга солиб тавқ, не хуш, бадалиг этсам,
Қумри сифат ул сарви хиромон эшикинда.

Фурқат билан умрим гули во бўлмайин ўтти,
Илким талаби чоки гирибон эшикинда.

Ўзлук асарин топмагум ул ой ҳарамидин,
Обод катон йўқ маҳи тобон эшикинда.

Дил мавти ҳаво топса Масеҳингдин, ажаб йўқ,
Тан фазли эрурким, шарафи жон эшикинда.

Фикрим белни боғлади авсофинги дерга,
Албатта шакар ёғди найистон эшикинда.

Яъқуб фалак дастидин этмиш нега фарёд?
Ул Миср шаҳин Юсуфи Канъон эшикинда.

Бедонниш эли даргаҳидин мардуд эмасдур,
Қўйғойму рамуз аҳлини подон эшикинда?

Зухд аҳли ажаб — ишқи сапам қўйинни кўрмай,
Дард аҳли эмас, юрмаса Луқмон эшикинда.

Рогиб бўлибон Вайсий фано кўйини кезди,
Марғубни ола олгуси султон эшикинда.

Вафога ноҳуз эрди нағмайн дутор базмнида,
Қи афроди бани одамда йўқ гуфтор назмнида.

Жудолғиғ ваҳмин айларманки, хайри боди сарв осо,
Менга мафҳум ўлубдур, найлайин, рафтор жазмнида.

Аё ишқ аҳли, қатлиғдин хабар тут ушбу соатким,
Чу жон Ёахш этмак ул гайр аҳлиға дилдор размнида.

Сари зулфунгин савдоси тушуб, бўлдум харидоранг,
Қи мен ҳал ўлмишам меъдайн бозор ҳазмнида.

Санам зулфин хаёлидин, Увайсий, қолма бир соат,
Бўлуб юз куфр ҳосил сендагн зуннор азмнида.

**Мувашшаҳ айладим бир моҳнайкар интизоринда,
Шикори ҳарф этарга иштиққи шаҳсуворинда.**

**Хирад, идрок, ҳушу ақл зойил айладим, ваҳким,
Ушал ширии даҳаниниг нашъалиғ нутқин хуморинда.**

**Зақоти ҳуснидин уммид этиб, мен хоки раҳ узра,
Шаҳаншоҳимки, давлат бирла ташт узра қароринда.**

**Висолидин муродим: сурма қилсам хоки пойини,
Жило топқай кўзум ойинаси гардин губоринда.**

**Муаттардур жаҳон, ҳусниғ китоби ошкор ўлғоч,
Ешурмиш нофайи ишқ ўзини хатти мушкборинда.**

**Вафо паймопасин ижод этарга илтижо этсанг,
Ки тонқай хаста кўнғлум баҳрае, лутфуи баҳоринда.**

**Жамолин кўзгусида Мажнуосо кўрдим аҳволим,
Нечун Лайлиномалиғ шевайн ул гульузоринда.**

**Нигорим қайда бўлса, ҳозир ўлсам тонг эмасдуркига,
Дилим давринда фитрокинда ул чобук шикоринда.**

**Таважжуҳ хотир айлаб, олсалар ҳар байт бошини,
Хуруфи жамъ ўлиб, исми чиқар Вайсий шиворинда.**

Мусаббир йўқду мендек дшқ аро собир субуринда,
Сенингдек кимки, золим, раҳменз жобир жубуринда.

Тушуб бошимга зулфунг, эй сзнам, дин кетти илкимдин,
Йўқ эрди ушбу зунноринг каби кофир куфуринда.

Халос айлаб ўзумни ҳажр саҳросида, ҳайронман,
Ўзун ҳирмона қолгон васл аро ҳозир ҳузуринда.

Хатингдин топти хат кўнглумгаким, гайр аҳли хат торгти,
Юзи ҳолям забуниндаки, бул хотир хутуринда.

Кўнгул, маҳсуслиқ даъво қилурсан ҳар замон андоқ,
Неча афвожи ушшоқи ўшал носир нусуринда.

Муҳаббат тухмин эктим, хирмани ғамни кўтармиш дил,
На дилдинким, туганмас ғам, қаю вофир вуфуринда.

Увайсий рутбайи шукришга парвоз этти, иевчунким,
Этар мақсад камолотиниким, шокир шукуринда.

Фосид эрмиш сенга қилмоғи мени зор гила,
Агар ўтса менидин, афв қил, эй ёр, гила.

Гила борин тўла қўйса, гила қилмам не учун?
Расмдур айламаки бизлара дилдор гила.

Кеча қон юттиму, телмурдиму жонои лабиға,
Саҳар ўткарди, қилур субҳда изҳор гила.

Айладингим дини исломими барбод яна,
Улдурубдур мени, эй кокули зуннор, гила.

Қайси феълими қилай кўнгулун очорға мифтоҳ?
Хира қилди дили миръотини зангор гила.

Сурма қилғум гила тоғин не учун кўзларима?
Улди меърожи ҳазин жонима асрор гила.

Чиқадур исми азим, мисраи бор қофиялиғ,
Наср қилдим бошини, айлама ғамхор гила.

Эй, мени беҳисоб инжитма,
Мубталоу хароб инжитма.

Айла эмди ҳазар бу оҳимдин,
Бағрим ўлди қабоб, инжитма.

Эй ситамгар нигори бад андеш,
Қилма мулча азоб, инжитма.

Ҳажрдни потавон ўлубдурман,
Дард ила печу тоб, инжитма.

Не бўлур музтарибни шод этсанг,
Бу ишингдур — савоб, инжитма.

Мени зора саволи қаҳр эттинг,
Дейин эмди жавоб, инжитма.

Интизор аҳлидин ўгуруб юз,
Айладинг юз ҳижоб, инжитма.

Учрадим турфа шўхи бадхўя,
Айлама кўп нтоб, инжитма.

Новакингдин бу сийнадур мажруҳ,
Хуни дилдур — шароб, инжитма.

Мулча зулму ситам, Увайсий, недур?
Қолмади сабру тоб, инжитма.

Ёр, йўлыида оқорган, қўйки мақдам устииа, . . .
Гарди пойииг тўтиё бу чашми пурнам устииа.

Фурқатида мубтало, ҳажр илгида эрдим асир,
Дарда марҳам бўлди гўё, ҳамдамим, гам устииа.

Бошима тож ўлди оҳим, кўзга бағрим қони — мил,
Тож бар сар, хуш келибсан нури дийдам устиига

Вайсийсан, агёра майл этсанг гузар қил доимо, .
Ҳажру васли ичра доим ул Мадинам устииа.

Хиром айлар гулистон ичра ул мастона-мастона,
Табассумдан намоён айлабон дурдона-дурдона.

Тамошо чоғида монъядурур кўздин юрак қони,
Бу ҳасратдин тўкар мардумларим маржона-маржона.

Майн гулранг ародур жилвагар рухсори, эй соқий,
Таваққуф айламай сунгил яна паймона-паймона.

Ушл шўхи ситамгарни бўлурму ошно деб ҳеч?
Рақиб-ла иттифоқ айлар, менга бегона-бегона.

Менга то болу пар эрди хаданги тийри пайқонинг,
Етолмам ошёнинггаки, бол афсона-афсона.

Қаю бир тун аро рухсори жонона назар солғоч,
Бу кўз ойинаси ҳуснига ҳур ҳайрона-ҳайрона.

Хати Хизр ила ораз даврида зулфи зарафшонни,
Гул атрофида гўё сунбулу райҳона-райҳона.

Мени девонанинг бу хирқа фақролудасидур беҳ,
Ани бермам ҳарири кисвати султона-султона.

Увайсийдур рафиқи — дард, ҳижронадурур — муни,
Ғами дилдор бирлан доимо ҳамхона-ҳамхона.

Забонинги кетургил, эй шакарлаб, тўти гуфтора,
Нечунким, марҳамат бўлсин неча мендек дилафкора!

Нигоҳинг ташлагил, лутф айлабон, эй шўҳи бепарво,
Йўлингда интизор ўлгон меннингдек ошиқи зора.

Мени «Лоядхулу» деб маҳрум этма, богбон аҳли,
Азал деҳқонни бағрим жонини сочган шу гулзора.

Харидэр ўлдум ул «Наҳиу қасамно!»да сенга, дилбар,
Замон аҳлини ҳам деб, солма кўп ҳусниинги бозора.

Алимда бош ила жон, хориж ўлгум икки оламдин,
Кўруб қаллошлинг, кўрсатма зулминини харидора.

Бағир жоним эди саҳрода буткан лолайи рангин,
Биҳамдиллаҳ, не сонд кун эди, санчилди дастора.

Хабардор ўл харобот аҳли ичра, соқний даврон,
Паё-пай тут оёғинг, ташналаб ўлгон бу хуммора,

Муяссар бўлмаса гар тоқи абрў саждагоҳингдин,
Не ҳосил сенга, зоҳид, ташлагил бўйининги зуннора.

Увайсий, юз жафо кўрсанг ҳақиқат ёридни доим,
Угурма юзин ондин, солма кўзин ўзга дилдора.

Ёр бир соат мени ҳуснига меҳмон айласа,
Қўнглуми зиндона солгум, ёна армон айласа.

Эй дило, кўп чекмагил меҳнат оёғида алам,
Шояд ул душворни ҳақ бизга осон айласа.

Шона урсам гайр зулфига, чақилсун қўлларим,
Қайси бир машшота ҳам зулфунг паришон айласа.

Етмайни мақсадга, ўзга ишққа ўлсам сувор,
Уйнатиб шавқнинг самандин кимки туғён айласа.

Маҳрам ўлсам халқ асрорига, мен маҳрум ўлай,
Ким ҳарамнинг сиррини ахбора эълон айласа.

Гайрга ўлсам ғулом, бўлсин бошим тандин жудо,
Бандаликда кимки тавқингни гирибон айласа.

Тонг эмас, лаълинг масеҳидин Увайсий топса жон,
Жонини абру ҳилолинг сори қурбон айласа.

Ҳажрида хушнудмаи қонимни гулзор айласа,
Васлида мардуд, ҳирмона сазовор айласа.

Кимки жонондин йироқ ўлғонда, меҳрдин бироқ,
Меҳри ортар ёна ҳуснига мени зор айласа.

Узгаман жондин умид, ул дилбари позукбадан —
Сурмани зоғул-басарға васл ҳар бор айласа.

Чоки сийнамдин равон ўлғой жигар хунобаси
Май ичиб ағёр бирла чеҳра гулвор айласа.

Ёр жабр ила мени қилса оёқ остида хор,
Ортиқ эрмиш менга ул, бул халқ сардор айласа.

Васл гардин тополмон илабон, ўлмаи нетай,
Ҳажр чоҳида кўнгул кўзуси зангор айласа.

Ташламай ўзин нетай тангри таолога бугун,
Ёр ағёримни ёру бизни ағёр айласа.

Бир назар солгойму деб, бўлди танним охир туроб,
Тупрагим элтинг, мабодо хос меъмор айласа.

Вайсей, ҳақ сорига ён, ваҳким, ёнардин илгари —
Анда иш бўлгай, сенинг жўйинг қизил нор айласа.

Муарриз таҳсил айлай, шояд ул соҳибқирон сўрса.
Ки, андин сўнг бу аҳволимни султони жаҳон сўрса.

Мухаббат онча мадфун айламиниким жисми урўним,
Толо олмон ўзумдин, мендин ул ному нишон сўрса.

Ўлурман гоҳ-ногоҳ ядди ноқобилға танбурим,
Тариқатдин биякногаҳ неча сўз орифон сўрса.

Бугун иқрорман танбур ила масту аластинмга,
Маломатдин деса бўҳтон, бу шамъи нурфинион сўрса.

Борай олдига йнглаб, дод этиб мен муҳтасиблардин,
Қаронғу бўлди дил бул сўзга, хуршинди замон сўрса.

Чақимчилар чақибдурлар мени ул муҳтасибларга,
Ки тун-кун муҳтасиблар анда таҳқиқин равон сўрса.

Бориб кулбамга Нуруллоҳ хўжам ўн беш киши бирлаң,
Кирибдур кулбама ёлғуз киши мендин баён сўрса.

Кириб беважҳи шаръий кўп киши, бу кулба қулфин йўқ.
Не дерсан, билмамиш ул шаҳнайн охир замон сўрса.

Олиб танбурни қўлға, мени айлаб ҳақоратлар,
Ки тўнғуз бўлса пўст ташлар эмиш лафзи забон сўрса.

Рақи шаръ ичра йўқтур муҳтасиблар уйга кирмақлик,
Аларга кўчау бозор, шаръидин аён сўрса.

Тополмай ул Қарохол олдиға то борди Нуруллоҳ,
«Ешурди ҳақлиғи они» деди, ақл имтиҳон сўрса.

Биҳамдиллаҳ, мен анда — Моҳрухсоримнинг¹ олдида,
Синар эрди белним етгунча, ул ҳукми равои сўрса.

Шафоат этти мунда Вайсийи мўйини бир тори,
Умидим кўп ўшал фаҳри жаҳон, дорул-амон сўрса.

¹ Моҳрухсорим — Моҳлар Ойим, яъни Подира бегим.

Ҳаводис нақидин ҳар дам дошн душар боша,
Шикоятлу ўлуб, зинҳор чин индирмагил қоша.

Езилагон илгун тоқига андоқ төлсим вожун,
Ки хаттинг барқрафтор илкима душса ўлуру лоша.

Азалдан то абад шиқ ичра дарду гам пасибингдир,
На суд эдгай Букун мотам дудуб, дош урмағинг боша?!

Дедим: бир йўли густохона тарфи доманин ушлай,
Деди: давлат этоки номуносиб дастн қаллоша.

Не истарсан букун роғиб хароб аҳволдан, Вайсий?
Мудом омода гам кўнглиндаю кўзлар дўлуру ёша!

Менга ул ситамгарн пуржафо ситаму жафоси қачонгача?
Яналарга ваъда карам этиб, карама вафоси қачонгача?

Юз ўгурминш ул маҳи меҳрваш мендинки журму хато кўруб,
Гар эса хатоси бу зарранинг, аниким жазоси қачонгача?

Бу фироқ ўтида куюб кўнгул, етиб эрди жисмима заъфлинг,
Яна бул тағофил ўти билан жигарим яроси қачонгача?

Пазар этса аҳли сафо менга, оқарур бу бахт билан кўнгул,
Ани сўхбатни нечун изламай, икисни қароси қачонгача?

Дили ҳаққидин топибон асар, тила шаръдин берибон хабар,
Сўз этар чоғида икисининг тўла можароси қачонгача?

Гули гулчайн пашугуфтага ета олмай они фироқида,
Чу ҳазин бу жисми фиғор ароки бу жон навоси қачонгача?

Бу Увайсий баҳрина гўта ур, хабар ол ўзунг дури ганжидин,
Дилидин стургуси ҳолини бу забон сабоси қачонгача?

Айлади нури бир ой дилин мунаавар бу кеча,
Ой эмас, тобиши бир хуршиди анвар бу кеча.

Фурбат аҳлини дили ер бирла тенг эрди, ваҳким,
То кўтарди дилини шоҳи диловар бу кеча.

Лутфу эҳсона қадам қўйди талабгорлар учун,
Ҳотами Тайни кўрунг, ўлди муқаррар бу кеча.

Соя солди бошим узра бу ҳумоюн қушким,
Қилди иқболимни аъло қуши шаҳнар бу кеча.

Ёр кундиниму бўлуб, топти таваллуд ойдин,
Ани-чун бўлди бу гумраҳлара раҳбар бу кеча.

Ҳусни баҳрида садаф ичра ниҳон эрди сўзи,
Набидан сочти шакарлик дуру ганҳар бу кеча.

Неча кунли бери Вайсийға фироқ эрди насиб,
Бизми султон бериб, бўлди муяссар бу кеча.

Хоки раҳ бўлгил санам йўлида, раҳбар бўлгуча,
Оташи ишқ айлагил жисминини, мажмар бўлгуча.

Хуси шоҳининг юзидин соқлагил кўз мардумин,
Мутталойи банди ул зулфи муанбар бўлгуча.

Бир нигоҳи юз туман оламини тасхир айлади,
Қил ҳазар ул чашми жодудин, мусаххар бўлгуча.

Ҳоли зорингдин тўла фош этма қиртос узраким,
Муттаҳам — ағёрға ёра — мукаррар бўлгуча.

Шиква қилма қошу кўзу, юзу зулфу, лаълидин,
Иштиқоқ этмакка дард аҳлига масдар бўлгуча.

Ғайрдин бир хас ҳаёлиниг ичра тамкин бермагил,
Пок қил дил уйини манзури дилбар бўлгуча.

Орзуни васли жонон ўлма, Вайснй, негаким,
Мутталойи доғи ҳирмон ноз пайкар бўлгуча.

Бўлдим дучор кўнгли қатиг бағри тошқа,
Эй дил эли, кўнгулни берингким, ситошқа.

Меҳрим чунонки собит эрур хулқ хўйиға,
Билмон, не бўлди, ёрнимидур меҳри бошқа.

Келди муҳаббатнинг, қуйи туштум юзим тубан,
Ҳар ким йиқилса тўймади ҳаргиз курошқа.

Васлингда мен ўзумни йўқотсам, ажаб эмас,
Маҳ ёндошарда йўқ асари ҳеч қуёшқа.

Кўз қуйруги билан боқасан, эътироз аро,
Жоним қачон фидо бўлур ушбу қарошқа?

Эл гуфтугўйини остида хору залилман,
Ҳаргиз тараддуд этмадим илми маошқа.

Чарха дутар кафши Масеҳинг, берарга жон,
Истар кўзунгки қатлими, қолдим талошқа.

Ҳуснунда фарз адосини баржо этибдуман,
Кўзга муҳаббат эттиму ҳам сажда бошқа.

Зоҳид, табоҳ ҳолима сен этма сарзанши,
Махлуқ билмагай не келурини бошқа.

Вайсий жаҳондин ўтти, муродиға етмади,
Тўймоққа расм йўқду қорин суйган ошқа.

Муҳаббат рамзидин ифшо этам ул ой жанобиға,
Не ойким, зарралиғ касбин этургон офтобиға.

Риёзат тухмини дил мазраъиға ишқ дехқони —
Сочан, кўз ашки — жон меҳриду лозим — офтобиға.

Зулоли оби ҳайвон изларам монанди Искандар,
Ҳаёти Хизр учун дил жустужўйи лаъли нобиға.

Азалда ишқ дарендин сабоқ олгон эди руҳим,
Анинг-чун орзудур бу кўзум ҳуснуиғ китобиға.

Русуми хўблар андоқки, толибга жафо қилмоқ,
Дило, сабр айлагил лойиқ кўран ҳар на азобиға.

Ҳад эрмас менга кўз очсам юзига шаҳсуворимнинг,
Бу давлат кам эмас: сурсам, кўзумин мең рикобиға.

Йироқдин термулуб ушшоқлар, маъшуқи сангин дил —
Тағофил хиргаҳида олгай ўз сатри ҳижобиға.

Мақоми ишқдин бир зарра рамз айларга монеман,
Таҳаммул айлаёлмасманки зоҳид эҳтисобиға.

Хароби ёр ўлаи, ҳам рашк ўтида куйган эрларнинг —
Тараҳҳум айламас ҳолига, ё бағри кабобиға.

Алам ҳумродин айланг, қони бағримдин, хабар топсун,
Қиё кўз солса сарви қад ҳазин жисмин туробиға.

Ниёз эт мисраъи аввал бошини ҳарфи мусаммодин,
Фанофиссаир мазлум Вайсийнинг таъбини жавобиға.

Сўрмадим аҳволниги, дарди фаровон андалиб,
Хор захмидни ажаб чоки гирибон андалиб.

Доҳия ўлдим мен баногаҳ ушбу гулзоринг аро,
Ипжмакдин манъ қил бу кеча меҳмон, андалиб.

Кўзга гафлат сурмасин тортма саҳар вақтида сен,
Субҳдин шоба етиб бўлди паршон андалиб.

Кечалар шеван билан, гул чеҳрасин кўрмак учун,
Кўрмайин гул хандасин бўлди пушаймон андалиб.

Кўрди васлини ганимат ул замон жононатинг,
Холи йўқ гул хоридни, бўлдики ҳайрон андалиб.

Хор жабрин ол ўзунга, ташла ул сорига ўз,
Хор нишидин равон ўлсун қизил қон, андалиб.

Вайсий, ул гул чеҳраси ҳумро эмас, ўлгўй наким,
Кеча тонг отгунча ба рини қонин резон андалиб.

Тушму ё бедорлиг: келди париру тебраниб,
Кўнгулма фаҳм ўлди сартосар жафожў тебраниб

Ишқ дарди манъ қилмоқлиқга дам урма, ҳаким,
Келмас ул жонона дарди бирла дору тебраниб.

Шукриллллаҳ, богбон очти дари иқболими,
Хатти — райҳони чамаи, зулфи — суманбў тебраниб.

Шодлиғ мардуд мендин умриминг то борича,
Не учукинм, меҳри бо ҳамроҳи қайғу тебраниб.

Соқиб, қилма қадаҳ лабрез, нозимдур кўнгул,
Дам-бадам соғар тутуб, мугбачча бадхў тебраниб.

Зоҳидо кўп иддао қилма харобат аҳлига,
Васл чоғида келур дийдангга уйқу тебраниб.

Вайсий, афсуи айласа ақлу ҳушигини ул замон,
Кулди ул мужгон тузаб, ул чашми жоду тебраниб.

Мурги жон дам ура олмаски, гулистон соғиниб,
Мардуми кўз кўра билмас, маҳи тобон соғиниб.

Юрмади назм ҳуруфиға забоним тараги,
Алибарафшонлиғ ўшал зулфи паришон соғиниб.

Соқиб, ташналаб ўлмушди Маснҳо, майни —
Қадаҳи дил, хабар ол, бўлди тўла қон, соғиниб.

Тарки базм этти харобот эли май ўксугидни,
Қўлга ол, соқий, қадаҳ, ўлди пушаймон соғиниб.

Чекти тасвиринги наққоши азал жаннат аро,
Қилса тоат не ажаб зуҳд эли гулмон соғиниб.

Жона жабр айла, Увайсий, раҳиға қўйма қадам,
То азиз бошини гўй айлади чавгон соғиниб.

Эй гул, жигарим қони узорингга муносиб,
Юз порали кўксумдаги хорингга муносиб.

Сарф айлама ҳар беҳабара лаъли ҳадисинг,
То қаҳру ғазаб ҳам мени зорингга муносиб.

Тун соғарида шарбати бедорлиг ичсанг,
Мастоналиг ул чашми хуморингга муносиб.

То қилди муаттар хати райҳони саҳаргоҳ,
Хушқоллигим ҳусни баҳорингга муносиб,

Манъ этма тараҳҳум этибон, ёр, йўлуиғдин,
Ашким йўл аро манъи губорингга муносиб.

Дил манзарини пок этибон мунтазир ўлдум,
Бўлгойму экни таъби гулзорингга муносиб?

Рашк оташини, Вайсий, бугун айла мукаррар,
Юз сен каби девоиа нигорингга муносиб,

Шухриллада, ҳусну руҳсоринг менга бўлди насиб,
Марҳамат бобин юзумга айлагил во, эй ҳабиб!

Бир пари кўнглумда ҳозир, кўлда гойибдур, нетай?
Ул сабабдин остонингга келибман охтариб.

Уқларинг захми вужудимда жароҳат доимо,
Марҳам этгил жисми урғиним кўрубон, эй табиб.

Поймолу хоки раҳ бўлса вужудим, мақсадим
Жон ба ҳақ таслим этсам, гарди пойинг ёстаниб.

Эй улус, юмгил кўзунг, аҳволима раҳм айлабон,
Кўз очай ҳуснига, маҳбубим келурминш тебраниб.

Шум рақиблар бўлса васлингдин йироқ, айтгил мени,
Мен ғариб ҳолим дейин, дийдоринга қилгил қариб.

Бош керак бўлса бугун, тўккил Увайсий қошини,
Зулафи тарворинг тараб чиқгил, самандинг ўйпатиб.

Айласам кўтоҳлиг, сен айла пинҳон, қилма айб,
Дард афзундур, чиқар оҳим-ла афгон, қилма айб.

Топмадим излаб бу олам аҳлидан бир дардманд,
Пинғласам мен сенга дийдамдин тўкуб қон, қилма айб.

Айлади ноаҳл бедил кўнгли мажруҳим мариз,
Айладим сендин талаб дардимга дармон, қилма айб.

Эй рафиқо, кулфати оламдин арз эткон замон,
Нутқин бетаъсирини қилдим фаропон, қилма айб.

Неча мендек мустаҳиқ лутфинг гадоси доимо,
Не ажабдурким, менга, соҳиби эҳсон, қилма айб.

Орзуйи васли дийдоринг агар ўлсам бугун,
Ғам зинистонидаман, хуршиди тобон, қилма айб.

Бўлмаса манзур Увайсий машқи, эй саййид насаб,
Маъдани маъни эурсан, менки подон, қилма айб.

Ой юзунга қилмағил зулфи паришонинг ҳижоб,
Менга боқғил, қилмағил чашминга мужгонинг ҳижоб.

Қон ютуб топтим сени, қилдинг печукдин эътироз,
Айлама, эй шўх, бул кун лаъли хандонинг ҳижоб.

Утса гар мендин хато, айғил менга, қилма инҳон,
Бўлмасун ўтруда зоҳир путқи инҳонинг ҳижоб.

Еки бир агёр илгидин ичибсан бодани,
Билмгдим ул бирда қилгон аҳду паймонинг ҳижоб.

Мақсадинг педур, аё жондин азизроқ ҳамдаим,
Эътирозинг айлади чоҳи занахдоинг ҳижоб.

Очти кўзин, сочти сўзни позпайкар — жабркор,
Деб эмиш агёр сенга: «Чашми гирёнинг ҳижоб!»

Ердин мақсуди дил ҳосил қилур эрдим бугун,
Эй фалак, бўлди менга кажравли давронинг ҳижоб.

Зоҳидо, қилма тамасхур бу фано аҳлини сен,
Бўлмасун бу дуди оҳим бирла имонинг ҳижоб.

Фош қилдинг ишқ сиррини, Увайсий, танг дил,
Ушбу кун бўлғай анга дарди фаровонинг ҳижоб.

Заррайи ушшоққа, эй дилбар, жамолинг офтоб,
То ниҳон этмоққа ул шабранг торингдур ниқоб.

Қилмамиш тафриқа касбидинки, лутфи ғайрадур,
Узгалар шодобдурким, ўз гадосидур хароб.

Жон берам майхона ичра, раҳмдилдур пири дайр,
Тангри, кўрсатма бапогаҳ муҳтасиблардин азоб.

Соқнё, лабташнардин қилма соғарин дариғ,
Лахчайи рашк оташига донмо багрим кабоб.

Мурда жон топқай эди нутқи Масиҳодин, Масеҳ —
Нега қилмас багрими жон фурқати ул лаъли ноб?

Нутқи покнингини шакаррез этма кўп: қилма бадал
Шаҳдким — бегоная, талх — ошноларга ҳисоб.

Чун таваккул фўтасин боғла, Увайсий, йўлида
Тегса минг кулфат бошингга, айла жисмингни туроб.

Қилди ул машриқ саридни ўзни изҳор офтоб,
Не учунким, излагай ҳар рӯз дийдор офтоб.

Чарх зарфига қўюб оғзини, ютар ҳар кунда қоқ,
Шом вақтида шафақ билгурди хуибор офтоб.

Кеча излар, кундуз излар, ваҳки, бир дам тинмайни,
Чарх водийсида Мажнунни жигархор офтоб.

Бенасибнинг деб эдим бир мendumан, ҳар рӯзу **шаб** —
Мен каби, жопон, юзунг кўрмаккадур зор офтоб.

Мен нечук Мажнун каби расвойи олам бўлмайни,
Чарх уза рухсори моҳингга гирифтор офтоб?!

Дўст деб тутти этокни ул фалак ғаддорнинг,
Шатта урди, кетти магриб, топти озор офтоб.

Вайснй, бошинг узра қўй хуршид талъат ёрни,
Билмадингму, зарралар бошида дастор офтоб?!

Ғами дилдин кима дей, сен каби ғамдор туруб?
Арз этай кимлара мен, шоҳи хабардор туруб?

Дема: «Гул барглари инжудек афғоннига!»— ким,
Қай сори пола қилай орази гулзор туруб?

Хуснингги кўргали олам ҳама муҳтож эрур,
Кўрсатурсан кима юз толиби дийдор туруб?

Носиҳо! Пандингким, гуш қабул айламади,
Ер лаълини ҳадиси — дури шоҳвор туруб!

Даҳр бозорида савдо қилура йўқ дирамим,
Бағри қон бирла борай қайла бу бозор туруб!

Лашкари фақр келиб, кўнглуми торож этти,
Жумла шаҳлар шаҳи — сен, сәҳиби асрор туруб.

Айламаслар киши равшани мусобеҳдин умид,
Нурп оламга тотур хуршиди ашвор туруб.

Юзунги кўргали лозим эса, эй Мисри Азиз,
Қилма ойинани сайқал, дилн зангор туруб.

Бева, мазлуми сияҳбахт ғарибингдурман,
Ярашур кимга мурувват, мени бемор туруб?

Вайсий фарзандлари чўнғ бўлди, тилар тўй кимдин,
Сен каби шоҳи жаҳонгиру жаҳондор туруб?

Матнұқ әрмас, бұлмаса ваял вчра нозн кўндаланг,
Ошиқ әрмас, бұлмаса сўзу гудози кўндаланг.

Неча кун бедор ўлуб, ҳеч тонмадим андин асар,
Нўш аро бўлди муяссар эътирози кўндаланг.

Тоатингдин рост ўз роҳингга сен айлаб ҳавас,
Ул муҳаббат бирла, зоҳид, қилма бози, кўндаланг.

Гар муҳаббат истасанг, қилма маломатдин ҳазар,
Ҳар киши қўйса қадам, аввал мажози кўндаланг.

Ҳар киши қилса ибодат, тонгла маҳшаргоҳда,
Тушгай ўтрусинга ул қилғон инёзи кўндаланг.

Вайсий, сўз кўтоҳ қил, гарчанд ҳасрат бўлса кўп,
Келмасун кўнглига ҳар бирси дарози кўндаланг.

Бўлмасайди то паришонлигда зебо кокулинг,
Қилмағайдим шона чоғида тамошо кокулинг.

Ўрмасам эрдим олиб илғимга ул машшотни,
Қилмағай эрди мени оламга расво кокулинг.

Ё харидор ўлмасам эрдим жузун бозорида,
Солмағайди бошима юз рақли савдо кокулинг.

Хусни рухсорниг тўё кўргай эдим қадри туни,
Қилмасайди юзларниг устида гавго кокулинг.

Қолмағайдим порасолар таънайи пинҳониға,
Этмасайди сиррими элга ҳувайдо кокулинг.

Қўнмасайди моҳ рухсорнигга кўнглаумниг қуши,
Тушмағайди тори то бўйнуғга ялдо кокулинг.

Осмасайдинг жон олур вақтида зулфунг дор этиб,
Бўлмағайди мулча Вайсийга мужалло кокулинг.

Санамим, муҳаббатинг ўтидин тўло бор эди ҳазарим менинг,
Қаю кунда жо толиб эркан ул кўнгул ичра, йўқ хабарим менинг.

Дема ҳар каломнинг улус аро, била олмағай ани қадрини,
Садафингни батнида музмар этки, нафас-сўзи гуҳарим менинг.

Не бўлур тараҳҳуме айласанг, лабинг орзусида ҳар саҳар —
Дил ариғидин икн чашмага оқа бошлади жигарим менинг.

Нетай, офтоби бу телъимга тулуъи этмади, ҳасрато,
Чу мурувват оннда боқмадинг, ҳама зер эрур забарим менинг.

Ситами эрур кўзима адаб, ғами ўлғуси дилима талаб,
Бир сад савобдин афзуеки, хатойи лаб шакарим менинг.

Ажаб ўлмағай ўларим вафони йўлида марқади Мажнуна,
Ки фиरोқ даштида йиғладим, тушуб эрдиким гузарим менинг.

Бугун учрамш, нетайини, ул ой бу фалақин гайри саҳобиға,
Умид уз кўнгул, менга бу эрурки, бу шом ила саҳарим менинг.

Жафосин чекмаса бўлмас мухассар сенга жонининг,
Юракка дард етмай таъсир этмас оҳу афғонинг.

Кўнгул, сабр айлагил, бетоқат ўлма ҳажр шомига,
Зулумот ичра кирмай топмагайсан оби ҳайвонинг.

Неднн дол айламай, уммид субҳим шома айланмиш,
Фиребу макр ила васелингни афсуи этти ҳижронинг.

Қошинг бир гамзаси то тўқди юз ушшоқ қопини,
Кўзунг майдонда саф-саф тамошо қилди мужгонинг.

Вужудим поймолни хоки роҳидинки маъъ этти,
Аё хоки, ватан кўйида туттинг, борму армонинг?

Увайсий, болаку расми ҳижоб ўлгай тааллуқот,
Аларни гарқ этар тўфон ўлуб бу чашми гирёнинг.

Мурувзат махзани, тоқим Сурайё лашкари соғинг,
Тағофил бирла қаҳру гамзалурлар аҳли майдонинг.

Ики лабдур вазири аъзаминг, кўнгул қаён кетгай?
Аларга маслаҳатсиз бўлмагай не ҳукм қилғонинг.

Хат эрмас, эбб учуп лутф ила паққоши азал уя кун —
Зумурраддин тузатти даврайн лаъли Бадахшонинг.

Не бўлди бир тамошо қилдурурсанг, эй баҳори ҳусн?
Нихоли қомати — озоду рухсори гулистонинг!

Жамолнинг орзу айлаб келибдур бул ғариб мискин,
Қуюндек водийн ҳижрон аро аввора қилғонинг.

Бўлди, нозук баданим, жисмима жо ҳижронинг,
Шаҳ эдим васлинг аро, қилди гадо ҳижронинг.

Сарв ё туби каби эрди сенинг даврингда —
Қоматим, ваҳ нетайини, қилди дуто ҳижронинг.

Негайин шиква қимай ушбу жудолик ўғидин,
Айлади ёри азизликин жудо ҳижронинг.

Қўп эрур сен билла мендин бу жудоликқа муҳол,
Қилди ушбу фалаки раҳм-нбо ҳижронинг.

Сенга етмас меннинг арзимки, бу ҳолимни десам,
Мени айлабти, нигоримки, адо ҳижронинг.

Фурқатинг онча қавидурки, анга етмасдур,
Васлинги афсуи этиб, қилди табо ҳижронинг.

Мени Макнунаға дод айлайини ул рўзи жазо,
Ушбу қовуи ила бўлмишки жафо ҳижронинг.

Тўбидин аҳсан эрур, дилбар, қадн зеболигинг,
Тутидин афсаҳ эрур ширии-шакар гўёлигинг.

Таъна қилма ношикеболиғни нзҳор айласам,
Тушти бошимга ажойиб шўришу гавғолигинг.

Сайри гулшан бирла табъимким кушод ўлмас, нетай,
Дил ҳадиқи нчра бутган гунчайи раънолигинг.

Ғайрдин қон эрдн бағрим, ҳам мушавваш хотирим,
Ҳасратимни барҳам урдн соҳибн маънолигинг.

Мавж уран дарёйн раҳматким, саломатларгадур,
Дард аҳлига не деб, эй шўх бепарволигинг?

Орзу бирла ҳавас идборлким дафн айлади,
Фақр роҳидин хабар берди сенниг аълолигинг.

Мисли бир парвонадек Вайсий тилар васлиниг мудом,
То срутқай кўнглини, эй шамъ, базморолигинг.

Езмакимда васфини қилди нечух тоқат хирад?
Не учун жонола меҳрига эрур улфат хирад?

Боғлади маҳкам белни қошини ёд айлаб қалам,
Ёзди жону дил билан, сен қилма кўп миннат, хирад.

Сўрмагни мендин санам васлида ибну отини,
Ақлу, фаҳму, ҳушу идрокимгадур ҳайрат, хирад.

Гул юзин, райҳон хатин, кавсар лабин ёд айлаюб —
Эрди хористон, бўлди бул замон жаннат, хирад.

Эй дило, тутқил хирал, ёндур муҳаббат ўтига,
Айлади ишқ ақлини шоҳидига бидъат хирад.

Кўзи қаҳр этса баногаҳ, васф этарда сўзини,
Неча сўз бирлан нигоҳин айлади гийбат хирад.

Вайсидин ишқу муҳаббатнинг русумин истама,
Ушбу ашъор ила берди зеб ила зийнат хирад.

Қайси қулдур, қилмагон сарви хиромонингни ед?
Қайси сулбул қилмади зулфи паришонингни ёд?

Иқтисоб айлабду ҳуснуи сабзасидин, этмагон —
Қайси фаслининг баҳори хатти райҳонингни ёд?

Қошларинг савдосини бошимга рифъат айладим,
Қилмагон ким ийди руҳсорингда қурбонингни ёд?

Узгаларга лутфу эҳсонингни еткургонда ҳам,
Ҳеч қилмассаи мешингдек зору ҳайронингни ёд.

Рашкда жоним тараддуд айлади уқбоға азм,
Айлагил, эй шўх, мендчи сўнгги армонингни ёд.

Ўткамен гам чоҳиди шавқинг саманди ўйнатиб,
Қўнглум айлаб дам-бадам чоҳи занахдонингни ёд.

Кирса худрой йўлга татлимсиз, адашгай роҳидин,
Вайсий, ҳақ ёдида бўл, айлабки жошонингни ёд.

Билмадим, қайси пари қилди бу гуфторимни банд,
Назм савдоси билан ҳам таъб бозоримни банд.

Эътироз этма, балоғоҳ ўлса номаъқул бу сўз,
Ҳусни руҳсоринг этибдур ақли ҳушёримни банд.

Септи тухми хорли агёр душманлик қилиб,
Бўлди хористон, қилди роҳи гулзоримни банд.

Ер кўйинга бугун борғум, таваҳҳум ғайрдни,
Бўлса минг жоним фидо, ким қилса агёримни банд.

Билмадим воқеъ недур, васл нчра кўпдур эътироз,
Урмади бир калима сўз, этмиш шакарборимни банд.

Сўзга кирди базм аро, юз баҳс пайдо айлади,
То онинг донолиги қилди йўқу боримни банд.

Узга юздин рашк, итоб этма, Увайсий, зордин,
Наргиси мастинг этибдур чанми беморимни банд.

Ўзни менга қолғонда чунон айлади жаллод,
Лутфини рақибларга аён айлади жаллод.

Қурбони қошинг бўлгали илгингдин умидим,
Фурқат ўти кўксумни нишон айлади, жаллод.

Дил қонини тўкмакка забонимни буюрди,
Ошиқлигимни элга баён айлади жаллод.

Мафҳуми кўзум ул эди, эй мардуми чашмим,
Қон ила сирешкимни равон айлади жаллод.

Жононима жон бўлса керак деб кеча-кундуз,
Ишқ аҳлини чашмим нигорон айлади, жаллод.

Зулфи била банд айлади пойим била дастим,
«Қабл анта мамот»имға камон айлади жаллод.

Ул тешайи рашким бошимга ташладим охир,
Ўзни менга қолғонда чунон айлади жаллод.

Тиларлар аҳли олам доимо дилдоридин хушнуд,
Бўлурму ҳеч одам мен каби озоридин хушнуд?!
‡

Ажаб ёреки, эҳёлар кўзин қатлида жон бергай,
Неча мавт аҳли бўлғойлар лабини гуфторидин хушнуд.

Тараддуд қилма, эй жонон лаби, сен сўзга кирмакка,
Тугатти сўзни, бўлдим мен кўзи хунхоридин хушнуд.

Санам хушнудидин ғайр аҳлига жоним тасаддуқдур,
Киши бўлғоймукни ҳеч вақтда агёрдин хушнуд.

Деманг: «Мажнун шавқи Лайлининг ойинасиндур!»
Юзини миръотининг тахтида ул дийдоридин хушнуд.

Қаломни музмар этти, бўлди ондин кўҳкан Фарҳод,
Деманг: «Шири лабшнинг нутқи шаккарборидин хушнуд!»

Увайсий, кўр, равон ўлғонда онинг йўқду муштоқи,
Сабаб улдур: менинг жононнинг рафторидин хушнуд.

Жонон соридин келмиш, ваҳ, ғамму экин оё?
Арзимин эшитмакка ҳамдамму экин оё?

Дарёин буёп элтмиш мироб равон айлаб,
Васлини тилар чашмин пурнамму экин оё?

Дерман кўтариб бошим: «Жабри менга яқсардур!»
Узга қулига жабри кам-камму экин оё?

Жоно сифатин дерга ожиз бу забон, билмам,
Жо топти бирн кўнглум, оламму экин оё?

Айдимки ситамкора: «Мендин ўз эрур агёр!»
Айди бу замон ул шўх: «Маҳрамму экин оё?»

Бир доғ солибдурким, лутф этмаганидинму,
То вақти жудолнғдин мотамму экин оё?

Беҳуда жафо чекма, Вайсий, нега агёра —
То аҳд ила паймони маҳкамму экин оё?

Бахтим кўзига уйқу мавзунму экин оё?
Иқболима қасд эткон гардушму экин оё?

Эй лайливаши золим, десаиғ не бўлур бир йўл,
Ҳуспунгга завол ўлмас: «Мажнунму экин оё?»

Туштимки биёбола бир юзи бўлуб лола,
Қонимга ўшал саҳро гулгунму экин оё?

Ваҳ, маҳри ниҳон ўлса сўрма жигарим қонин,
Шом ўлса шафақ бағри пурхунму экин оё?

Маҳрум кўзум бул кун кўп йиғлағонидинму,
Зоҳид, дема: «Бу дарё Жайҳунму экин оё?»

Эй соқийи давроним, етгунча қадаҳ қўлга,
Телмурмагим илгингга мазмушму экин оё?

Сўрма бу Увайсийдин ёнмоғи саволини,
Гар берса башорат шоҳ турғунму экин оё?

Бир шўҳи замон кўрдим, дилбарму экин оё?
Бошимга қўён эгри афсарму экин оё?

Юз узра паришондур нассожи снях торн,
Машшота агар ўрса ҳайдарму экин оё?

Бир қатра зулолидин бўлғай миаг ўлук эҳё,
Бир деса бўлур кофир, шаккарму экин оё?

Жепона хаёлимдин азм айласа бир соат,
Бошимга тушан савдо маҳшарму экин оё?

Эй ёр, нигоҳингдин қонлар дил аро жорий,
Ҳар бир мижа бир хунрез халжарму экин оё?

Ошиқ киши илҳомни ушшоқ эшитиб бул кун,
Даргоҳида маъшуқини сафдарму экин оё?

Онсиз бу жаҳон ичра кўз очмадигим ҳаргиз,
Фардо бу сўзим анга боварму экин оё?

Бечора Увайсийни бир кун демади маҳваш:
«Кўйимда гуломи чун камтарму экин оё?»

Қўрунур бог аро бир дилбари гаҳ рост, гоҳи каж,
Юзи узра татовул — ҳайдари гаҳ рост, гоҳи каж.

Борибон ул париваш заъф ҳолни сўрғил, эй қосид,
На воқеъдур: ёнида биетари гаҳ рост, гоҳи каж.

Такаллум қилмайни кулди табассум бирла ул гулруҳ,
Кўрунди лаб аро тиш гавҳари гаҳ рост, гоҳи каж.

Дили маҳзун қаю ғамзаиғда қошингин хаёл этсун,
Кийибсан бир кулоҳи афсари, гаҳ рост, гоҳи каж.

Кеча-кундуз бошингдин тинмайни афлок ўғрулди,
Қамардин рашк этиб шамс анвари гаҳ рост, гоҳи каж.

Кўнгулда мосиводин йўқ десам, қилмас қабул ҳаргиз,
Етиб лафзингга қилғой бовари, гаҳ рост, гоҳи каж.

Увайсий, рост Мажнун, бесару по, асрағил, эй шўх,
Замола аҳлининг мажнуулари гаҳ рост, гоҳи каж.

Ишқ аҳлига ярошур доимо сўзу гудоз,
Шўх аҳлигаки, истиғно билан юз онча ноз.

Бошда савдо, кўзда ашку, дилда доғу жонда ўт,
Мен каби ҳеч кимса қилгон йўқ муҳаббат сарфароз.

Эй ғинойи мугбача, олдинда жон берсам бугун,
Чангу, қопуну, рубобу нағманн сен айла соз.

Беҳабарликнинг зимистонида ким бўлса ҳалок,
Ишқ ўти кўнглум аро донм старким боз-боз.

Ер васлидин мени маҳрум деб, таън этмагил,
Сабр тоғида турубон айтурам жононға роз.

Қилмагил бу даҳр аро фосид хаёлингдин тамаъ,
Бебақодур, эй дило, қилгил жаҳонға имтиёз.

Вайсий шаънига муносиб кўрса ким ҳар қанча сўз,
Минг забон пайдо бўлуб, айтса яна то бўлса оз.

Эй сабо, жоним ҳалоқин айла жононимга арз,
Иўқки, жисми нотаваи аҳволин эт жонимга арз.

Оҳ дудни, ашк ралгин, нола авжин айлагил —
Зулфи — сунбул, юзи гул, сарви хиромонимга арз.

Қуфри зулфи дину имонимни барбод айлабон,
Қолғони жон қасдин этган номусулмонимга арз.

Ваъдаин васлинг етмай ўлганимни, эй рафиқ,
Қилғасен, ҳар ерда кўрсанг, аҳди ёлғонимга арз.

Васл шавқи голибман, гулгманким, айламак —
Ҳожат эрмас қошифи асрори пинҳонимга арз.

Эй Увайсий, ҳажр зиндонда жоним хавфи бор,
Қилғасен, етеанг яна албатта султонимга арз.

Хат ёзбдур ҳуснуи, аввалги баҳосидур ҳануз,
Марҳамат йўқтур, харидора. нзосидур ҳануз.

Жаир то кўргунча тутқаймен умид ондин вафо,
Қайта-қайта ранг-баранг жонон жафосидур ҳануз.

Орзу рўзи азалдин ҳуснуиға, шамсу. қамар —
Рутбаин чарх узра дийдоринг гадосидур ҳануз.

Таҳсин эрмас Лайливаш ёди била бўлсам туроб.
Турбати Мажнун шигорини мубталосидур ҳануз.

Кийган эрди лабларинг ҳажрида дил ҳумро энгил,
Саиғдил, золим, анинг гулгун қабосидур ҳануз.

Иштиҳо излаб фироқини даштида сарсондуман,
Барҳам ўлди умрим, ишқинг ибтидосидур ҳануз.

Неча кун хуноба ютти ул лабинг шавқи билан,
Бўлмади ҳаргиз муяссар, қон — гизосидур ҳануз.

Вайснй кўз юмди жаҳондин ҳусн арзонини тилаб,
Хат ёзбдур ҳуснуи, аввалги баҳосидур ҳануз.

Не балоли чарх экан ушбу дун, менга ҳажрдип ватан айлади,
Ватан ичра боз не тирикчилигим, яна дардини кафан айлади.

Не боло бу золни қасдини, не билай бу чархни дардини,
Ки улус қўлида қизил гули, иликимда гуж тикан айлади.

Ета олмадим чу вафосига, қоча олмадим бу жафосидип,
Биларам азалда муҳаббатни оёғим сори кишап айлади.

Йитириб эдим бу ҳушу диним, қарасам — сапамни қошидадур,
Бу асир бўйнума қуфл этиб ики зулфидин расан айлади.

Чиқибон сувор ўла ул пари, бу кўнгул қушни қўла қўндуриб,
Олибон ниқобини юзидин, хати сабзасин чаман айлади.

**Бўлди хористон кўнгул, боги рухи гул келмади,
Ҳам фиғон этмай нетайи ҳажрида, булбул келмади.**

**Илтизор ўлдум мени машшотайи то хаста дил,
Ноз илан анбарфишонлиг зулфи сунбул келмади.**

**Кўнглум истар ҳар тараф жавлонгаҳин, бебок ўлуб,
Тушкали занжири шқдди бўйнима гул келмади.**

**То димоғимдур муаттарким, келиб бўйи насим,
Кўз тутарман телмуруб, алвож кокул келмади.**

**Ташналиғ афсул этибдур, соқие, недур илож?
Пайлайин, муғбаччайи лаъли лаби мул келмади.**

**Қосидо, борғил бу дам ул меҳрининг кўйи сори,
Бизлара номехрибон, бегона кўнгул келмади.**

**Келгуси ҳар кунда Вайсий зорға мишг кулфати,
Бўлди хористон кўнгул, боги рухи гул келмади.**

Чаманда гул — юзига қул, қадига — сарви озоди,
Кўзу зулфига — наргис бирла сунбул, бир паризоди

Ҳумрои авжи иззат соясин то бошимга солди,
Бошнинг кўкка еткурди, ҳамул дам етти имдоди.

Этиб зуннори зулфин дому холин айлабон дона,
Кўнгулнинг қушларининг сайдигадур турфа сайёди.

Нигорим қўлга дуторин олиб, ноз ила соз этгач,
Кўнгулдин сабру тоқат борди, бошдин ҳуш барбоди.

Бериб жон лаъли ҳар дам, кўзларин қасди жон олмоқға,
Ажаб бебок шўҳи-қаҳри лутфомиз жаллоди.

Юзу зулфин, қади раъносини кўргонда дермишман:
«Ҳам ул гулдур, ҳам ул сунбул, ҳам ул бир нахли шамшоди»

Бир охишом масти бепарво келиб, кўнгулмга ўт сөлди,
Ҳазин жонимга онча қилди бедод узра бедоди.

Ямон кўз тегмасун деб, ошиқин кўнгулнинг сипанд этти,
Бу найранг ила куйдурди, ким ул шогирд устоди?

Малаклар дода етти Вайсийнинг доду фиғонидин,
Фироқингдин етушти чарх узра оҳу фарёди.

Висоли ёдида дўстларга мен зор ўлдум ўхшайди,
Фироқ андуҳидин душманлара хор ўлдум ўхшайди.

Қатғ савдо тушуб бошимга, мен бўлдум харидори,
Олөлмай матлабим, расвойи бозор ўлдум ўхшайди.

Солибдур зулфи торин бўйнима, ё бандалик тавқи,
Ваё ислом ичинда банди зуннор ўлдум ўхшайди.

Кўнгул сиррин тила¹ мазкур қилдим, кимга дод айлаё?
Гила кимдин? Узум-ўзумга агёр ўлдум ўхшайди.

Азалда руҳи нодоним суюбдур ёр ишқини,
Анинг-чун дарду гам бирлаи гирифтор ўлдум ўхшайди.

Париваш сайри боғ этмиш, тутуб агёр илқини,
Ки гайр аҳли ҳама гул шохда, хор ўлдум ўхшайди.

Нигоро, не бўлурким, мен гариб васлингда жон берсам?
Неча кундур — фироқ илқида озор ўлдум ўхшайди.

Увайсий орзу қилмиш сенинг олдингда ўлмақни,
Тушубон мастлигини, эмди ҳушёр ўлдум ўхшайди.

¹ Т и л а — тилга маъносида.

Қа булбул нола, афғон айламакни мендин ўрганди,
Вужудин шамъ сўзон айламакни мендин ўрганди.

Бориб саҳрога, қон бағримди изҳор айладим бир кун,
Фалак бағрин қизил қон айламакни мендин ўрганди.

Шафақ — хун бўлгуси, дил, ёр меҳри гар ниҳон бўлса,
Само гулгуни домон айламакни мендин ўрганди.

Кўруб абру ҳилолинг, жон фидо қилдим жамолинга,
Ул ой ҳуснига қурбон айламакни мендин ўрганди.

Фигонким, гам тароғи хаста кўнглум реш-реш этти,
Санам зулфин паришон айламакни мендин ўрганди.

Сени изларман андоқким, қуёш дийдорин изларда,
Кезиб тун-кун, шитобон айламакни мендин ўрганди.

Қаноат қилди Вайсей, топти дилдин гавҳари назмин:
Садаф ҳам дурри галтон айламакни мендин ўрганди.

Кўруб рашк оташин бир тун дили ғампок сесканди,⁴
Ҳароратдин, қадам ер узра қўйсам, хок сесканди. ...

Таваҳҳум бирла ёқ ҳирмон ўтин бағримға, эй шоҳо,
Чиқан оҳим шароридин хасу хошок сесканди.

Дамо-дам ишқ сиридин самъи дилга айлади ифшо,
Алиинг-чун ақлу, ҳушу фаҳм ила идрок сесканди.

Қочиб ғам хайлидин бу дам Масиҳо сори юзландим,
Бу шўр ангезлиқдин етти қат афлок сесканди.

Уқубат бирла тўкти қоними, раҳм этмай ул сайёд,
Таним захмини кўргач, осғали фитрок сесканди.

Агарчи бохабарсан, фашши дасторингдин, эй зоҳид,⁵
Валекин ботинингдан юз туман бебок сесканди.

Саломат аҳли, Вайсий, бағри хунобингда гарқ ўлгай,
Сиришкинг қонидин бу дийдаи намнок сесканди.

**Бугун бу нолаи зоримдин ул дилдор уйғонди,
Биҳамдиллаҳ юқудин кўзлари хуммор уйғонди.**

**Тапақкул шишасин кийсамки, урсам гўта баҳри ишқ,
Садаф батнида гўё гавҳари шаҳвор уйғонди.**

**Ғамим ҳаддин ошиб, беморлиғ билгурди жисимга,
Табиби жона дору, ҳам яна ғамхор уйғонди.**

**Кўзи уйқуга борса ёр, ишқ аҳли тирик эрмас,
Ҳаёт обни ичурмакка Масеҳ минқор уйғонди.**

**Бу охшом бодайн раҳм ичти лутфи журъаси бирла,
Саҳар шодоблиғ бирла юзи гулнор уйғонди.**

**Увайсий⁹ сабр қилдинг, уйқудин бир кун очар деб кўз,
Қарам ҳамёзин айлаб, соҳиби асрор уйғонди.**

Қай чамап раъносиднисан, гулъузорингга бали,
Қайси дарё мавжиднисан, таъби жорингга бали.

Тўлдириб афлоклар, ичсанг муҳаббат бодасини,
Қопеъ ўлмас лаъли нобингким, хуморингга бали.

Кўз саводи нитизорингда оқарғай эрдиким,
Сақлади мардумларни, кўйи губорингга бали.

Етти авроқи фалакдин ўтти афғоним уни,
Ул малойинклар дегайлар: «Оҳу зорингга бали!»

Эй Увайсий, мунча дилзор бадхўлиғ билан
Ҳақ таоло раҳминдин уммидворингга бали.

Нечук жонопа, истигпо билан куйдурди афъоли,
Учолмас дил қуши ҳар ёна, сўзондур пару боли.

Тараҳҳум айлағай, шояд, кетар вақтимда ул дилбар,
Ажаб эрмас, агар қилсам таним йўлида помоли.

Кўзи жаллоди бераҳму, ажойиб шўхи бепарво,
Солур дин мулкига горат ўшал ҳиндубача холи.

Висолин орзусида берурман кеча-кундуз жон,
Агар бўлса муяссар ул, ўзум — ҳайрон, тилим — лоли.

Кўнгул, сен нстама ҳусн аҳлидин махсуслиғ, ваҳким,
Фаровондур сенингдек неча кўйида қади доли.

Нечук мен эътироз этмай сенга, эй соқийи даврон,
Таваққуф менга қолгонда, яна соғар эрур холи.

Қадам фикр этмайини қўйма фапо йўлига, эй зоҳид,
Ютар қон косайи ғамдин, будур Вайсийнинг аҳволи.

Биҳамдиллаҳ, саодатдур менга ул дўст пайғоми,
Хаёли лавҳидин зойил эмас чуқким гуландоми.

Забоним шонаси, эй соқий, юрмас сочи торига,
Нечун нутқи шакаррези хумори бода ошоми.

Шакебо масканин симоб обод этса эрмас тонг,
Туроби остонанг фавжи дард аҳлига ороми.

Ниқоби сунбулингдин таъин пишҳопман, насми гар —
Қарам фазлидин ўлса то ҳувайдо, бўлса гулфоми.

Дема, эй зоҳид аҳли, доимо бебода маст ўлдинг,
Кўнгул боғида гам муғбаччасининг илгида жоми.

Туганмас донайи гам, дил қушига қут ҳар соат,
Қоча олмон фироқидин, умиди васл эрур доми.

Кўруб расволиғимни, айтма, зоҳид, боғи ҳуснида —
Гирифтор этти Вайсий дилрабонинг чашми бодоми.

**Бу оламга келиб бир одамиким сурди даврони,
Бўлубдур ушбу дунё ўзгаларга турфа зиндони.**

**Било олмон: ёрурму субҳи иқболим висолидин,
Адо қилди мени бир дилрабонинг шони ҳижрони.**

**Ибороти ғамимда гар хатое бўлса афв эткил,
Сенга бир зарра изҳор айлайни, эй маъпилар кони.**

**Кел, эй ҳамдам, бугун сен ҳамнафаслиғ истама, лекин,
Тириклик менда йўқ, жононга жоним бўлди қурбони.**

**Табибо, сен даво топмакни қилма ихтиёрим,
Муҳаббат дардига ҳеч кимса топгон йўқду дармони.**

**Ниқоби сунбулиниг ичра юзунг тимсоли андоқким,
Қаронгу кечани равшан этибдур моҳи тобони,**

**Увайсий, эътиқод оламга қўймоқлиғ хатоедур,
Келибсан ушбу дунё ичра билсанг, мисли меҳмони.**

Ор этар мен телбадин ул шўхларнинг сарвари,
Авжи афлоки саодат, ё нужуми муштари.

Банди фитрок ўлмоғидин мурғи жондур беҳабар,
Дом — зулфи, дона — холи, турфа бир афсунгар.

Расмдур сайёд оҳу сайд этмак, турфаким,
Сайд этар сайёдни ул оҳуйи мавзунтари.

Қилса афсун, кўнглими, мушкул эрур қутқармағим,
Макргар, айёр, ҳам сар фитна, ҳам жодугари.

Ҳарфи матлаб мисраъи қофиялар бошидадур,
Леди бу сўзни бугун Вайсий -- гуломи камтари.

Кўнгли ойинасини кўрмадим зашгордин гайри,
Лига сайқал беролмас ашк ул дилдордин гайри.

Нечуким рашк ботип, лутф музмардур, хушо, эй дил,
Топа олмон базохир донмо озордин гайри.

Ҳақиқат рамзидин савдо агар қилса харидори,
Муҳаббат расмида йўқдур кунн бозордин гайри.

Нечук дод айламай дайр ичра ул мугбачча даврида,
Борорга тоб этолмон, кўрмадим ағёрдин гайри.

Кел, эй соқий, муҳаббат жомини пур айла ҳуснига,
Печа кундур: кўзу кўнглум эмас хуммордин гайри.

Мабодо ул санам васлига мақруб айласа бир кун,
Демаким, зоҳидо, бўйнулга сол зупнордин гайри.

Увайсийнинг фиғонин ёлмаги онча муҳол эрмиш,
Сочи — сунбул, юзи — гул, бўйи — мул гулзордин гайри.

Қўзум сарқашмакни дам-бадам оби равон жори,
Нечунким, ул ситамгардин менга жабри ниҳон жори.

Қўнгулга қони тамкии ўлди оби замзамидекким,
Анинг-чун зоҳид аҳли кўнгли соридин гумон жори.

Қўзум ул зеби офоқниким ҳуснига пурхун-чун,
Анинг васфи руҳига ақлу, фаҳму ҳам забон жори.

Баногоҳ жўйи дилди майл жори бўлса тонг эрмас,
Ўзин қаддиғаким, ўз гисуйи анбарфишон жори.

Тафаккур қилма гайб илкига сен, куфрига сткургай,
Недин аҳволима, эй ҳуш аҳли, имтиҳон жори.

Бугун май тўлдирур ул мугбача зарфига, эй соқий,
Печа мендек багир хубоба чашмидинки қон жори.

Нечун қон йигламай бир нечалар кулгусинди, ёраб,
Ки чиққач лабларидин гайр лутфига аён жори.

Ўзотиб илкими чарх узра, шаме осо мақомига,
Фалакка ер юзидин дам-бадам оҳу фиғон жори.

Увайсий, истасангким, сен карамдин сер ўлмакин,
Мақомоти фанода раҳм андоқ меҳрибон жори.

Учради қайдин менга, чун Ой ила Кун иккиси,
Кўрдум аҳволин алар Фарҳоду Мажнун иккиси.

Зеҳни гаввосимни солдим фазл баҳрин қаърига,
Чун садаф батнида олар дурри макнун иккиси.

Шаҳри дилда ақл шоҳин лашкаридур бешумор,
Юз туман лашкарга келтирди шабихун иккиси.

Тушмасун ўт кулбага, саҳролишини, айланг ҳазар,
Сайр этарга ҳайфким, ул тоғу ҳомун иккиси.

Келдиким икки пари гўё талаб айлаб қанот,
Илм кони ичра, Вайсий, бўлди мамнун иккиси.

Келди васлингдин, нетайким, бу кеча ҳижрон иси,
Ул сабаб эрди: табассумдин келур гирён иси.

Гарчи мен ҳуснуинга Мажнун, зарфи дил саршори ғам,
Шавқи лаълингдин бағирдин келгуеи бирён иси.

Оҳким, гайри машоминга мабодо етмасун,
Субҳ дам вақтида уйготти: мени райҳон иси.

Гар табассум этса гул, булбулга ором ўлмагай,
Лабларинг то хандадур, мендин келур афғон иси.

Юсуфи соший фироқидин не тонг топсам хабар,
Уйқу ичра чуи Зулайҳога етиб Қанъон иси.

Заъф эди жисмим муҳаббат рақидини бир неча кун,
Шукриллаҳ, келди тавдин ушбу дам Луқмон иси.

Бўлма ҳайрон Вайсийнинг олдинда қабзият кўруб,
Келди васлингдин, нетайким, бу кеча ҳижрон иси.

Васлинг туни ошиқларинг ул масти хоб ўлтургуси,
Бедорлиг чоғи яна шарми ҳижоб ўлтургуси.

Кўзлар саводи бўлдиким мисли қумурчоқ баҳрада,
Таъин халойиқ ичраким, ашки ҳубоб ўлтургуси.

Сундум алим бўйишига, то чирмашиди зулфи турраси,
Оромсиз кўнглумиким, ул печу тоб ўлтургуси.

Сўрсам санамдин васлини, донм менга бермас жавоб,
Табратмайинг лаъли лабини, позу итоб ўлтургуси.

Базм ичра келса қаҳриким, қилса ҳақорат бир қулин,
Ҳар бир сўзидин бизлара минг бир хитоб, ўлтургуси.

Даргоҳига келмаклигим билсам ададсиз — бешумор,
Манъ этгали даргоҳидин, ваҳким, ҳисоб ўлтургуси.

Вайсей белин боғлабдурур ёзмакда васфини пайсифат,
Кўз васфини қилмай тамом умри шитоб ўлтургуси.

Рашида бағрим қон этиб, зебо салам ўлтургуси,
Ўабр айласам бардош этиб, дарду алам ўлтургуси.

Мен дарбадар ўлмаклингим ишқ изтиробидин билинг,
Тамкин гар этсам бир замон гам узра гам ўлтургуси.

Дарди менгодур гамгусор, доғи менгодур долазор,
Жабри менга уиси барор, қилмай ситам ўлтургуси.

Дил сирридди дам урмагим ҳаргиз раво йўқтур, валеқ,
Тил зикришинг ғавғосидин халқи Ажам ўлтургуси.

Бир кўнгул икки дўстин марғуб этиб ҳусни аро,
Кўзига роғиб ўлса дил, тини дудам ўлтургуси.

Сарви равоилар суҳбатин, Вайснӣ, қилурсан орзу,
Кўнгулинг агарчандики, ёш бул қадди ҳам ўлтургуси.

Фалак субҳимни шом этти-ю, хурийдим ниҳон этти,
Шафақ янглиғ ниҳонким, бул ҳазин кўнглумни қон этти.

Тонг эрмас пола қилсам, қон ютуб мен зор гардуиди,
Шакарком айлади элни, мени талхи даҳон этти.

Тириклик баҳрида, афсуским, бодн самум етказ,
Муродим киштиши, билмамки. қай сори равон этти.

Гул ниқан доғидаким, андалиб кўксига бўлгоч жо,
Фигонни шомдин то субҳ тинмай дoston этти.

Ажаб эрмас, мени бедард аҳли саргарон кўрса,
Маломат шоҳбози бошим узра ошди этти.

Дило, шукр айла, гам чекканча қилсанг ҳослиғ даъво,
Худойим бандасини дарду гамда имтиҳон этти.

Увайсий, сабр қил қисмат ишига пири Қанъондек,
Азизи Мисрга аввалда зиндонин макон этти.

**Жуун дашти ажаб муҳлик, чиқарга жон ёвуқлашти,
Умиди васли андоқ чоғдаким, имкоп ёвуқлашти.**

**Жигар — хуноб, чеҳрам — зард, анким жорий андоқким,
Сориг чеҳрамга сар чашним саридиш қон ёвуқлашти.**

**Дило, сен шиква қилма хўбрўлар эътирозиди,
Лабига лаб аролаб, гунчайи хандоп ёвуқлашти.**

**Азизи Мисрсан, эй ҳусн шоҳи, оч инқобнигни,
Юзунгиниғ иштиёқида маҳи Қанъон ёвуқлашти.**

**Кўнгулни ғам фалосинда тузаб, жон интизор ўлди,
Киши бўлгаймуким, бориб дегай: «Меҳмоп ёвуқлашти!»**

**Тамасхур этма умр ўткармакимга, зоҳиди гофил,
Сенга ҳуру қусуру, менга ул жоноп ёвуқлашти.**

**Бугун ул дайр пири истагай мақбуллик мендин,
Фано обод ўлурму, мосиво вайрон ёвуқлашти.**

**Муҳаббат сабзаси пажмурда ўлди дил аро, ваҳким,
Биҳамдияллаҳ, бариғи белга уриб, деҳқон ёвуқлашти.**

**Увайсий, мард ўл бедор, гафлатда занф ўлма,
Неча кун интизор ўлгон ўшал эҳсон ёвуқлашти.**

Лаби лаълинг ҳадисидин шакар минқорадур тўти,
Ҳикоёти юзунг-ла баски, хуш гуфторадур тўти.

Бисоти базм оро боғ ичиида барги гулдиндур,
Фигон айлаб, кўзнда чашмайн хунборадур тўти.

Бу кома талх гўё шарбати ҳижрон аёғинда,
Мазоқ истаб бу жона, роҳати — озорадур тўти.

Дариго, шохсор узра қўюб ангушт ҳар зоти,
Бу доғ ила малоли хотири бечорадур тўти.

Дами шамшири каж абру ила гўё шаҳид этти,
Пару боли ила чун қатра хун афсонадур тўти.

Фигони андалиб аммо бу гул хамёзасиндидир,
Шакаррези лабингдин доимо хумморадур тўти.

Хадаиғи новакингдин пар чиқориб қуш болосидек,
Ўлуб темир қаноти, толпиниб авворадур тўти.

Шакар тасвирини хотирдин айлаб маҳву маъдума,
Мазоқи шарбати лаълинг билла афгорадур тўти.

Гулистон ичра ҳар соат сен, эй қумри, наво соз эт,
Нафас роҳидин аммо барқи оташборадур тўти.

Нетайким, андалиби Вайсий зиндои қафас ичра,
Лажаб маъюс, донм дийдадин хунборадур тўти.

Етибдур ташнализдин жон лабимга, май бер, эй сөқий,
Зиёда бўлсун умрнинг даҳр аро, ҳам давлатнинг боқий.

Гирифторнинг эрур ким, йўқ амон ҳижрон балосидин,
Амон топти балойи ҳажрдин жононим ушшоқи.

Сулуки ишиқ аро аввора бўлгонларга қил рухсат,
Хати иршод зоҳир айлади ҳуснунгнинг арвоқи.

Ҳазар агёрдин қилмоқ керак, эй дил, висол ичра,
Билурмусанки, жонон оғзига то борди бормоқи.

Муҳаббат сирридин дам урма ҳар толибга, невчунким,
Кўтаргайму шутур борини, юклар бўлса тойлоқи?

Ки бу илбора иқбол ила дерман: «Зарра меҳрингдин —
Етарму ҳеч ун, хуршид турган жо — фалак тоқи?»

Хаёлинг, Вайсий, шприн сўзидин тебратма ҳуснига,
Қозиб Бестуни гамни, қолмади чун сабр тирноқи!

Кўнгул боғи аро ҳусн аҳли жавлон айлаган бўлгай,
Бу вола ақлими ҳуснига ҳайрон айлаган бўлгай.

Саҳар вақти димоғимга насимидин етиб бўйи,
Тараҳҳум ушбу тун ул хатти райҳон айлаган бўлгай.

Дило, сен уймагил¹ гафлатта, ҳар тун бўлгил огоҳи,
Мабодо фақр элига шоҳ эҳсон айлаган бўлгай.

Хабар берди бу туш рашк офатидин тун аро, ваҳким,
Бу охшом ғайр элин кўйига меҳмон айлаган бўлгай.

Дема саҳрода бутган долайи рағни фироқинда —
Оқон ёшиқ билан гулгуни домон айлаган бўлгай.

Қаронғу бўлди олам, оҳким иқбол тоқинда —
Мавосил кун қўшим юзни пинҳон айлаган бўлгай.

Мунаввар айлади кўнглимни меҳринг, эй шаҳашшоҳим,
Қи гўё ҳажр шомин моҳ тобон айлаган бўлгай.

Увайсий, истама тандин тириклик ёр агёра,
Бўл анда ҳамнишини, рашк ила қурбон айлаган бўлгай.

¹ У й м а г и л — уйқуламагил.

Бошимға ёғдурурсан, эй фалак, бороши гам токай?
Езарсан паст иқболимни, эй лавҳи қалам, токай?

Ўзумдинму, фалакдинму, ва ё иқболи пастимдир,
Тулу куш дўстдин озору душмандин ситам токай?

Араб тупроғини сур кўзга, сен ул ёна реҳлат қил,
Бу ие, кутуҳ умринггаки ғавғойи Ажам токай?

Нечунким орзу қилмай анинг йўлида ўлмакни,
Жароҳатлинг кўнгулга халқ нутқидин алам токай?

Фалак хошида афғор ўлди ўхшар савми ботинким.
Висолидин бўлуб маҳрум, ҳажридин баҳам токай?

Қилибон суратин табдил ул малъун бадбахти,
Дило, бир пуштино ур, бўлғуси жисмингга рам токай?

Муҳаббат бўлса сенда, тангри билмас йўқду ҳеч қор,
Қилурсан назмдин табыннгга сен ҳою ҳашам токай?

Оёгинг остига боқ, чоҳи зулмоти қозилмишдур,
Қўйурсан беҳабарча устина ушбу қадам токай?

Қилиб меҳнат, дури мақсад олиб, дарёи ишқидин,
Йитурсанг боз илқингдин, қилур тангри карам токай?

Нафас берди неча юз минг, харид этгил ўзин ёдин,
Чиқар зоеъ давомал-қут итмоми дирам токай?

Увайсий, қояғон умринг ол юзунгга қиблайи мақсуд,
Хирад бозёрида қилгунгду савдойи санам токай?

Юурсан соҳиби хуш жигардин беҳабар тоқай?
Мағас аҳволига раҳм айламай, эй шери нар, тоқай?

Тааллуқ бодасин тожи азиз бошингга йўл топт-и,
Хирад тарёкин ол комингга, ваҳким, дарди сар тоқай?

Кишиким, аҳли дилдур, дўстлиғ даврига кўз очса,
Йироқ аҳли яқинлиғда эрурлар мўътабар тоқай?

Билурму аҳли гафлат, кавкаби, бедор нииб дер,
Кечалар тортган оҳимдин фалак узра шарар тоқай?

Қапоатда садаф батнида дурдин беҳабардурлар,
Чўмуб гаввос сочгай санги диллардин гуҳар, тоқай?

Увайсий, қалб миръотиға кўргуз дил юзип, эй шўх,
Қилурсан бу жаҳоннинг иск номидин ҳазар тоқай?

Кўрарам ҳажрнинг саҳросида меҳнат тоқай?
Сурасан боғи жаҳон нчраки давлат тоқай?

Урарам оҳ бугун, шаъшаа оҳимдинким
Куядур олам эли, бўлғуси ҳумрат тоқай?

Қилмадинг тафриқа бегонага шафқат билэ сўз,
Ўз гадойингга маломат билэ кулфат тоқай?

Ташлади тешасини бонинга, Фарҳод ўлди,
Бесутун тоғида беҳуда машаққат тоқай?

Лайлининг марқадини қучди-ю, жоң берди, ажаб,
Мажнуун шўридага гам билэ улфат тоқай?

Кўрарам жавру жафо ҳажрида мен шому саҳар,
Киярам офатидин устима кисват тоқай?

Вайсий, тарк айла муҳаббатни, керэк бўлмаса ҳа-ҳ,
Қиласан дардинги жонининга миннат тоқай?

Дилрабо, ўлтур, бошингдин мисли гардун ўргулай,
Ақлими барбод этиб, гўёки Мажнун ўргулай.

Итларинг бағримни ерда қилди бағрим реш-реш,
Жорий айлаб қонларимни, жома гулгун ўргулай.

То кўруб расволигим, ор этсанг, эй ҳуш маъдани,
Бовар этгил кеча-кундузларда, Макиун¹, ўргулай!

Лабларинг ҳажрида бағрим лахта-лахта қон эрур,
Оқизиб кўз чашмасидин ашки пурхун ўргулай.

Соқид, жон етти лабга, ваъда қил лаъли майини,
Гарчи мен лабташнайи хуммор, Мажнун ўргулай.

Тангри халқ этмиш мени муфлис — гадолардин, нетай?
Йўқ дирам, йўқ тоатим, кўз ёши Жайхун, ўргулай.

Демагил Вайсийни сен: «Ул Вайсийи бехонумон!»
Фаҳм қилгил ҳасратим, ҳолим дигаргун, ўргулай.

¹ М а к и у н — Подира бегим.

**Висолинг ёдида бағрим тўло қон этмадим билмай,
Оқизиб ашки хун, ҳумройи домон этмадим билмай.**

**Тирик юрмоқлигимдин таъни эл бисёрлар кўрдим,
Фидо жонимни ул зулфи паришон этмадим билмай.**

**Муқаррар билдим: эски даҳриниғ бу молу дунёсин —
Фано йўлида дард аҳлига эҳсон этмадим билмай.**

**Дариго, ишқ сирридин хабар топмас кишилардин
Фигону оҳи сўзонимни пинҳон этмадим билмай.**

**Саломат хонаси обод бўлмишким маломатдин —
Талаб айлаб, кўнгул мулкини вайрон этмадим билмай.**

**Чиқиб саҳролага, арзимни айтиб сангги хороға,
Ғамимдин қон этиб бағримни, маржон этмадим билмай.**

**Етар ҳар кунда юз маҳзун кўнгулга кулфати ағёр,
Увайсий, нега аввал тарки жонон этмадим билмай?**

Телмуруб, қон-йиглабон, мен ошиқона кўз тутай,
Юзи — гул, лаъли лаби — мул жонажона кўз тутай.

Эй улус, манъ айла кўз, келгай самандин ўйнатиб,
Интизорида қолон шўхи замона кўз тутай.

Гам танаъум эрди доим фурқати дилдор аро,
Васл хонидни бугун хурду калона кўз тутай.

Кимса бадгўёнидин топти кўнгила ҳар дам вафот,
Ҳар сўзидур бир Масеҳ, ширин забона кўз тутай.

Зоҳидо, кўз тутмагимдни келмасун сенга губор,
Сирри ихфоси ашигим — бегумона кўз тутай.

Сифлаён дундин бугун ашким бўлубдур лолағуи,
Ҳам ўзи сарроф, ҳам бонмтиҳона кўз тутай.

Пайкари бадҳол равзан зоҳир ўлмиш бешумор,
Жумлаён сўрохдин руҳи равона кўз тутай.

Бошима солса маломат қушлари кошонае,
Ишқида ашкимни айлаб дона-дона кўз тутай.

Соқнё, ўлтурса соғар бер Увайсий илгина,
Чехрайи майдни мен акси меҳрибона кўз тутай.

Мени расво қилан кимдурки, сени сиймин бадан нозук,
Солон бошимга савдо кимдур, ул гул пираҳан нозук

Хаёли кирса кўнглумга чиқар дунёу дин меҳри,
Қилибдур оқибат, эй дўстлар, ҳам беватан нозук.

Чу сабрим тирногида ҳар қуши юз кўҳи гам қоздим,
Менинг олдимдадур Фарҳод — ожиз, Кўҳқан нозук.

Қадянг — нозук, қошнинг — нозук, кўзунг — нозук, лабинг —
возук,
Тилинг — нозук, сўзунг — нозук, тишинг — дурри Адаи нозук.

Хатингдур сабза райҳоний, лабингдур кавсар аднони,
Жадинг — бўстон, юзунг — гул, мисли гулзори чаман нозук.

Бошингдин то оёғингга қараб турсам, баринг нозук,
Хусусан габгабинг остида ул зери зақан нозук.

Ики наргис, ики кўнгул, ики тац, икки жон бирлам
Бирин бирига васл айлаб, қилоли анжуман нозук.

Улайсий, ўз-ўзингга сўзлама, бир хил забонингни,
Мабодо келмасун нозук дилига то гаран нозук¹.

¹ Бу ердаги «гаран» сўзи «гарон», яъни «огир» маъносига эгадир.

Келибман даргаҳинга, шоҳи хўбоним, қабул эткил,
Бағир қоним била бул чашми гирёним қабул эткил.

Умид айлаб талаб олмоққа кирдим роҳи покнингга,
Пўлинигда айлаган фарёду афғоним қабул эткил.

Қўнгулдин хориж ўлмиш васл уммиди, не айлайким,
Муҳаббат шавқи ичра доғи ҳижроним қабул эткил.

Тушубдур бошимма савдон ишқинг, эй шаҳаншоҳим,
Адам бозорида бул дарди пинҳоним қабул эткил.

Ўтубдур гавҳари ноҳби умрим токи гафлатда,
Тазарруъ зор илаи қилғои пушаймоним қабул эткил.

Тегибдур новакнигдни печа ўк жисмим аро пинҳон,
Шаҳиди ишқ ўлмоққа оқан қоним қабул эткил.

Увайсий гарчи ноқобил, келибдур остонингга,
Фигону оҳи сўзонини, султоним, қабул эткил.

Ғам иг оҳим ўтидин бошимга тож эткали мойил,
Сирликим Қулзумни қон ила амвож эткали мойил.

Умидим: номи ҳижрон васлингга табдил бўлгаймў!
Фирқинг лашқари умиди торож эткали мойил.

Тилнинг — сўзда, лабинг — кулқуда, кўнглинг — дилинг
оқмоқда,
Кўзунг - - мулки дилимдин сабрими бож эткали мойил.

Ғамг дунёин дундин хорниж ўлсам тонг эмас, зоҳид,
Хайёи маҳвашим кўнглумдин ихрож эткали мойил.

Кўнгулдин истама ҳусн аҳлидин махсусинг расмин,
Печа ушшоқин эшикида афвож эткали мойил.

Кўнгул боғланди зулфинг торина, таскин эмас мумкин,
Сабо таҳрикидин ҳар лаҳза алвож эткали мойил.

Сабо жавлони зулфинг торини жамъ этмади ҳаргиз,
Нўла қилсанг, кунуи яъсини пассож эткали мойил.

Қадаҳ тут, соқиб, лаб ташна кетмай даҳри фонийдин,
Бошимда дорлар Мансури Ҳаллож эткали мойил.

Увайсий, матлабинг ҳақ маҳзашида лутф этар, сабр эт,
Узин билдирмаку бизларни муҳтож эткали мойил.

Сучукликдинму лаъли нобинга бўлмиш шакар дохил,
Лаб ичра сўзларингга то бўлубдур мухтасар дохил.

Фироқнинг ўқларидин бул вужудим равзану равзан,
Хусусан, ҳар тарафдин бошима тигу табар дохил.

Нестайким, зойил ўлдим лавҳи маҳбубим хаёлидин,
Кеча уйқуда тушдин кўнглума бўлди хабар дохил.

Агар журм ўтса мендин, гайра ҳамдам бўлмагил, **эй гул**,
Мабодо куймагайсан, оҳим ўтига — шарар дохил.

Лабинг сиррин кеча-куидуз кўнгулда андоқ асрарман,
Ки гўё қаъри дарёда садаф ичра гуҳар дохил.

Эшитсанг бетаассир сўзни, озор ўлмагил, эй дил,
Маломатдин муҳаббат нахлига бўлгай самар дохил.

Увайсий, истасангким, кўзга маҳрам этма гафлатни,
Кеча уйқуин тарк эт, ёра бўлгайсан саҳар дохил.

Тиркилик расмини оламда кўнгли шоддин сўрғил,
Фидо жон айлаганларни кўзи жаллоддин сўрғил.

Умиди васли ёр айлаб олан асбоблар расмини
Бу меҳнат тоғида ул тешайи Фарҳоддин сўрғил.

Муҳаббат мажмари нчра куйиб кул бўлган эрларни,
Биёбонларда Мажнун жисми нобунёддин сўрғил.

Юроқи реша-реша захм бўлгон нотавон ажрни
Ғазаблиғ раҳмсиз ул ханжари фўлоддин сўрғил.

Таҳи девора қолгонким губор олудалар рангин
Мурассаъ гам билан бул хонайи барбоддин сўрғил.

Жудолиғ заҳри бирлан ҳажрида жўш айламоқликни
Висол нағида тутқон жоми хайри боддин сўрғил.

Ҳушу ақлиниг била қилғил дема, Вайсий, намозингмай,
Қи андоқ расмини зоҳид — дили озоддин сўрғил.

Журук тоши бугун афгон аро, жонон, таваҳҳум қил,
Баногоҳ жори бўлди дийдадин тўфон, таваҳҳум қил.

Бериб илгинга тиги рашк ул ғайр аҳли, эй қотил,
Тўкарда қонини шукридин, эй нодон, таваҳҳум қил.

Бугун сайр айламиш гулшанни гулрухсорлар шоҳи,
Мукаррар бўлмагайсан, эй гули хандон, таваҳҳум қил.

Ингоҳнинг фуқатидин кўзларимга чунки қон тўлди,
Анинг-чун ўзга юздин, кўзлари Чўлпон, таваҳҳум қил

Аё эй беҳабарлар, ишқ бозорига юзланма,
Тушар душвор савдолар, дема осон, таваҳҳум қил.

Жудолиқ ўти куйдурди вужудим, оч дари дийдор,
Қуярсан шашаъи ҳижронида, дарбон, таваҳҳум қил.

Замоннинг туп, қадам босқон ерингча бўлмасун армон,
Мабодо, топмагайсан, Вайснй, беармон, таваҳҳум қил.

Олиб қалам қўлимға, қошиғ айласам хаёл,
То тоятиким ҳузурини дил сад ҳазор сол.

Уздумки меҳр риштасини истаҳоладин,
Аммо ҳумо замирига бандлик юрак кашол.

Толпингуси мағас каби жон нутқи шаҳдинга,
То айлади итобини сарпўш лаъли бол.

Қошиғ хаёли чулғади андоқки, ваҳ, қўнгул —
Гўё қалам ичида кўмулмишду мисли пол.

Етмас хатингни гардига машқ этса хўблар,
Ҳуснинг китобат айлаган — азбаски зулжалол!

Дардини айтибон, гаминиғ шарҳин айларам,
Нозук табиатингга агар бўлмасе малол.

Вайсий жаҳондин ўтсе не армон фироқ ила,
Умри ичида ёр агар десе: «Пир — аёл!»

Оқним бемеҳр диябар соридни ёнмиш хаёл,
Меҳринг истардин, петай, ҳаргиз хаёл ўлмас малёл.

Истагалча ҳусн бозоринг баҳоси ортдиким,
Йўқ ажаб бўлсам харидоринг, аё Юсуф жамол.

Тоқатим ҳирмони ўтган йўқ экан васлинг аро,
Риштайн ишқингда дил побаст айлабдур хаёл.

Қолғон умримким, хаёлингсиз ўтар, беҳудадур.
Лозим эрмиш: мен дуо умруннга қилсам моҳу сол.

Кўрсанг ул ойин ҳаво тахтида, навмид ўлма, дил,
Шаҳ гадо аҳволига раҳм этса бордур эҳтимол.

Қофиялиғ мисраимга берди султошим амал,
Гўйиё мисра бошингда ҳарфлар янглиғ мисол.

Дардмаидлар бир-ики кун тур, деди, сендинмудур?
Рухса қилсанг яхшироқдур фаҳмима, эй лаъли бол!

Вайсий ҳар ерда дуойи жонниг айлар субҳу шом,
Тахту тожини насиб этсун худойи лоязол.

Бул кеча, шукрим, менга кўрсатти юз висол,
Билмонки, ушбу ҳодиса тушдурму ё ҳаёл?

Улдурмакидин илгари ҳажрин машаққати,
Алҳамдиллиллаҳ, етти менга давлати висол.

Кўрдим сени-ю, кетти хирад айб қилмаким,
Равшандурурки, кўрса қуёш ойгадур завол.

Ул шўх қувлади мени: «Боргил, ямо!» дебон,
Айдим бу сўз жавобига: «Сен эмди яхши қол!»

Расм эрди элда бир дила бир дўст сир тутуш,
Таҳсин будурки, бир кўнгул ичра ики ҳаёл.

Фаҳминин нури они муқаррар баҳоча йўқ,
Рухсоринг ой дегону қошингни янги ҳилол.

Қим сажда қилса қошинга тасдиқи айн этиб,
Ҳосил бўлов бу иккисидин айни илми ҳол.

Жон ўртанур мудом бу фонуси жисм аро,
Йўқтур насим ўчиргали маъшуқ лоубол.

Дарёйи илм жўш урубон мавжи назмидин,
Вайсийини таъби чашмасидин чиқти бу зулол.

Баад ўлголики, зулфи паршондур кўнгул,
То шамъи руҳи ҳуснига парвонадур кўнгул.

Нечт ҳаёл жомиди васлингн бодасин,
Майхонайн фироқ аро мастонадур кўнгул.

Ғайр аҳли чақти сенга мени неча тил билан,
То борголики кўйинга журмонадур кўнгул.

Бўлма малул зикри забонимга, эй рафиқ,
Ливалда ҳасратинг билди афсонадур кўнгул.

Зӯҳид, тақаллум этма харобот элига сен,
Ғам шарбатини қуйгани хумхонадур кўнгул.

Мажнун тапимни раъшасини таъна этмағил,
Бир Лайливан тамил билди девонадур кўнгул.

Эй зоҳид аҳли нестайи дил масканин бу дам,
Озорингн кунжида пишхонадур кўнгул.

Қаллонлиғ мақомига солсанг бугун мени,
Факроғайи таним эса, шоҳонадур кўнгул.

Вайсэй, тафаккур этма халойиқ изосига,
Илдемки, таъна қушларига донадур кўнгул.

Маъшуқ аҳлидин васл рамзини сўрсам ўлдирур, сўрмасам ўлам,
Дардин аҳлига ишқ дўконини қурсам ўлдирур, қурмасам ўлам.

Рашик жабрина қўйма, эй ажал, бўлса ҳаминини ёр гайр ила,
Даргоҳида мен тинмай ит бўлиб, ҳурсам ўлдирур, ҳурмасам ўлам.

Сабр этмагимдин йўқтур иложим, итасам ани токи рўзу шаб,
Кў-бакў бўлиб мен ҳам дарбадар юрсам ўлдирур, юрмасам ўлам.

Соғинибдумаи, бўлибон йироқ, ёр деб эди: «Айлагил ҳазар!»
Гул юзин бугун олдиға бориб кўрсам ўлдирур, кўрмасам ўлам.

Мендин ор этар, хору зор этар, фони дунядин ушбу жон кетар,
Вайсийи гариб ранги саргайиб турсам ўлдирур, турмасам ўлам.

Нигоро, ҳажра сол, мен диябарн ҳаржога майл этсам,
Сеннингиз бир замон бул зийнати дунёга майл этсам.

Лабингдин маърифат дарёсига фарқ ўлди бу кўнгул,
Садаф батнидаги ул гавҳари яктога майл этсам.

Хату холиниги савдоси тушубдур бошимма онча,
Бошимга тоғи гам тушсун, бўлак савдога майл этсам.

Юзунг раъноллиғи гулча, ядинг мисли қизил гулдур,
Эрам боғи аро ҳам ул гули раънога майл этсам.

Агар дохил эсам мажлис аро, мен шамъи мажлисман,
Бу жои парвонадек куйсунки, базморога майл этсам.

Мени кўйинг ялогига агар сен айласанг лойиқ,
Эмас андоқ, нигоро, манзари болога майл этсам.

Нигоримнинг юзу зулфига ҳайрон ўлмайин, Вайсий,
Кўзим чиқсун, агар дунёу мофиҳого майл этсам.

Бир пари пайкар суманбар ёра ошиқ бўлмишам,
Лаъли дилкаш, сўзи хуш дилдора ошиқ бўлмишам.

Мадди оҳим кўкдадур, сориг юзумда анки ол,
Ул қади раъно, юзи гулнора ошиқ бўлмишам.

Қилма гулқандинг ила заъфим иложин, эй ҳаким,
Менки гулбарги шакарғуфтора ошиқ бўлмишам.

Нолау афгон этармен, қумрино булбул каби,
Не учунким, сарви гулрухсора ошиқ бўлмишам.

Лабларингдин то кўрунмиш хуш-хуш ошча тишларинг,
Лаъл бирла ул дури шаҳвора ошиқ бўлмишам.

Дўстлар, кўнглим олаи зулфи мусулмонкуш эрур,
Кофиредур, кокули зуннора ошиқ бўлмишам.

Узни қутқармоқ учун елдим, югурдим ҳар сари,
Оқу вовайлоки, бора-бора ошиқ бўлмишам.

Баски саргардон қуюн янглиг югурмакдур ишим,
Ишқ водисига мен аввора ошиқ бўлмишам.

Вайсийдин хуш истамоқлик йўқ муносиб, не учун?
Бир пари пайкар суманбар ёра ошиқ бўлмишам.

Журма бўлгайму эваз, назми забон келтирмишам,
Тухфа бўлгайму экан, бағримда қон келтирмишам.

Русияҳлик бирла шармисорлик даргоҳинга —
Барги сабз ўрнига, эй сарви равон, келтирмишам.

Эй қарамбахш, ўтмасанг бу журму исёндни бугун,
Лозими қатл айласангким, бошу жон келтирмишам.

Даргоҳингдн мен йироқу гарчи бу нолам яқин,
Ҳар саҳар, эй гул, фироқингдн фиғон келтирмишам.

Жастужў қилгонча жопон васлиднн бўлдим йироқ,
Соғиниб гафлатнн, дийдамга чупон келтирмишам.

Соқиб, зарфингга май қуй, мугбача илқига бер,
Ташналикднн эмди ўлмакка гумон келтирмишам.

Коқулинг кўнглумнн андоқким этибдур печу тоб,
Кўзу қошингга муҳаббатнн ниҳон келтирмишам.

Ҳар хато ўтса Увайсийднн бу дам афв айлагил,
Уэр тақсирнн бугун, эй меҳрибон, келтирмишам.

Менниң дарду гамим билмакка бұлғайму кини ҳамдам,
Илдимимдур ситам бирла алам, ваҳким, ишимдур ғам.

Кўзум маҳруми ҳусни — чун тўкар ашкимни боронини,
Яқиндур, гарқ этар олампиким бул дийдаини пуриам.

Ки расво бўлмайин токим ололмас ҳақ сиридни бў,
Кимиким сўйинга лойиқ бўлур, расвоини бу олам.

Рамуди ишқ кўнглумга чунон соҳиб бўлибдурким,
Дам урсам бир неча рамзи муҳаббатдини, қани маҳрам?

Аъ эй позим аҳли, Вайсидини назминг дарғи эгма,
Нечунким, бу жароҳатлиқ кўнгулга бўлгуси марҳам.

Мени ул ёри вафодор билибдур, билдим,
Унга онча харидор билибдур, билдим.

Шодига шод, гамига янаким гамгиллик,
Бегараз дўсти дилафгор билибдур, билдим.

Неча ушшоқлар эшикида афвож эрмиш,
Банкиим, онлара сардор билибдур, билдим.

Порсолар мени Мажнунга рафиқ ўлмакими,
Найлларам, ўзига душвор билибдур, билдим.

Туздаги дала ўшал шўх бағир қоним учуи,
Али зебаидайн дастор билибдур, билдим.

Ишқ эли айни сиём нчра эрур, албатта,
Дўст важди алар ифтор билибдур, билдим.

Қулбайи Вафёи ул ойин талаб этса не ажаб,
Зарра меҳрин кўнгул анвор билибдур, билдим.

Буғун, эй дўстлар, фарзанди жононимни соғиндим,
Гадо бўлсам не айб, ул шоҳи давронимни соғиндим.

Мусофирман, гарибман, бекасу ҳам бепаводурман,
Вужудим дарда тўлди, эмди дармонимни соғиндим.

Тилимнинг зикрию кўнглимни фикри, яхши фарзандим,
Азизим, ёлғузим, давлатли султонимни соғиндим.

Кеча-кундуз йўлига мухтабирдурман, тивкарман кўз,
Келиб ҳолим сўрибон кетса, меҳмонимни соғиндим.

Насибин узмади тапгрим, иложин топмагай келса,
Онам деб бўлгуси бағри қизил қонимни соғиндим.

Қаронгу бўлди олам кўзима ушбу жудоникдани,
Кўзу кўнглум зиёси, моҳи тобонимни соғиндим.

Меъи бекас Увайсий йиғлагайман рўзу шаб тинмай,
Уйимнинг зийнати, кўз равшани, хонимни соғиндим.

Муҳаббат шавқидин кўнглумда бир зарра асир кўрдим,
Туфайли ул гами дунёни дунини он қадар кўрдим.

Азал тоғидин учтим, то адам саҳросига туштим,
Ҳама жабру жафони бир ўзумга болу пар кўрдим.

Етиб кунжеда, етти суйи ҳақдин бу машомига,
Кезиб шаҳру вилоят, кў-бакўйини дарбадар кўрдим.

Тариқат йўлида тай қилдим ул жамъи сулукларини,
Тариқи ишқнинг олдида бир қасби ҳунар кўрдим.

Кўзин ёлида тун-кун кўзларимдин ашк боронини,
Тўкардим доимо, то олами илми дигар кўрдим.

Бугун бу даҳри фойида кимиким шоду хуррамдур,
Узини аҳволидин бу бандани мен беҳабар кўрдим.

Нидо келгай харобат аҳлидин: «Кел бода нўш айла!»
Эшитмас ҳеч кимса, мен аларини кўру қар кўрдим.

Ҳаёл айла, Увайсий, муғбача жоми висолини,
Қи фуқрат заҳрини васл илғидин доим шакар кўрдим.

**Бир танобона учун мен сенга муҳтож ўлдум,
Не учун фаҳми хирадзодая мейроҳ ўлдум.**

**Барги сабз илгима олмоққа тараддуд эттим,
Эй гаши, давлатинг олдидаки қаллоҳ ўлдум.**

**Ишқ мулкига бўлиб шоҳ, аё шоҳи жаҳон,
Бу жаҳоннинг уйидни тўймайин ихроҳ ўлдум.**

**Ҳасратим миннатидини пуктайин шарҳ этсам мен,
Лашкари ғамга ажаб турфаки тороҳ ўлдум.**

**Ҳадди эрмас сағи кўюнгга Увайс ўлеа дучор,
Бир танобона учун мен сенга муҳтож ўлдум.**

Қатра-қатра қон тўқарким, нитизорингдин кўзум,
Кўз тутар шаб-рўз ҳусни ошкорингдин кўзум.

Барқи бепарво нигоҳингдин етар жонга асар,
Айлагай уммид лутфи бегуборингдин кўзум.

Ёндирар ҳушумга, кўрсам кўзларинг мастонасин,
Сидқа бўлмасму бу чашми пурхуморингдин кўзум.

Гар баҳор ўлса намोён, беҳабар ўлмас саҳоб,
Олмасам таҳсин эмас ҳусни баҳорингдин кўзум.

Мақдамингга печа кўзларни нисор этти азал,
Мунда эрмас, анда ҳақ этгон нисорингдин кўзум.

Нитиёрнин кўзу кўнглини берибдур печалар,
Уягалардиндур дема, бенитиёрингдин кўзум.

Сабр мактабхонасига кирди, дил олса сабақ,
Ул сабабдиндур, фиғонким, беқарорингдин кўзум.

Кўрмагай Лайлни Мажнун кўзи бирла кимсалар,
Эй шигори Лайливаш, ул ёдгорингдин кўзум.

Вайсёй шукр айлар жабин торинча, эй Мажнуншпор,
Нур зоҳир қилди ул шаб-рўз торингдин кўзум.

Е илоҳа, бергасан ул шоҳи султонимга раҳм,
Айлагай шояд кўриб бул чашми гирёнимга раҳм.

Қилди тақдир азал Юсуф жамолидин җироқ,
Тонг эмас, гар айласа, Якуб Қанъонимга раҳм.

Бағри хунобимга гарқ ўлгай халойиқ бу замон,
Не бўлурким айласанг оққан қизил қонимга раҳм?!

Лабларингга онча термулдимки, ҳаргиз деманинг:
«Айлайин мен ушбу дам расвойи подонимга раҳм!»

Телбаликдан гар менга раҳм этманинг бўлса муҳол,
Гўдаки, бечорайи фарзанди дайронимга раҳм.

Даств кўтаҳмап, қў тум етмаклиги душвордир,
Етгуси илгинг сенинг ул кори осонимга раҳм.

Етса шоҳаншоҳлар арзингга гар, Вайсий, нетонг?
Кўрса аҳволимни, қилса анки боронимга раҳм.

Ҳокими ҳусн айлади зулм ила бизни беватан,
Хизр лаълини шавқи ташлабдур яна чоҳи зақан.

Сабр тоғига чиқар ишқ офатидин қочқон эл,
Меҳнати ҳижрои ила охир бўлур гулгун кафан.

Ёр руҳсат қилди хат иршоди зоҳир айлабон,
Қайда боргай бу кўнгул, зулфин хаёлидин расан?

Ҳажрдин кўз йўли бирлан бағрим оққай, эй рафиқ,
Шомдин то субҳга ҳамроҳ эрур бу пираҳан.

Етти мисраъда туганди исми, ҳарфин истасанг,
Етти мисраъдин бу ён ўтма, аё соҳибсухан.

Аввалидин аввали, иккинчид ин — иккинчи ҳарф,
Ол бу қисм кланки, жамъ эт, чиқ дуси бир гулбадад.

Хони гозий назмига пайрав муборак исмини,
Ғайри расм ила ёшурмиш Вайсийи байтул-ҳазан.

Меҳнату аламларга мубтало Увайсийман,
Қайда дард эли бўлса, ошно Увайсийман.

Истадим бу оламни, топмадим вафо аҳлини,
Барчадин юмуб кўзин муддао Увайсийман.

Уз дилниг тааллуқдин, банд қил худо сори,
То дегил кеча-кундуз: «Мосиво Увайсийман!»

Кечалар фиғонимдин тинмади кавокиблар,
Арз то само узра можаро Увайсийман.

То кўриб хароботин таъна этма, эй зоҳид,
Бир нафас эмас холи иқтидо Увайсийман.

Фақр боргоҳига қўйса гар қадам ҳар ким,
Бош агар керак бўлса, жон фидо Увайсийман.

Вайсий берибзат деб саҳл тутма, эй ориф,
Ишқ аро инҳон дарди бедаво Увайсийман.

Мақсудй кўнгул — лаъли майи нобинга қулман,
Лидин сочилан ул дури ноёбинга қулман.

Эл сажда қилур масжид деворига ҳар дам,
Улгунча бош олмон, қоши меҳробинга қулман.

Билмаслигим ифшосин эшитмаклигим учун
Бахтим каби ул кокули қуллобинга қулман.

Рутбангни фалак тоқида, эй бадри саодат,
Зотинга столмай, сени маҳтобинга қулман.

Бул даҳр аро туш каби умримни кечурдям,
Печун очилур билмаган ул хобинга қулман.

Вайсий бу Жаҳон амрича иш қилди туну кун,
То айди жаҳон Вайсийга: «Одобинга қулман!»

Фалак таадисининг зулмиди паршонман,
Боқонча ўзума-ўзим, чу масту ҳайронман.

Урулди¹ кажга фалак рашк этиб, мулойиб учун,
Бу Миср кунжидаким, чун Азизи Қанъонман.

Бу чарх аду сифат айлаб, ўзини билгурди,
Фалакни рашкидамен, гарчиким Сулаймонман.

Бошимга сочти бу гардун ғаму алам тухмин,
Дил ичра хирмани ғам, анга мисли деҳқонман.

Ўзумни тапгрига ташлаб, мусобирин туттум,
Вале бу водий аро мубталойи ҳижронман.

Ғамим жамоли рафиқим, дину кўзум — монёъ,
Худо ризоси шулар бўлса, лек хандонман.

Сабо салом етур улки соябошимга,
Ҳумойи сояси бошимда, шукр, султонман.

¹ Урулди — гурулди, айланди.

Фигони — айб, оҳи — таъна, бир бечора маҳзунман,
Кв бир Лайли париваш шоҳга аввора Мажнунман.

Дили мотам, қадн хам, таъни номавзуну бендрок,
Лабнда кулгую, бағрида қон, кўз ёши — Жайхунман.

Санам жомн муҳаббат берди, зоҳидлиғни тарк этти,
Путумда ишқ занжири, маломат ичра тургунман.

Ғамиди позил ўлмиш ҳар кунн юз шоду юз мотам,
Улус, айб этмағил, дардиди аҳволи дигаргунман.

Намозинг фосид эрминн, зоҳидо, дўзахни ваҳмиди,
Қарибн лемакондур, ул муҳаббат бирла мамнунман.

Жиму, ҳею алифсим, мен киму, дардинг юки бирлац,
Дилида нуқтаю бағримда доғим, лоийқи нунман.¹

Ҳадиси лабларинг изҳор қилмоқликга маҳрам йўқ,
Кеча-кундуз жигар хунобасиди дийда пурхунман.

Увайсинг нутқи бетаъсирга сол гўни покниғни,
Бағир қон ўлғашимча айладим бир неча мазмун ман.

¹ Арабча жим, ҳе, алиф ва нун ҳарфлари биргалликда қўшиб ёзилса, Увайсийнинг асли номи — Жайхон ҳосил бўлади.

Васл ўлса, жаҳон хўби, фироғинг соғинурман,
Қим анжумане нчра сўроғинг соғинурман.

Жамшидни жоми менга гар бўлса муяссар,
Кўйинг итидурманки, ялогинг соғинурман.

Пайк этти кўнгул ушбу забонимни, шигора,
Сир муждасидин дерга қулогинг соғинурман.

Дил маъзарини пок қилур эрди шигоҳинг,
Не тонг, не ажаб, деса: «Қароғинг соғинурман!»

Ҳижрон туни ҳамроҳ хаёлингни стурдим,
То топқучаким, васли чароғинг соғинурман.

Қўйингга муқарраб қилу ё ол бу жонимни,
Қониле юрагим дерки: «Пичоғинг соғинурман!»

Ишқ ўти фузуироқми ваё ҳажрини дуди,
Эй ўт, чидамас дудига, доғинг соғинурман.

Эй соқийи беҳуш, нетай ўзга қадаҳни,
Лайли майинди куйган оёғинг соғинурман.

Ағёр элидин хотири жамъ ўлмади Вайсий,
Жамъ эткали зулфинини — гароғинг соғинурман.

Қатл этмакликка гулгуи кийди ул сийминбадан,
Зулфи шабрангини ушшоқ аҳлига айлаб расан.

Чиқса тиг урэн этиб, чиқманг тамошосига, эл,
Қон тўкиб қурбон этарким ёки айлар беватан.

Жон фидо қилгонлара лаъли лаби эрмиш Масеҳ,
Беватанларга насиб этгайки дайри анжуман.

Кўз йўлидин оқти бағрим, айла бовар, эй рафиқ,
Шомдин то сўбҳга ҳамроҳ эрур бу пираҳан.

Кўзларинг — бодом, қаддинг — тўби, зулфунг — анбари,
Юзларинг — гул, хатларинг — райҳон, сифотингдур: чаман!

Ер илгидин қадаҳ ичсам таваққуф қил, ажал,
Ушбу сўзондиг била ўлсам куяр гўру кафан.

Сўзни ваҳм этмай дегил, ҳозир билиб соҳибқирон,
Тарбият қилса не тонг, ҳамномига Вайсул — қаран?!
.

Фаросат бобида хун дилсану бир дурри яктосан,
Вачоят ичра сен мактуби меҳмони муаммосан.

Изингни излабон эл, тонмайин тупроққа тенг бўлгай,
Латофат бўстонда гулу, лекин ҳувайдосан.

Сўзунга сўз мувофиқлар деган эллар галат билдим,
Ибо этмасму мисли қатралар, сен чунки дарёсан.

Чу булбул не сабабдин мунчаким ширин мақол этмиш,
Дили хун, ашқи олу, сийна пора, булбулососан.

Ўтурдинг салтанат тахтида, эй шоҳаншаҳи даврон,
Қилибсан ўзини Искандарвашу, фарзанди Доросан.

Чистон назминини вайрон десам, густоҳлик бўлгай,
Либоси фақр аро мисли валийн рутба болосан.

Увайсий «сени»ли мисраъ бошига бир ҳарф тож этти,
Мурод улдур: чиқар бир нем, ўқур бўлсанг банмлосан.

Қайдапам туттум ўшал шўхи ситамгар этагин?
Ситам этганча, кўнгул ушлади дилбар этагин.

Этагин тутса фано бўлса керак зарра каби,
Тута олғойму киши хуршиди анвар этагин?

Белинги богла, шакарлаб сифатин ёзмоқ учун,
Тут аниинг ҳимматидин хирмаши шаққар этагин.

Кўзу қошинг, лабу зулфунг тутадур дўст кўнгул,
Етгуси Кавсара, гар тутса бу ҳайдар этагин.

Айласа ушбу равшин, келса муҳайё сориға,
Айлагайму бу Увайсийга муяссар этагин?

**Сочилди не сабабдин жолалар чашми хуморингдин,
Олибдур баҳра ўз мардумларинг хусни баҳорингдин.**

**Иборат домн узра сочти хоманг донайи мазмун,
Қутулгайму кўнгул шаҳбози бу ранглиг шикорингдин?**

**Фурури хусн ўлиб, қилма тағофил қолини дарбар,
Хабар тут таггри-чун, эй шўх, ҳоли интизорингдин.**

**Қадам дийдамга қўйғил, хоки пойингдин умид улдур,
Жило топқай кўзум ойишаси гарди ғуборингдин.**

**Увайсий бошини халқ айлаган кимдурки, хор этма,
Чу номол айламакда ваҳм қил парвардигорингдин.**

Бошим кўкка етибдур, эй шаҳим, бул илтифотингдин,
Умидим кўп эрур мен заррага меҳри саботингдин.

Тараддуд тешаси бирла қозарман жустужў тоғин,
Муיעсар бўлса алтофи лаби қанду наботингдин.

Чу Лукмони ҳаким ўтмиш тирикликни кўриб чандон,
Илоҳи, касб этгон бўлсун ул умри ҳаётингдин.

Ялаб тупроқ, бул байтул-ҳазан ичра ётибдурман,
Бу гам шомда умид ила Маҳрухсор¹ отингдин.

Чиқармай болу пар, қошонами бузди фалак боди,
Аё семурғ, топти нечалар баҳра қанотингдин.

Сифотинг топтилар бир нечалар тулч амал бирла;
Буким, кўтоҳлиғ бирла умидим исми зотингдин.

Ҳаёу ҳилм маскан айламиш бошдин оёғингдин,
Бўлолмай ҳамнишин Вайсий уётлиғдур уётингдин.

¹ Маҳрухсор — Моҳлар Ойим, яъни Нодира бегим.

Мени булбули этарам паво, ки бу хор захми яросидни,
Хабар олмадим гули наврасим даҳани чу ғунча кушосидни.

Кўзи қатл этиб, сўзи тиргузур, не экаи ингорими мақсади,
Мени мақсадим ул эрур: ингор не этар — они ризосидни.

Суқидин дилим буки ўлди лаъл жигаримни лахтаин қонига,
Чу билинди қадр ила қийматим сўз этар чоғида ибосидни.

Қош эгиб газаб била боқса гар, улус, этма менга тараҳхуме
Етадур бу жоними қуввати, ўқи кирпигини атосидни.

Етур арзу додими, эй сабо, қўш авж рутбали шоҳима,
Ки ба зарра ҳусни закотини дариф этмасун бу гадосидни.

Дилинг этма жавр ила кўп ҳажар, менга лутф айлаки Ҳожарим¹,
Ол ўзинга, эй гули настаран, бу ҳазин Увайсий дуосидни.

¹ Ҳ о ж а р — Иброҳим пайгамбариниң хотини, бу ерда Подира бегимга шора қилинган.

Эй дил, нега уммид этасан раҳм санамдин,
Албатта раво кўрмагуси ўзга — аламдин.

Жононима устод ўқитур ишқ китобин,
Ул хатта вафодин эса, таҳрири — ситамдин.

Кўз лаҳза жамолидин ўлуб эрди чу сероб
Не баҳра эрур, холи эмас ўлгучи намдин

Бир донайи шод ишқ тузоғида кўринди,
То амри муҳол ўлмоғи озод бу ғамдин.

Қулбамга келиб кеттию, дилбар изи қолди,
Бечора кўнгул баҳра олури пойи қадамдин.

Вуслат туши хамёзи гарон келди кўнгулга,
Жононими йўқтур хабари ушбу гиламдин.

Шукр айла, Увайсий, бу жаҳон шоду ғамига,
Пешонага не келгуси — тақдир қаламдин.

Қўнгул уйида чу эҳром айла, айланайин,
Тараҳҳум ила ширин ком айла, айланайин.

Азизмаки дурушт рўй бўлмагил, эй гул,
Юанигни мен сори гулфом айла, айланайинч.

Ғариб кўнглуми билгунгдурурки — байгуллоҳ,
Бу сўз билан ани икром айла, айланайин.

Дили шикастанн ҳақнинг қошида қадри бор,
Ки шаҳд сўз ила эълон айла, айланайин.

Сенингди эй фалаким, меҳри шоҳиднинг тиларам,
Қўнгулни шоҳинга сен дом айла, айланайин.

Муяссар ўлса сенинг дарғаҳнинг, юзум суртай,
Дилимни зарраси ором айла, айланайин.

Увайси хаста, заиф, нутқининг хатоси кўп,
Кечурки, ишин саравжом айла, айланайин.

Мени жамолнигга кўп зор қилма, айланайин,
Қилибки зор яна қилма хор, айланайин.

Ўзум ўзумга десам сўзини, бовар этмассан,
Сабони сўзига инкор қилма, айланайин.

Мудом ташна лаб ўттум, валеқ ғайрига
Висол жомини изҳор қилма, айланайин.

Юзунг тажаллиси бирла, кўзумни равшан қил,
Дилимни ҳажр аро зангор қилма, айланайин.

Туганди исми ҳуруфи, сен ўтма тўрт хатдин,
Дилингни қабз ила бемор қилма, айланайин.

Олишқи, айланайин, мисраи бошин ҳарфин,
Бу исм ҳаққи мени хор қилма, айланайин.

Ёр кўйига борибон ватаи этмай нетайин?
Васл умидни оёғимга кишав этмай нетайин?

Барҳам айлаб қадими маҳруми рафтори учун,
Сояйи ул шаҳи сиймини бадан этмай нетайин?

Бўйинми холи кўруб, тутса тааллуқни ғани,
Дар маҳал кокулнини мен расан этмай нетайин?

Зулфини ёзғонида тегди машоимга асар,
Тарки ул нофайи мушки Хўтан этмай нетайин?

Тинмайини нола қилурдин гул учун булбулдек,
Мен бу сийнамин фидоин тикан этмай нетайин?

Тегди бошимга табар чунки бу ширин сўзидин,
Ўзини ҳамнафаси Кўҳкан этмай нетайин?

Улга юздин кўзимни банд этибдур кўзлар,
Қи хаёли кўзу, қошу зақан этмай нетайин?!

Токи дил сулмади — соқий майини қуймади ҳеч,
Бу ҳаробот эли-ла анжуман этмай нетайин?

Ишқ даштида шаҳид ўлди Увайсий, ваҳким,
Бағримниг қонини ўзумга кафав этмай нетайин?

Қошларнинг қибланимодур, назар этмай нетайин?
Қирпигнинг тири балодур, ҳазар этмай нетайин?

«Кўҳқан!» дебки нидо айлади Фарҳоднига ул,
Бу ширин сўзига жондин гузар этмай нетайин?

Мен каби ҳеч кимининг кўксини захм этгани йўқ,
То маломат ўқиға мен сипар этмай нетайин?

Лабиннинг ҳасратида бўлди визо хуни дил,
Яқоми ол сиришким-ла тар этмай нетайин?

Ул пари масканига етмади зоҳид — бсшавқ,
Шавқу завқини бугун болу пар этмай нетайин?

Шоҳ даргоҳиға йўл бермади, найлай, на қилай,
Мен гадо ўзни бугун дарбадар этмай нетайин?

Учраса пурдили, сўзлашмагим айб этма,
Қариби ҳақ эса, оми падар этмай нетайин?

Ботини тунни хаёли йиқилур бўлса не тонг,
Назм шамъи била хавфу хатар этмай нетайин?

Масти беҳушлиғининг узрини етказмак учун,
Ақли комиллара хуни жигар этмай нетайин?

Лайливаш ёдида ёнди юрагим, оҳим ила —
Узини Мажнун этибон хабар этмай нетайин?

Вайсий, бонеш дилозорлиғингдин ваҳким,
Сўзини заибур каби мен шакар этмай нетайин?

Ғам туни равшан қилаи шамъи шабистониммукин?
Сўргон аҳволимниким, лутф ила султониммукин?

Қўнғлум ичра юз туман дардини изҳор айлагон
Тини подон илғидин чоки гирибониммукин?

Билмадим, юз мен каби девонани қилди ҳалок,
Гўй этиб бошини майдон ичра, чавгониммукин?

Келди кўйингға фалаклардин малак арз эткали,
Ё ани тинчитмаган фарёду афгониммукин?

Ҳасратимни зарра изҳор айлаган вақтимдаким,
Бир табассум айлади, ул лаъли хандониммукин?

Дайр аро бир неча доноларин гуфторини баид —
Айлади, ул тўтийи ширин суҳандониммукин?

Айлади афгон Увайсий бу жудониг ранжидини,
Демадинг бир, маҳрашим: «Ул хонавайрониммукин?»♦

— 194 —
— 194 —

Дилбаро, ҳусн пчра сендек йўқ жаҳонда позанин,
Хизматингда йўқду мендек бир ғуломн камтарин.

Ғам емам бу дайри фонийда ёруғлик кўрмасам,
Раҳм этиб гаҳ-гоҳ ҳолим сўрса гар ул маҳжабин.

Жон тараддуд қилди тандин кетгани, манъ этма, **ақл,**
Улмайшиму, дилбарим агёра бўлминн ҳамнишини?!

Ҳасратимдин зарра изҳор айламякка кўрқарам,
Толмагай ором ҳаргиз осмон бирла замни.

Кеча тоғ отқунча фарёдим сенга манзур эмас,
Токи ноламға малоиклар қилурлар офарин.

Эй фалак, кажравли давронинг менга бўлди nasib,
Не уцунким, дўст аҳлининг кўрурман кулфатин.

Ёр васли — жону ақлинг, Вайсий тандур, негаким,
Чиқти жон тан мулкидин кўргач бу ҳижрон даҳшатин.

Қайси соқийдур, сабукашликда саршор ўлмагон?
Қайси дайр аҳли эрур, лабташна — хуммор ўлмагон?

Қатраин майдин агар бозори ишқи топса нур,
Қайси ҳушёр аҳлидур, жамъи ҳаридор ўлмагон?

Ернинг исломи зулфидин қурилса ҳалқае,
Қайси зоҳиддур, ёшилмай банди зушор ўлмагон?

Ишқдин қилди ҳазар, тоқат қилолмай тоғу тош,
Қайси жисмедурки, бу дард ила бемор ўлмагон?

Ер қаддини зуҳур ўлса тажалли, кимдур ул?
Соя янглиғ қомати бирла пуранвор ўлмагон?

Васл миръоти агар агёрдин топса губор,
Қайси дилдур, ҳажр аро кўзгуси зангор ўлмагон?

Ё азиз бошини матлубига қилса поймол,
Қайси толибдурки, эл бошига дастор ўлмагон?

Ул кун Одам яратти, ёпти гафлат пардасин,
Аҳли ҳақлар олдида кимдурки, бедор ўлмагон?

Вайсий хўблар суҳбатин топмай қилур доим наво,
Заҳр ютса кимдур ул, нутқи шакарвор ўлмагон?

Найлай, бу ҳазин кўнглама ишқинг хабар ўлғон,
Сийнамки, маломат ўқинга, ваҳ, сипар ўлғон.

Зийнат беран ул манзари афлоклар узра,
Кавкаб эмас, ул оҳи саҳардин шарар ўлғон.

Ширин дею Фарҳод ҳақиқатга уланди,
Мансур каби жонидин охир гузар ўлғон.

Тегди асаре Лайли паричеҳрасидинким,
Қайс эрди не учун ўзидин бсхабар ўлғон.

Дард аҳли мени тожи сар этса ажаб эрмас,
Жисмим неча кун эрдикки, то хоки дар ўлғон.

Солма назаре суду зиёнимга, халойиқ,
Ишқ аҳлини кори кеча-кундуз зарар ўлғон.

Эй дил, нега уммид этасаи раҳм санамдин,
Аввалда сиптамгар диликим, кал — ҳажар ўлғон.

Ул рутбайи Вайсийга жаҳон пўя урубдур,
Кимё назарим манзурида хок зар ўлғон.

Иўқ мен каби ишқ ичраки хуни жигар ўлғон,
Кундин куна фарёду фиғони батар ўлғон.

Мажнун таби урёнига таъи этма, халойиқ,
Дарду алами Лайлиниким, болу пар ўлғон.

Ул қул лабига тапгри каломини ёшурди,
Ширин ул эрди, сабаби лаб шакар ўлғон.

Излаб туну кун, шавқи сиво айлаб ўзинни,
Мен хастани кўргил, не учун дарбадар ўлғон.

Хоки раҳ агар ўлса бошим, шиква не айлай?
Иўқ эрди муҳаббат йўлида мўътабар ўлғон.

Магрури ибодат ўзини айлама, эй дил,
Шайтони ландин хабар ол: хайри шар ўлғон.

Жовон сорига борсанг агар, пайк, баякбор —
Вайсийни дегил, ҳажрида ҳоли дигар ўлғон.

Қай куни учради бир шўҳи ситамгар мавзун,
Жўзи бирла қоши ўйнар, ўзи дилбар мавзун.

Не ажаб, ушбу димогимни муаттар этти,
Тарқатибдурму экан зулфи муанбар мавзун?!

Ики ялдоки, бир ой сориди инди қадинга,
Билмадим мен ани қад бирла баробар мавзун.

Ваъда қилдинг менга сен: «Бир борайин!» деб, эй гун,
Унутибсан аниким, эй маҳи анвар, мавзун.

Рашкинг ила мени жонимга солибсан отан,
Не учун айладинг оламин мусаххар мавзун.

Соқиде, ташналигим ила хуморим дафъин
Айлади мугбачайи ул лаби шаккар мавзун.

Вайсий шаб-рўз не ажаб бўлса сенинг ҳайронинг,
Қадинги ишвасндур ғайри мукаррар мавзун.

**Чу булбул шавқи гул бирлаи фиғон этмай, печук қилсун?
Тикан захми билан кўксини қон этмай печук қилсун?**

**Бу умри бебақо даврида ҳижрони ғаниматдур,
Кўрар ҳижронча васлини баён этмай печук қилсун?**

**Алишмас ҳеч гами Лайлини Мажнун шодмоилқга,
Бу гам ширилиғидан тарки жон этмай печук қилсун?**

**Балосиз роҳат излар элиниг имони хатардурким,
Қини доподур андоқ, имтиҳон этмай печук қилсун?**

**Халойиқдин дил узганин халойиқ излагай шаб-рўз,
Аларга зикри тилдин бул нишон этмай печук қилсун?**

**Муҳаббатнинг ахири ёр висолига ҳижоб ўлғай,
Ани ҳам тарк этиб, руҳин равон этмай печук қилсун?**

**Увайсий мажлиси таъбида васфи ёр мазмуни,
Анинг тавсифини вирди забон этмай печук қилсун?**

Урма дам, бедард аҳли, дилда гам қўзғолмасун,
Гўйинё захми вужудимга алам қўзғолмасун.

Ишқ мазмунин кўнгул лавҳигаким ёзди азал,
Котиби поёнадни қоши қалам қўзғолмасун.

Қуфрдин ёндурма, эй посеҳ, кўруб зушорни,
Ташламон, бўйинимди ул нозук санам қўзғолмасун.

Базми бунёдингни сели ашки вайрон айлағай,
Жон тасадуқ сенга, ағёра карам қўзғолмасун.

Орзумандона бормоқлиғ не ҳожатдур сенга?
Мен борай олдинга ўлтирсанг, қадам қўзғолмасун.

Топти жон лаълиниг Масеҳидин кими — бўлмас мамот,
Қобиз илғида ажалнинг жони ҳам қўзғолмасун.

Зарра изҳор этма, эй Вайсий, қубшиниғ нуридин,
Тоб эта олмай Араб бирла Ажам қўзғолмасун.

Ҳеч кимса мен каби оламда расво ўлмасун,
Ер васлни излабон ҳар лаҳза шайдо ўлмасун.

Бир пари рухсорасинда донайн ҳолу хатив
Кўргач, ул дам банди зулфи анбаросо ўлмасун.

Тун аро Лайло дебон Мажнунн бесомонадек,
Делимо авворайн дашт ила саҳро ўлмасун.

Сийнам ичра мавж урар ҳар лаҳзаким, тўфонн ғам,
Бесафина мурча ғарқ амвожи дарё ўлмасун.

Зоҳидо, таън этмагил олам аро расволнгим,
Ҳеч ким ҳайрони бир ҳусни мужалло ўлмасун.

Соғари саҳро юзунда жилвагар жопонимиз,
Нашъайи жоми мулу пирн муалло ўлмасун.

Зарфи ҳуш ўлди мабодоким, жунун паймоннини,
Ақядин бегонау сармаст воло ўлмасун.

Ер кўйидин етар ҳар дам пидоин «Фасбиру!»
Мубталоин дарду доғи бемудово ўлмасун.

Шуълайи оҳим шарори чархи нилйидин гузар —
Айлагай, ҳаргиз менингдек оташосо ўлмасун.

Бу менинг ҳайронлигимга ёр аксидур сабаб,
Мисли Вайснй ҳайрати маҳви тамошо ўлмасун.

Пандим ол, эй, мардумниг ул хусна биноланмасун,
Гарчи биноланса ҳам, тахтидн ифилоланмасун.

Кўз саҳоби ичса сув тахтул жало дарёсидн,
Ашк борони мабодо ёгса, дарёланмасун.

Мен сори юз онча бепарволниг этсанг розиман,
Жон тасаддуқдур сенга, ағёра парволанмасун.

Тешайн рашким бошим қатл айламакка қасди бор,
Бестун тоғида ул Фарҳод таңҳоланмасун.

Ишқ даштида неча пинҳона ноҳақ қатл эди,
Йўл юр, ушшоқ аҳлига гавғоси барполанмасун.

Етмайин васлинг баҳосиға чун саргардондуман,
Сен билан қаллож ҳаргиз, ваҳки, савдоланмасун.

Ер кўнгулн истабон, дил муддаосидн кечиб,
Мен каби бу рутбада ҳеч кимса адноланмасун.

Гарчи Вайсий лафзида хосу, эрур маънида ом,
Эмди мағлубим бу даҳр ичра муаммоланмасун.

**Узга сўз зикр айласам, гуфтор раъноланмасун,
Бўлса савдо ғайр илан, бозор раъноланмасун.**

Тушти зулфинг бўйинма, дил кетти илгимдин, нетай,
Айтқали то куфрким, зуннор раъноланмасун.

Дилрабодурсан санам, олдурди дил ишқ аҳликим,
Даҳр аро бошдин-оёқ дилдор раъноланмасун.

Не ажаб тарёқдурман, заҳр то кор этмагай,
Қасд этарга ушбу кун агёр раъноланмасун.

Ишқ афсул айласа, этма алоинқдин умид,
Ишқ бир чугзе эрур, меъмор раъноланмасун.

Туррайин зулфига остим, найлайини мен хаста дил,
Чиқти жон рашкида, кўп туммор раъноланмасун.

Вайсий назми насфинга, жонон, қасам: биллоҳким,
Узга сўз зикр айласам, гуфтор раъноланмасун.

Муҳаббат ўтини жиеминга ёқ бағрим кабоб ўлсуя,
Кўзум ҳуснунига сероб айла андоқким, нуруб ўлсун

Тузатқил базминги ороста, эй хўблар шоҳи,
Таронайн наю, танбур ҳам чанггу рубоб ўлсун.

Сенга бир нукта изҳор айлайин дардиндин, эй котиб,
Қилиб ҳал кўзларим, ёзгил мижама бирла, китоб ўлсун.

Насиб эт жоми майдин зуҳд элига қатра, эй соқий,
Назора қилмай аҳволимга, донм масти хоб ўлсун.

Хуш улким, то дари мақсулдин гар анда во бўлса,
Юзумга бир тарафдин мунда гар масдуд боб ўлсун.

Агар сен — орзу дийдори, эй кўз мардуми, тинмай
Қи андоқ йиғла, ашқинг мисли бороши саҳоб ўлсун.

Увайсий, гар қадам қўйсанг муҳаббат боргоҳига,
Саги аҳли сафо бўлгилки, то жиеминг туруб ўлсун.

Қовди кўйининг ити, олди бу оҳимдин ҳаво,
Хирқайи жўлида, аҳволи табоҳимдин ҳаво.

Лахта-лахта бағримнинг қонини яловига қуюб,
Ўтдим андин, туҳфа айлаб ранги қоҳимдин ҳаво.

Кўрди соямни рақиблар, сурди олдига солиб,
Мен гадони маҳрум этти, тонди шоҳимдин ҳаво.

Неча кун тўқтим тариқат йўлидин ашким сувин,
Индқа бўҳтов айламаклик гарди роҳимдин ҳаво.

Донмо ҳажрин тушин торик биле олмас кўзум,
Не учун матлуъ субҳи гоҳ- гоҳимдин ҳаво.

Кеча ялдо касб этар, кундуз мунавварликким,
Туну кун меҳри руҳу зулфи сиёҳимдин ҳаво.

Қатрайи май қийматин соғарга соқий тўлдириб
Қуйдиким, мугбаччайи ул дастгоҳимдин ҳаво.

Холу хат ёдила дилдорим ўлубдур сабззор,
Ул сабаб топти баҳоринг боргоҳимдин ҳаво.

Демагил, маҳваш, итурдинг фикримни ҳижрон туни,
Нега етсун тун аро уммид моҳимдин ҳаво.

Дил қуши парвоз этар гулрух маконига бугун,
Болу нар айлабдур, ул пушти папоҳимдин ҳаво.

Вайсей султон ўлса бу соғар майвдин маст ўлуб,
Ким мени Юсуф азизи Миср жоҳимдин ҳаво.

Бул машоми олни ул зулфи муанбардин ҳаво,
Гўйиё олни шаршон ҳол дилбардин ҳаво.

Нутқи чандон ўлди ўхшар ёрини ағёрга,
Рашида дардим ақалли олни аксардин ҳаво.

Иўқ умидим фони дунёда бу меҳру моҳдин,
Не учунким, олни ул хушиди ховардин ҳаво.

Васл аро ҳирмон ўтига ташласам хокистарим,
Тонг эмас, уммидим нлги ноз пайкардин ҳаво.

Ёр ҳақ зикрин деюб, қўйди қадам масжид сори,
Акси эрди, зоҳидо, меҳробу минбардин ҳаво.

Лафзидин ширин такаллум сочти, сеҳри онкор
Айнади, олни найвстон лаъли шақкардин ҳаво.

Зарраи хушида қонъмаши, билдингму, садаф
Қатрага қилди қаноат, тоти гавҳардин ҳаво.

Қилди жоду кўзлари афсуи менингдек печани,
Хусни ганжи узра ётқон икки аждардин ҳаво.

Соқие, жон етти лаб, лаъли майидин ваъда қил,
Оядилар аҳли беҳишт уммиди кавсардин ҳаво.

Рамзи ганжини тугал мендин дема, зоҳид, кўпсул
Олни мактубот ичиида шиқарвардин ҳаво.

Вайсӣи жисмин кул эмас деб, шиқ ўтига қилма шақ,
Ёр олдиди олибдур жисми мажмардин ҳаво.

Деди бир кун менга ул маҳбубим: «Эй шўҳи бепарво!»
Мен айдим: «Сен дема, мен дейки: солдин бошимга савдо!»

Ато қилди худо менга сепингдек дилбари барно,
Висолинг қатраедур, мавж урар ҳажринг бўлуб дарёл

Қаноатда дегил кўнглум қушни то ул қуши анқо,
Нечувким, сен эурсан баҳри дилда гавҳари якто.

Табассум айлагил нолам насимига, гули раъно,
Ки гулзори фироқ ичра мен эрдим булбули шайдо.

Баногаҳ етса васлинг, қилмагайсан нозу истиғно,
Дегайсан мен гадо мазмунига, эй шоҳ, «Салламно!»

Замонингда агар мавжуд бўлса Вомиқу Узро,
Муҳаббатдин дам урмас эрдию ишқ айламас даъво.

Ажаб машуқлик расмин билурсан, кўзлари шаҳло,
Тополмас икки оламда Увайсий шўҳи базморо!

Жисими риштаси, эй ишқ, ўшал тоба фидо,
Айлайин ашкими ҳам ул гули сероба фидо.

Бошими саждадин ар олмасам, эй халқ, не боқ,
Ақлими айладим ул ғамзайи меҳроба фидо.

Сокин ўлсам умр борича аниинг ҳасратида,
Зарфи сиймин бадан ул шевайи сиймоба фидо.

Барҳам айлаб кўзум уйқусини бедорлигим
Васлида наргисини афеун этан хоба фидо.

Боқининг кўнглума ором, сўзинг — жонимга,
Кулушинг — гирямаким, мен бўлай аҳбоба фидо.

Қилма номус, мени хирқайи жўлида кўруб.
Эйки, позукбадан, устингдаги синжоба фидо.

Вайсий ашъори бугун нуқтаин асроринг ар
Мухтасар ҳам мутаассир дури ноёба фидо.

Ер, базморалигинга дарди пинҳоним фидо,
Базм аро раънолигинга оҳу афғоним фидо!

Ғайр сорига боқиб, қилсанг такаллум дам-бадам,
Лалчаин рашк оташига бағри бирёним фидо.

Манзур ўлса жиёми беморимки дарди ёрға,
Айлайин жоним билан мен анга дармоним фидо.

Кўз тикарларким, фалак тоқига, эй маҳваш, улус,
Ийди рухсорингга ул дам жони қурбоним фидо.

Зулфи нассожинг сабо таҳрики амвож айламиш,
Ҳеч замон жамъ ўлмагон хотир паришоним фидо.

Шаҳсуворим чиқса саҳро сайри гулзор эткали,
Лолазор айлай ўзум, айлаб қизил қоним фидо.

Талху ширинлиг била қилсанг табассум гоҳ-гоҳ,
Нурин имоним анго, эй лаъли хандоним, фидо.

Барқи бепарволиг ул кўз манзарида мардуминг,
Айлади, ўт солди, қилди сабру сомоним фидо.

Тири гамзанг тап аро қилса қадам ранжидае,
Ашки галтоним инсору, жони меҳмоним фидо.

Зоҳидо, ёндирма Вайсийни маломат норига,
Фашиш дасторингни қилгай оҳи сўзоним фидо.

Езма тумморингни, умр, эй гул, керакмазми санго?
Верма қўб хорингға йўл, булбул керакмазми санго?

Верма ҳар машшота илгина сочинг андешасин,
Ўжиз ўлғон шонаси, кокул керакмазми санго?

Ғўта ур баҳри таваккул ичра, эй ғаввос дил,
Ишқ батни ичра ақли кулл керакмазми санго?

Қовламоғлиғ ихтиёр этди, дедим бан ёлбориб:
«Дарғаҳинг жоруб эдарга қул керакмазми санго?!»

Соқмё, қилдир муноди, етди жон лабга яқин,
Ташна ўлсанг келки, соғар, мул керакмазми санго?

«Фасбиру!»— келди индоси, қўймағил соғарға лаб,
Мунтазир ўлғон сочи сунбул керакмазми санго?

Вайсий гул қон бағрина ёзди-ю, узди боғбон,
Езма тумморингни, умр, эй гул, керакмазми санго?

**Ер, мапъ этма бани, Мажнун керакмазми санго?
Ол ашким, хирқайи гулгун керакмазми санго?**

**Худнамолигдаи вагар номус эдарсанг ҳолима,
Бизни халқ эдган ўшал бечун керакмазми санго?**

**Сочма ҳасрат тухмини, эй Мажнун саҳронишин,
Шаҳр расвоси эсанг ҳомун керакмазми санго?**

**Истасанг ёр ила ўзлук, зоҳидо, кӯб йиғлагил,
Ўзлугунг гарқ эдмага Жайҳун керакмазми санго?**

**Солма бир номард кўпгина муҳаббат наифъасин,
Ваҳки, ҳақ асрориша мажнун керакмазми санго?**

**Хуни ноҳақ қилди ул кўз, эй жаҳонгири замон,
Излагил лаъли лабини, хун керакмазми санго?**

**Ед қилгил сан дуо вақтида, Вайсийи ҳазин,
Илтифоти қуввати маҳзун керакмазми санго?**

Гулшани даҳр ичра барча шод, қайғудур менго,
Ким насиб ўлмиш, нетай, ҳижрони гулрўдур менго.

Элга бўстони карамдин марҳамат жорий этар
Бемуруват, сангдил доим жафожўдур менго.

Қайда бир бегогани ром эткали ширин забон,
Онилоғ матрабида кўрди, бадхўдур менго.

Маст ўлуб лобарлик эттим, дайр аро топтим насим,
Берган илгимга қадаҳ — зулфи сумабўдур менго.

Истадим мен ончунон бедорлиғ тоғида деб,
То неча фаҳм айлади́м — меърож уйқудур менго.

Сен жароҳатлик кўруб жисмиши, манъ этма, ҳаким,
Туираги бу таниларим захмига дорудур менго.

Айвон илгин агар ювса Увайсий не ажаб,
Няки олам меҳриким, бир косайи сувдур менго!

Ғамниг уису дардинг батадур менго,
Қатон тўн сенингсиз кафандур менго.

Қаро кокулниг бўйнима, эй шаҳим,
Ки куфр эткали то расандур менго.

Умид айламон сайри боғин бу дам,
Ки юз турли доғинг чамадур менго

Дема: «Даҳр боғидин уздинг гуле!»
Илигимда, ваҳким, тикандур менго!

Қочолмон фироқингдин, эй мугбача,
Висолинг умиди кишандур менго.

Улус таън этар: «Айладниг рўзгәр!»
Бу кулбамки, байтул-ҳазандур менго.

Умидим тўла раҳматингдин, илоҳ,
Ки ҳамном — Вайсил қарадур менго.

**Қирмасам майхона ақли ичра, армондур менго,
Қирсам, ағёр илгинин бағрим тўла қондур менго.**

**Булмаса васлинг муяссар айламон дилдин дарин,
Ҳажр шомида хаёлинг моҳи тобондур менго.**

**Ишқ ўтида куйдим, ўртандим фироқинг ўтида,
Васл чоғида, нечунким, доғи ҳижрондур менго.**

**Бузди побунёдлар озор ила дил масканин,
Ул сабабдин олами обод ваёрондур менго.**

**Ғайр эли, шод ўлмагил бу дам кўруб гам сайҳасин,
Боғи давр бошим уза кажравли даврондур менго.**

**Соқиб, май тут, фироқ ичра талаб қилмиш ажал,
Мастлиғда жондин ўтмоқлиқки осондур менго.**

**Орзуи васли жонон ўлса Вайсий не ажаб,
Бермадим жон олдида, доим пушаймондур менго.**

Эски, хуршиди жамолнигднн мунаввардур менго,
Сенсиз ўлмаским зиёси меҳри анвардур менго.

Истамон ул нофайи тотарнинг бад бўйини,
Шона ургои чоғ зулфунгднн муаттардур менго.

Орзуйн сайри боғ ўлсамки то, навмид ўлай,
Гул — юзунг, райҳон — хатинг, қаддинг — санавбардур
менго.

Ҳеч қилмассан мени бемора дармон, эй табиб,
Ваҳки, кун-кунднн зиёда дард бадтардур менго.

Чеҳрайн зардимднн изҳор ўлса рашк, ўлмаиғ малул,
Ҳар печа сўз зоҳир этсанг билки, бовардур менго.

Қошимн хам этмам ичсамким заҳар агёрднн,
Не учун, иўш айларам ул лаъл шаккардур менго.

Айланур бўлсам мени Вайсийга не тонг, не ажаб,
То ганиматдур бугун ул чарх дилбардур менго.

Соқидё, берки бугун васл алида жом менго,
Соғарингда кўринуру чехрайи гулфом менго!

Бўлди бағрим тўло қон ўқларининг фуқратиди,
Солмади бир назаре кўзлари бодом менго.

Халқ, манъ этма, менниг раҳм этиб аҳволима сен,
Кўйи сорига борай, туфроғи ором менго.

Ажаб эрмае кўзума бўлса снях ушбу жаҳон,
Генг эрур фуқратиди субҳ билан шом менго.

Негайин шиква қймай ваҳшийи тарсобачадни,
Хоки раҳ бўлди ташим, бўлмади ҳеч ром менго.

Сочиб эрмин юншинг мазранга донайи меҳр,
Нкин сайёд этиб коқулици дөм менго.

Аҳдини ўзгалара пухта этибдурму экин?
Не учун донм этан ваъдасидур хом менго?!

Эй сабо, борғил ўшал меҳру вафосиз қошиға,
Берсуи ул бўйи насми била пайгом менго!

Пигладниг, боқмади ҳеч; Вайсей, ул ойнинг йўлида,
Айлади сарзашни ул хос билан ом менго.

Айтайин, лутф ила сўр, дўст, бу ҳолимни сенга;
Топширай сўрмасанг, аҳволи вуболимни сенга.

Васлинг уммидида нун бўлди фироқинг юкилни,
Бўлмади таъсири ҳеч бу қади долимни сенга.

Ендир, эй, шамъи висолинг мени парвоза учун,
Садқа айлайки бу охшом пару болимин сенга.

Бу муҳаббат ҳарам ичраки хирмон иламен,
Демадинг: «Кўрсатай!»— эй шўх, «Жамолимни сенга!»

Кўйинга бормоқа хориждур илик бормоқидий,
Тухфа айлай ранги зарду ёши олимни сенга.

Зоҳидо, маълум этай: узрдурур тоатқа —
Ишқ аро дард чекан ҳоли мақолимни сенга.

Топса гар Вайснй сени, эй уламо, бўлма малул,
Кима дей: айт, демай дарди кашолимни сенга?!

Расво бўлур, гар ўлса киши мубтало сенго,
Бегонадур тааллуқидин ошию сенго!

Жондин кечарки, қўйса киши васлингга қадам,
Ҳайратда умри — айласа бир иқтидо сенго.

Гулзори ҳажрдин хабаринг борму, гулъузор?
Жон булбулки, донм этарлар наво сенго!

Мақбуллигидин этти йироқ ўзлугим менни,
Бўлгоймумен қабул, гар ўчсам фано сенго?

Ким юз ўгурага топқуси охир жазо, сени
Топқай лоз ошга айласа ким бир вафо сенго!

Меҳр нестамак хато эрур оламнинг аҳлиани,
Эй меҳрибон ингор, қилай ялтижо сенго!

Қилмоқ муҳол Увайсини доҳил висолини,
Гарчаид маҳрум ул қиладур жон фикро сенго!

Қилдим дуойи ҳар сзҳари илтижо сенго,
Оҳу фиғону нола била юз наво сенго.

Недин муяссар ўлмади барқи нуфуским,
Бир оҳу зорим ўлмади ҳеч мустажо сенго.

Зоҳирдурур менго сенго мақбул эмаслигим,
Бегоналар агарчи дурур ошно сенго.

Бу дийда кўзгуси ҳама маҳви лиқодурур,
Андин эрурки чўғ ҳама жўши сафо сенго.

Ғайри сенго муравваж эмас хўблиғи, вале,
Собит эрурки, бу ҳама панъу намо сенго.

Авжи сивеҳр устида гўёки моҳи бадр
Ким, нола ичра тобиши меҳри вафо сенго.

Кўргач юзунда донайн зулфи сибҳинги
Сайди каманд ўлдиму бас мубтало сенго?

Топмоқ муҳол даҳри фано ичра ваҳ, сени,
Эй шоҳи ҳусн, хўблар ўлубдур гадо сенга.

Бу можароки, қайдин ўлубдур менго насиб,
Рўзи азалки, руҳим ўлуб ошно сенго.

Билмамки, дард аввали, бу ранж охири,
Ишқ ўлди ибтидоу яна интиҳо сенго.

Вайсий, мудом оҳу фиғон айлаюб деюр:
«Е айюҳал-ҳабиб, файўътал — жазо сенго!»

Кимдурур шиқини, жоно, ошқоқ, этмас сенго?
Кимдурур кўздни жигар қонини нисор этмас сенго?

Кимдурур шавқинг аро тарки насихат этмаган,
Кимдурур носеҳга душман, ўзини ёр этмас сенго?

Кимдурур фаҳму фаросатда аёз ўлмак тилар,
Кимдурур доим умиди эътибор этмас сенго?

Кўрса ногаҳ бир хиром этмакда алвои ишвани
Кимдур эшиқингда қуллуғ ихтиёр этмас сенго?

Қилса Мажнун кечани ул Лайлийи кўзгу сафо,
Кимдурур ишқингда кўз, юзини ғубор этмас сенго?

Кўз демасман, ё басиру ёки девори магок,
Кимдурур ул нури кўзини интизор этмас сенго?

Остоницга бошим қўйдим, кўтармак йўқ умид,
Вайсий бечоранг вуболи ҳеч қор этмас сенго?

Кўруб ул дошайи холинг, дедим: «Домянгга салламно!»
Ногоҳинг қатл этар, ул чашни бодгомингга салламно!

Масиҳо иктисоб айлар экан лаъли лабингдинким,
Сўзунг минг жон берур бир дамда, ул комингга салламно!

Ушал абру ҳилолнинг ийди рухсорингда кўрсам мен,
Ки қурбон айларам жонимни, айёмингга салламно!

Вужудим ичра жоним ўртапур фонус шамъидек,
Чароғинг этмагил даркор, ул шомингга салламно!

Кўзум ҳал бўлди кўз тутмоқда то йўлингга, эй қосид,
Дерам ҳар кун муяссар йўқду, пайғомингга салламно!

Тағофил қилма, эй соқий, бугун хуни жигар соғар,
Ютарман ташналикдин ҳар надур, жомингга салламно!

Увайсий, қофия танг ўлса ҳам, мазмуни маҳвашдин,
Хасилин маҳкам эт, айғилки: «Эҳромингга салламно!»

Ишққа ким тушти — ўшал тушти гами гирдоб аро,
Умр ўткармаклиги улдур хаёлу хоб аро.

Орзуи ҳусн бўлмакдн агар кўз тўкса ёш,
Гўйиб ботмиш ҳалокатга, қолиб селоб аро.

Ишқ сирридин дам урма тангдн номардга,
Он қадар маъюслиғ зоҳир бўлур арбоб аро.

Сол кўнгулга, сомео, хуршид талъат шавқини,
Барҳам ўлғай нури кавкаб меҳри оламтоб аро.

То хаёлини етурсанг ҳажр зулмотидаким,
Излагил ул моҳталъат кокили қуллоб аро.

Ултурубдур ишқ хайлини тамошоси учун,
Афсарин эгри қўйибдур нурдин синжоб аро.

Хориж ўл ашъорднн, тутгил, кўнгул, бир гўшае,
Бўлгуча агёр сен, Вайснй, бугун аҳбоб аро.

Ер шавқини чекарман доимо маскани аро,
Қилмасун таугри жудо ул марқаду малфан аро.

Лайли кўйида кўруб Мажнунни таҳсин қилмагил,
Иштиёки ёрни музмар айламыш ул тан аро.

Билмагил Фарҳоду Шириндин, самандар қўшни кўр,
Естанибдур ишқ савдоси билла гулхан аро.

Толиб эрса ҳар киши матлубидин эрмас йироқ,
Кўзга тапҳодур валекин токи пирохан аро.

Рашик боди кўнглум ичра қилди тани кўп мағоқ,
Зоҳидо қилгил намозинг захмдин равзан аро.

Сўрмагил кўнглумни ҳар ёндин, меним-ла кўрмасанг,
Дилни жо этти Увайсий фикри сийминтан аро.

Васлини жонопадни сўрдинг бугун, эй дил чаро?
Васл базми ичра ул агёрга мойил чаро?

Эй улус, чиқма тамошога, агар чиқса санам,
Жонинга жабр ўлмасунким, раҳмсиз қотил чаро?

Тонг эмас фитрокин остида югурса исчалар,
Қатл ўлаи жамъки бир тиги билан бисмил чаро?

Излагил маъшуқ — жононинг изин, сен, эй кўнгул,
Соҳиби майхона — пири дайрдур комил, чаро?

Дард эли, кўп нола буиёд этма соқий илгидин,
Соҳиби майхона — пири дайрдур комил, чаро?

Мугбача, жабрингни йиғ бегопадни, зулм ўлмасун,
Айлабон тафриқа, бергил бизлара қоил, чаро?

Тийра табъимдин ёзармен тийра тунда васфини,
Ёр шавқидин чекар оҳим бу тун маҳфил, чаро?

Толнб эрсанг, зоҳидо, бўлғил фанойи фил вужуд,
Мең фанойи фил — адамдурмен, бўлуб сойил чаро?

Вайсий назмидин чаро таҳсин чиқармай, эй улус,
Ушбу байтиям орзуйи пайрави Бедил чаро?

Ёримни бугун илгида шамшири тамошо,
Ушшоқларин бўйида занжири тамошо.

Қасд айласа, ҳар сайдини ёдирмоғи мумкин,
Ҳам донау ҳам дом ила тазвири тамошо.

Тахт устида султонлиғ этиб, шоҳлиғ этгай,
Гаҳ-гоҳ бирор тун аро шабгири тамошо.

Гар раҳм қилиб ишқ элига, солса назар уя,
Бир ёйини тўлдирса, туман тирн тамошо.

Сайёдимн бир гамзайи тилгида ўлуб қатл,
Бисмил бўлубон домида пахжири, тамошо.

Умиди висолини этиб кечау кундуз
Мендек неча ҳижронида дилгири тамошо.

Кўрдим бу кеча уйқуда бир неча рамузи,
Кўрган тушима ёрми таъбири тамошо.

Кел, зоҳиду, кўр ёрини, савод ишқ чиқаргидя,
Юз мусҳафин атрофида таҳрири тамошо.

Дурди май ишб, кўнглини маъюслигинини,
Май лойи билан соқий бу таъмири тамошо.

Айб этма намозим аро ақлимни йитурсам,
Невчунки, дилим самъида такбири тамошо.

Вайсней, санам афсонасидин ким талаб этса,
Қаҳр этма аларга, неки тафсири тамошо.

Юз ганжи уза кокили афсун тамошо,
Жоду кўзи ул ёндаки мазмун тамошо.

Ваҳдат майи жомингда қилур жилва ажойиб,
Васфин демакимда дили пурхун тамошо.

Гар раҳм қилиб ташналарин айласа сероб,
Жон лабга стан қуллари мамнун тамошо.

Гул юз ила сувбул сочи узра қуйиб афсар,
Бул ён қадам урса, қади мавзун тамошо.

Кўз субҳаси бағрим қонини сочи, бу саҳро —
Ашкимдин ўлуб лолайи ҳомуи тамошо.

Агёр билан бода ичиб, маст гар ўлса,
Ошиқларига чеҳрайи гулгун тамошо.

Ул Лайливаш афсонасидин, Вайси, дам урма,
Сайл ичра бугун бўлғуси Мажнун тамошо.

Найлайин, билмонки, банд ўлди юзумга боблар,
Заҳ, насиб ўлмиш нетай, бахтим кўзига хоблар.

Мунқатеъдур оби найсон қулзуми мазмунидин,
Шеър аро бўлди мамот ул гавҳари ноёблар.

Қасб этарди сендин, эй хуршид, юздин сол ниқоб,
Фурқатингда туну кун хуршид ила маҳтоблар.

Кокулинг ҳар тори юз Мажнунинга занжир эди,
То масожид аҳлига ҳошинг эди меҳроблар.

Меҳр тобин, ҳажр тобин жону дил бирла қўшиб,
Қим фалак чархида бул даврон ажузи тоблар.

Ҳар сўзи юз мавта жон бергай эди, эй ҳушманд,
Бердилар бир печа жон ҳажрнда лаъли nobлар.

Эй дило, манъ айлагил кўздин бағир хунобини,
Сирни фош этти бугун кўздин тўқулган облар.

Вайси, сен андиша қилма халқ ину ониди,
Кўз ёшинг гарқ этса тоиғ йўқ маъдани одоблар.

Қўзларнинг фироқидла тапда жолагун қонлар,
Қилғали тамошосини саф чекибду мужгонлар.

Эй ғани, карам айлаб, ҳуснинги закотидин
Фақр аро гадоларга айлагайсен эҳсонлар.

Улмайинму ўксукдин — менга қилмадинг парво,
Ғайр аҳлига не деб марҳамат фаровонлар?

Зоҳидо, ҳазар қилғил хубларни домидин,
Ҳалқа-ҳалқа юз узра зулфидур паришонлар.

Сабр ончунон эттим, бўлмади мурод ҳосил,
Тишладим адаб тошин, токи сийди давдонлар.

Бул шарорайи оташ саҳл тутма, эй маҳбуб,
То чиқарди оҳимни кўнглум ичра сўзонлар.

Сабр қил бугун, Вайсий, қилма ношикеболиғ.
Тонгла ҳақ бўлур қози, дастинг ул гирибонлар.

Санам, ҳар бир сўзунг — бир гавҳари ноблардурлар,
Рамуз урёнларига гўйиё сиюжоблардурлар.

Қошнинг невчун юзунг баҳрида кўз давриң этиб маскан,
Муҳаббат аҳлини фарқ эткали гирдоблардурлар.

Тонг эрмас кифри, ким бошига ҳумро айласа дастор,
Лабинг бағримши этган дам-бадам хуноблардурлар.

Муқарраб бўлма, зоҳид, хўблар ҳусну жамолнга,
Юзи узра неча бахтим каби қуллоблардурлар.

Дило, гафлатни маҳрам этма, ўлсанг толиби дийдор,
Сени маҳрумн жонон айлаганлар — хоблардурлар.

На ошқларки, жолон йўлида помоллардурлар,
Рағи зарду, боғир хуноба, ашқи олардурлар.

Кўруб май жибасин жомингда, жон берсам ажаб эрмас,
Мағас мақсудн, билсанг, кеча-кундуз боллардурлар.

Мудом асрармен озор айламақдин хотири покни,
Нечун — ёри азизим позуки беҳоллардурлар.

Дило, йўл берма ҳар фосид хаёла, соф тут ўзини,
Ки ошқ кўнглини билмакка ул рамоллардурлар.

Жамолниг сорн парвоз айламас кўнглум қуши нечун?
Юзунг саҳнида ҳар бир дона янглиғ холлардурлар.

Шикор айлаб, кўнгул сайд этти ул сайёди бераҳми,
Нечук жондур қутулгой, не ажаб чанголлардурлар.

Увайсий, сабр қилғил, шиква қилма ёр меҳридин,
Ки пуртоб айлаган оламин чархи золлардурлар.

Қаю майхона сори юз қўялар шоҳлардурлар,
Муҳаббат сирридин фаҳм айлаган огоҳлардурлар.

Юзунг ойнадди равшан, билолмас — ул эрур жоҳил,
Қи ҳам бадбахт, ҳам торик кўнгул гумроҳлардурлар.

Кўнгул, агёр аро ёр ўлса сенким рашкдин ўлма,
Қи ҳар жо каҳрабо маизури, билсанг, коҳлардурлар.

Кўнгулдин гам фалосинда тузаб, жон интизор ўлди,
Қарор айлар эсанг дил тахтида, хиргоҳлардурлар.

Аё султони олам, мен гадойи хоки роҳингман,
Алимда зард чеҳрам бирла узрхоҳлардурлар.

Чунон мифтоҳи дилни кўҳи дандонимда бостирдим,
Муҳаббат сиррини фош этса ушбу оҳлардурлар.

Маломат музасин киймай қадам тебратма, эй зоҳид,
Қи холи хордин йўқ, турфа қаттиг роҳлардурлар.

Дединг, эй маҳвашим, тут тахти иззат доманин маҳкам,
Хайли дарғаҳинг Вайснйга иззу жоҳлардурлар.

Сочингдин ўзга бирлаи кўнглуми дом айлаёлмаслар,
Агар дом айласа, ҳаргизда ҳам ром айлаёлмаслар.

Жароҳатлиг дилимга фуқратлиг заҳри алам берди,
Неча кундур — муолж аҳли ором айлаёлмаслар.

Лабингдин маърифат дуррин баногўш этган эл кўпдур,
Менингдек ҳеч кимса бода ошом айлаёлмаслар.

Жигар қониму, билмон, кўз сорига топти йўл, ваҳким,
Кўзумким чашмалар янглиг, саранжом айлаёлмаслар.

Юзунг ҳар толибига, эй пигоро, қиблайи мақсуд,
Увайсийдек ҳаёлиг маҳкам эҳром айлаёлмаслар.

Фигонким, ҳушмандлар телба аҳволимга кулмишлар,
Бу манзум аҳлининг раҳишда помолимга кулмишлар.

Тушу куи айладим бир лайливанш васфин тила маъкур,
Битай деб шавқу завқидин, пару болимга кулмишлар.

Иеча куи тутқон эрдим ҳушу идроким била улфат,
Бугун лашти жунун ичра қилу қолимга кулмишлар.

Муҳаббат дарсини такрор этардим манъи «қол» этдим,
Мударрис аҳли бедардлик ила ҳолимга кулмишлар.

Таваккул пешасини пӯшок этиб чӯмдим ҳақиқатга,
Қўлим сир доманида, эл бу афъолимга кулмишлар.

Бағир хунобман бедард аҳли гуфтугўйидин,
Доғи кўз жўйидини оққон сиришк олимга кулмишлар.

Алар кулмакларини густоҳлик таъбида фикр эттим,
Яна гул хандасидек ушбу дам фоллимга кулмишлар.

Хаёлинг бирла ишқинг бул пужудим хона тутмишлар,
Хушу ақлимни қушлаб, телбайн девона тутмишлар.

Қўнгулким бир қушн ваҳший, ани ром эткали гўё
Муҳаббатдин қафас айлаб, висолин дона тутмишлар.

Кел эй дард аҳли бўлсанг, ишқ сиррига қулогинг тут,
Лабим бирла забоним ушбу дам афсона тутмишлар.

Фироқинг шони васлинг шамъини ёндурди андоқким,
Юзугининг шамъи мисли жонимн парвона тутмишлар.

Табибо, сен шифо этмакни таклифин хаёл этма,
Тани беморим ишқи дардини жопона тутмишлар.

Сирешким донасин кўрди юзум тупроғида андоқ,
Маломат қушлари бошим уза кошона тутмишлар.

Увайсий, мунча беҳушлиғ биле сир орзу қилма,
Хабар топгон кишлар донмо пинҳона тутмишлар.

Жонсўз, ажойиб сапани ғайри мукаррар,
Ёр олдида ғайра карами ғайри мукаррар.

Шарҳ айласа васфипики девон чидай олмас,
Уртанди давоту қалами ғайри мукаррар.

Шайдолигимни сўрса бугун дилбарни зебо,
Кўйига етибдур қадами ғайри мукаррар.

Билмам, на ажаб шўхи ситамкора йўлуқтим,
Бир дамда юз алвон ситами ғайри мукаррар.

Новакларидин сийнам аро захм етибдур,
Марҳам топа олмай алами ғайри мукаррар.

Истаб туну кун, ташналаб ўлсам ажаб эрмас,
Соқий қўлида жоми Жами ғайри мукаррар.

Муфлис кўрубон Вайсийга қилмас нега савдо?
Дил маҳзани ичра дирами ғайри мукаррар.

Кўзларинг зоғул — басаб, лаъли лабинг шаҳду шакар,
Бириси бепоу сар этти, бириси дар-бадар.

Оби найсон рамзидин комингга ёғмиш қатрас,
Лаб аролаб чиқгон алфозинг эрур мисли гуҳар.

Юзларинг — гул, кокулянг — сунбул, даҳонинг — мисли муз,
Қошларинг — ё, кирпичинг — ўқдур, кўзунг — бодоми тар.

Мақдаминг — хайру, ядинг — байзо, дилнинг — боғи жингон,
Модаринг — маҳдур, вале хуринди анвардур — падар.

Зоҳиринг — миръоти тоат, равшан ўлғай журминмаз,
Ботинингдур — пуркаронат, дайр пиридур — ҳунар.

Вайси, умринг борича васфи туганмас, сўзласанг,
Васл чоғидур гафимат, сўзини қилгил мухтасар.

**Дема, маҳзун кўнглум, ишқин дардига дармони бор,
Ваҳки дармони на ўлсуи, ўлмаки фармони бор.**

**Ийди рухсорни кўруб хушнуд ҳосилдур, валеқ
Мисли ўн куллик ҳилолин садқаси, қурбони бор.**

**Изламакдин топмоғингга, эй дило, қилма гумон,
Сен каби юз минг тополмай излаган ҳайрони бор.**

**Зоҳидо, фикр этмагил, роҳи муҳаббат тун эрур,
Ул хаёли ёрдин, билсанг, маҳи тобони бор.**

**Тил ҳасаддин гам еди сиррин дея олмай бу дам,
Васфини мазкур этиб тил, ёна бир армони бор.**

**Тонг эмас йиғлар эмас, Юсуф деюб ҳар рўзу шаб,
Йиғласа ҳар Юсуфин бир Яъқуби Қанъони бор.**

**Улма ҳижрон — тун аро, навмид васлидин бўлуб,
Субҳ чоғи ҳақ таоло асроғон эҳсони бор.**

**Вайсиғаким қилса зарра меҳрибонлиғ, ваҳ, не айб?
Кўнглида соҳибқирондек хуршиди тобони бор.**

Эй саййиди оли, тўти гуфтор,
Берма мени бул гарибга озор.

Гар борсам ўшал кўйингга йиглаб,
Сен қилма бу янгли телбадин ор.

Бормоққа алимда тухфа йўқдур,
Ёздим печа назм мешки ночор.

Билдим сени дард элидин огоҳ,
Сенсан печа мен кабияга гамхор.

Дия ичра не янгли жилвайн нур,
Мафҳум ўлан сенга бу асрор.

Мен булбули гуингу бенавомен,
Топмай, қилиб орзуйн гулзор.

Дарёйн муҳаббата тушубман,
Қаърида кўруб гуҳар, баякбор.

Чўмдим таҳина, қилиб таваккул,
Жиргай қўла, бўлса гар худо ёр.

Бир пунктасин айладимки тафсир,
Ҳад йўқ тўла сўз қилурга изҳор.

Ҳасрат гуяи бирла сайқал урдум,
Ойиняйн кўнглум эрди зангор.

Айб этма бу сўзини, эй шаҳи шаръ,
Мен мазлуму, омию гунаҳкор.

Вайсийга жаҳон эрур қаронгу,
Жоҳи бу жаҳондин эт хабардор.

**Исми аъзаминиң сифоти дилбарим номиндадур,
Билсалар аслий тажалли юзи гулфоминдадур.**

**Мен нечук масту аласт ўлмай оиниң ҳижронда,
Журъайи ваҳдоният илгиндаги жоминдадур.**

**Ҳар сўзидин юз ўлук жон топса йўқ, не учун,
Юз туман анфоси Исолар оиниң коминдадур.**

**Кўз тутарменким сабо йўлнга, тушган-чун йироқ,
Бир неча равшан замлр мазмуни пайғоминдадур.**

**Қўрқарам мужримлигимдин ёрга ўлсам дучор,
Қошу кўзини эҳтисоби васл айёминдадур.**

**Не осия ишқ ўтини жисминга ёқсам бешумор,
Мақсади попухталиғ ул ваъдаи хоминдадур.**

Қилки санъат ила ёзгон жим жамол устидадур,
Хатти мушкин оби ҳайвони зулол устиндадур.

Оразилгининг орзусиндин қадимдур онча хам,
Котиб имлосиндаким, хуршид дол устиндадур.

Эй кўлгул, ром айламакликда нигоҳин истама,
Қавсларким, икки-оҳуйи гизол устиндадур.

Зарралиғ касбини тавқи бақдаллиғ олмай нетай,
Офтобиким, ажаб сарви ниҳол устиндадур.

Нутқи ширинингга сен хомушлиғ сариўшинг эт,
Ваҳки ғавғойи мағас билсангки, бол устиндадур.

Асра, ё раб, дийдайн баддин ва ҳосид аҳлидин,
Дилбари Юсуфлиқо авжи камол устиндадур.

Восифи ёр ўлди, Вайсийдин гадолиғ истама,
Мажлиси мазмун аро тахти хаёл устиндадур.

Чиқиб ишқ ўти кўксим чокидин, бошимдин бошибдур,
Қуруқ шохники, гўё ўз ичидин ўт тудошибдур.

Кўзинг жон лабга еткурди, лабниг жон қўшти жонимга,
Бу икки дўстлар ул жони махзумим талошибдур.

Азал кунда асар этганди сирри май қулогимга,
Бугун, ваҳ, дил булоғи жўш урмоқлиқда тошибдур.

Висолниг орзуси шиддати ҳижронин йиқмоқда,
Бу икки паҳлавон майдонин дил узра курошибдур.

Увайсий, олма бошинг зикру фикри ёр ёдидин,
Сулуки ишқ аро бе ёди ҳақ йўлдин одошибдур.

Рухнинг узра ики гисуйи шабрағинг тутошибдур,
Ки бир ганж устида гўё ики аждар талошибдур.

Гул эрмас, гулшан аҳли кўзларни қон ила тўлдирмиш
Тегиб ғамзанг ўқи, невчунки ҳар ёндин қарошибдур.

Шафақ эрмас, юзунг ҳижронида хуршиди ховардур,
Анинг ўтлуғ танидин чарх унгури тутошибдур.

Қошинг савдоси мен девонанинг бошига тушгонча,
Сиринким сели тўфони фалак тоқидин ошибдур.

Танимга ўқларниг муҳлик эмас, билким, мадор нстаб
Бу тўрт деворга ҳар ёндин чўшлар қалошибдур.

Тараҳхум бирла Вайснйга, нигоро, маизлиниг кўргуз,
Бу муҳлик водида ушбу мусофир йўл одошибдур.

Итинга туьма ўлмоқчун, сапам, бағрим қабобидур,
Яна сероб этмакчун ани, ашким шаробидур.

Гирифторингни юз занжир бирла банд этиб бўлмас,
Вале тадбири онинг ҳалқайи зулфунг танобидур.

Таажжубдур дили ёринг алида дил шикастанга,
Не айлай оҳким, ишқ мазҳабин кори жавобидур.

Мени майдин этиб маҳрум, соқий, жамъ хотирсен,
Суроҳинг остина боқ: анда жисмимининг туробидур.

Кўнгулни қабзнят зарфига музмар туттинг, эй дил, сен,
Юзумдин зоҳир ўлгон бул арақ онинг гулобидур.

Қамардин йўқ асар ул шамс ёндошмоқда ҳар вақто,
На ҳосил заррадин, жоно, жамолинг офтобидур.

Санам, ул рутбайи позу итоб эрдинг, битуб чизе,
Хабар туйди ашигдин Вайснй, умримининг шитобидур.

Елармен печа сўз — Мажнушин баҳе этган итобидур,
Нигорим хублигда Лайлининг берган жавобидур.

Тутуб Ширин сўзун, то Қўҳкан айлаб, тўқуб қонин,
Эмасдур дола, ул Фарҳодиянги бағрини хунобидур.

Фироқнинг нира саргардондумақким, эй тағофилхуй,
Висолингдин хабар тут, мисли саҳрода саробидур.

Зумуррад, лаъл, ёқутнинг губорини манъ этмақки
Сиришқим дийдалардин, ваҳки, борони саҳобидур.

На тадбир айлағум — билмон, лабидан қать ўлуб мазмун:
Магар хомушлигдин, ё магар нозу итобидур.

Қўнгулга ташлама, гардуи, хасу хошўк, тангри чун,
Қарор айларда бир дам маскани олий жанобидур.

Егиб гам ёмғирини, ушбу жаҳондурқим, йиғилгон сув,
На тамқин айламыш дил, Вайси, умригнинг хубобидур.

Паришон айласанг зулфунгни, хуснингнинг ниқобидур,
Ки мажмуъ айласанг, мавзун қаянгнинг печу тобидур.

Езай васфингни қай бир хўблигинг бирла, адалдиздур,
Агар истар эсам, саҳрода қум онинг ҳисобидур.

Сняҳ бўлса кўзумга тонг эмас олам, аё хуршид,
Сенингсиз, меҳрибоним — субҳи айёми шабобидур.

Халойиқ раъйн гардун бирла тунгай токи ҳар суйи,
Ўироқ тушмоқлигим сендин — фалак чархини тобидур.

Тилим мазкуринди ёзди «самад» зикрин «саиэм» айлаб,
Муҳаббат оташинда жисмима берган азобидур.

Дило, то жондин ўтмай бўлмагунг лийдорига восил,
Етарга ёрга ўткуда жоним бир ҳижобидур.

Сабо, жонона суйнга гузар этсанг баякиногаҳ,
Хабар гар сўрса Вайсийдин, дегил: «Ҳоли харобидур!»

Ҳилоли авжи гардун гўшайи тарфи кулоҳимдур,
Нечунким, бу малаксиймо мақоми боргоҳимдур.

Оқоргон дийда янглиғ нитизоринг шиддати бирла,
Йўлуида умрлардур мунтазир ўлғон нигоҳимдур.

Тилармен шукр этмоқлиқга Луқмонн ҳаким умрин,
Сизи бу кулбайи вайронга еткурган илоҳимдур.

Менинг рангимга боқмай, эй париваш, печа нижитмак,
Гуноҳимдур, гуноҳимдур, гуноҳимдур, гуноҳимдур.

Заниким, шавқ элпа ниқ дарди муздина эрмас,
Бу маҳфил шамъ янглиғ равшан этган ўтлуг оҳимдур.

Саводи соя янглиғ партави хуришид васлингдин
Мени маҳрум қилгон улфати бахти сиёҳимдур.

Агар-топтим десам қадри тушини, айб этма, эй талеъ;
Билурман, лайлатул — қадри шабиким, гоҳ-гоҳимдур.

Бу элким, тиги ҳирмон ила кўкси чоқлардиндур,
Дили мажруҳ, гайр озоридин гамноклардиндур.

Муроди нахли бар бермас, муҳаббат меҳри — равшанила,
Бу бонедин ютар қон, кўзлари гамноклардиндур.

Замона роҳати билгурдиким, жисмида юз миңг захм,
Чу бисмил сайд янглиғ лойиқи фитроклардиндур.

Бугун сен асрағил, эй потиқ аҳли, саҳт нутқингдин,
Мабодо тегмасун учқун, тапп хошоклардиндур.

Увайсий, ваҳм қилма ишқ тобидин, қуруқ тап деб,
Рафиқинг, билмадингму, соҳибн идроклардиндур.

Қайда борсам, бағриминг қони менга гулзор эрур,
Доимо қуту насибим, истасам озор эрур.

Не учун домони ҳомун бўлмасунким, лолагун,
Бул мени Мажнунга қолғонда фалак хункор эрур.

Ҳоқими ҳусн илгидин ичмай нетай амр айласа,
Ичмоғимда ишқ нўшни бу кўнгул ночор эрур.

Ҳар киши бўлса харидори муҳаббат ул замон,
Ҳақ билан ишқ иҳли қилгон ушбу кун бозор эрур.

Айб эмас қон йиғласам ёр олдида, тонг қолмаким,
Лутф чоғи ҳамнишини ёрким, агёр эрур.

Сарву гул насрин эмас боғ ичра изҳор этса рўй,
Сайр вақти сояйи ул сарви хушрафтор эрур.

Зоҳидо, сен узри тақсирингни бунёд айлама,
Қим улус халқига ишқ аҳли бағоят хор эрур.

Илтифоти ул нигоҳинг гардини қилма дарке,
Ёр номанзурида миръоти дил зангор эрур.

Ташналар олдида уммид этма соқийдин аёғ,
Вайсий ул майни тополмай беадад хуммор эрур.

Кўзума май жилвасиким, илгима соғар ҳавас,
Жисмима шавқ оташиким, кўнглима дилбар ҳавас.

«Ал-аташ!» деб ҳажр ҳашрида юрубдур нечалар,
Доимо шаҳзодавашлар олдида кавсар ҳавас.

Қулзуми ишқ ичра чўмдимким умид айлаб, умид,
Даст кўтаҳдур, агарчиким қилур гавҳар ҳавас.

Биз гадолар кеча-кундуз фақр малбусин қилур,
Шоҳи сиймин тани қилурлар ул зару зевар ҳавас.

Вонзо, таклифи манъ этма муҳаббат йўлидин,
Бизга ул меҳроби абрўдур, сенга минбар ҳавас.

Тонг эмас расми муҳаббатда гадолар берса жон,
Ишқ касбини айлагайлар миру султонлар ҳавас.

Муҳаббат расминн билмакни ҳар жононадин келмас,
Висоли ёрни кўрмакни ҳар мастонадин келмас.

Бўлурму ҳар кеча токим чароғи шамъ бедуде,
Урушлик шамъга жисминн ҳар парвонадин келмас.

Кўруб Мажнун танин урён, сен таън этма Лайлига,
Утуш ўзлукин бобидинки, ҳар девонадин келмас.

Унуткай дўст кўрган чоғда толиб сўзламакликни,
Яна арз айламак маҳбуб ҳар афсонадин келмас.

Дило, сен хуни дил қилма, муҳаббат ошноси деб,
Тараҳҳум ҳам мурувват, билки, ҳар бегонадин келмас.

Қи, эй зоҳид, тошиб, бир ёриниғ олдида жон бергил,
Қи қурбон айламаклик ҳар маҳи тобонадин келмас.

Дилидур маълани мазмун, барҳам бермагил, эй шўҳ,
Қелан таъниға номавзун, Вайсий, ёнадин келмас.

**Тугди жумодил аввал, не бўлди, ёр келмас,
Кўз интизор бўлди, ул гулўзор келмас.**

**Мен мунда ташналикда, ул анда турфа шодоб,
Маст этса кўзу кўнгул кўзи хумор келмас.**

**Қабз ўлмогимға бонс ҳажринг ҳужуми эрмиш,
Васл аҳлига не бўлди, ҳаргиз дучор келмас.**

**Анди йироқ тушгач, хотир эрур парншои,
Жамъ эткали кўнгулни дилкаш нигор келмас.**

**Бўлди кўнгул зимистон, пажмурда бўлди ишқим,
Сабз эткали муҳаббат ҳусни баҳор келмас.**

**Фасли баҳор келмас бу гулшани жаҳона,
Ҳар қанча келса булбул, то гулўзор келмас.**

**Танбурни қўлга олдим, жон риштаси қилиб тор,
Найлай бу анжумани, соҳиб дутор келмас.**

**Васфини шарҳ этарда бепарда мазмун айлар,
Ғар таъна қилса мардум, Вайсийга ор келмас.**

Мақоминг рутбайи идрок, Мажнунтар бориб бўлмас,
Хусусан мен каби ботини кўру кар бориб бўлмас.

Юзунг меҳрини даъвосин қилурман рўзу шаб, хуршид,
Агар даъвогарам, қошингга бемаҳзар бориб бўлмас.

Кўзум ҳуснингга мамнун, гарчи топмам йўл хаёлингга,
Дилимдин дил ҳаримингга бугун бедар бориб бўлмас.

Ибодат сайқали бирла дилинг миръотидур равшан,
Мени беҳайр кўюнгга ишимдур шар, бориб бўлмас.

Либоси ложувард устунгда кўрдим, менга, эй жонон,
Бўлур густохлик: пироханим аҳмар, бориб бўлмас.

Увайсий қошинга бормаслигининг боиси улдур,
Чакалда шоҳбоз ўлтирса, мушти пар бориб бўлмас.

Гул юзунг, эй гунча, ул кун ошкори бир нафас,
Демагил девоналарнинг нитизори бир нафас.

Очма кўз ҳар норасоларнинг кўриб расволлгин,
Бу замопа аҳлининг Мажнун шиори бир нафас.

Айладинг навмидлиг дарёсига гарқ, эй карим,
Илгими қил гавҳаринг уммидвори бир нафас.

Қайси соат эрди, нўш эттим қадаҳ лабрездин,
Боз тут, муғбачча, ўлдурди хумори бир нафас.

Эй дило, сайқал урар, сабр ила мақсад гирдида,
Даҳри фопийда бўлан кўзунг губори бир нафас.

Кўрди Мансур шаҳ юзин, берди «Анз-л-ҳақ»дин хабар,
Бу мажозий шоҳларнинг зулм дори бир нафас.

Жўйбори кўздин ўксутма муҳаббат сабзасин,
Бу бақосиз умринг, эй Вайсий, баҳори бир нафас.

То жишва, малоҳат қаду рафторинга махсус,
То нури шарофат рухи гулзоринга махсус.

То ақлу фэросат дили покнигга эрур, ҳач,
То шаҳду шакар лаб аро гуфторинга махсус.

Ишқ рамзини ким сўзлади — лоф урди забоня,
Савдойн муҳаббат сени бозоринга махсус.

Шаб-рӯз мудом айлаган афғонимн, эй гул,
Ҳар ён демагил зубдайн гулзоринга махсус.

То рашк губоринга сен, эй дил, юз ўғирма,
Гар бўлсаки, ойнайн зангоринга махсус.

Сайқал урубон пок қилур кўзгуйн дилни,
То бўлгусидур ул сирн асроринга махсус.

Юмғил кўзинг, эй Вайсий, агар бўлса париваш,
То нури тажалли сени дилдоринга махсус.

**Билсанг мени жононим -- деҳқони муҳаббат,
Муфлисларига айлаган эҳсон -- муҳаббат.**

**Машшота олиб илгига гар айласа ҳайдар,
Мамнуш бўлур зулфи паришони муҳаббат.**

**Ногоҳ назар солса ғариблар сори ёрим,
Шахло кўзининг даврида мужғони муҳаббат.**

**Бўлса киши ул ҳусн беҳишти аро дохил,
Кавсар лабида сабзау райҳони муҳаббат.**

**Кўнглум қуши парвоз қилур бўлса ажаб йўқ,
Невчунки, ўшал чоҳи занардони муҳаббат.**

**Илгимни бу олам элидин юлмагим улдур,
Ул пок замиримники, домони муҳаббат.**

**Ҳар машъали базм ичра табассуми ўлубдур
Лаъли лаби ичра дури дапдони муҳаббат.**

**Бир нукта тақаллумдин агар бошласа маъшуқ,
Ошиқ элига ул лаби хандони муҳаббат.**

**Зулфунг хаёли бул кун кўнглумдадур ҳаловат,
Меҳринг тажаллисидин жисмидадур фароғат.**

**Шояд тушармукин деб жопонанинг гузори,
Вайрона кўнглум ичра қилдим ажаб иморат.**

**Йўқ менда ақли комил, йўқ менда фаҳму дониш,
Йўқ менда хайру эҳсон, йўқ менда ҳеч ибодат.**

**Тангри тажаллисидур қилгон юзунгда жилва,
Қилсам сифат юзунгни айни менга шароғат.**

**Зулфунг мисоли сунбул, лаъли лабнинг эрур мул,
Қилсанг хиром, эй гул, қаддинг нечук латоғат.**

**Ошиқларингни кўнгли қайд ўлмасун нечукдин,
Бир нукта нутқи покинг ул маъдани малоғат.**

**Ҳар кунда шукр зикрин баржо қилолмадим мен,
Сендек ниғор бизга ҳақ айламиш каромат.**

**Оламга фитна солдинг, юз минг жаҳонни жойинг,
Саҳрода коза қилдинг, эй ёри хуш фатонат.**

**Қилди мурод даъво султонига гадоси,
Даъвоғари Увайсий, тангри анга ҳимоят.**

**Ошиқ элига ёрининг озори — ибодат,
Машуқ элига путқи шакарбори — ибодат.**

**Афсус қилиб, оҳи саҳаргоҳ чек, эй дил,
Тоат ғамидин бўлса дил афғори ибодат.**

**Ул булбули шўрида ютар қон кеча-кундуз,
Тош отқуча шеван-пши, гулзори ибодат.**

**Жопон юзини кўргали доим жадал эттим,
Топқонда кўзум, манъ этар ағёри — ибодат.**

**Шаб — рўз висолнингги тилаб, дилбари нозук,
Ҳажрингда кўнгул кўзгуси зангори ибодат.**

**Гар раҳм қилиб, сарв равон ўлса ажаб йўқ,
Мендек исча расвосига рафтори — ибодат.**

**Бағрим қонидин сочти кўзум, бўлди зироат,
Лола демағилким, дила хунбори ибодат.**

**Уммид тутуб раҳматидин, йиғлар эдимким,
Бир қатрайн ашким — дурп шаҳвори ибодат.**

**Эй Вайснй, бугун тоатидин айлама шиква,
Машуқ сифатин ёзмакн гуфтори ибодат.**

Дардим афзун бўлди, ишқимни камол эттим галат,
Жоними қурбони ул абрў ҳилол эттим галат.

Сидқ элга бир нафас, ваҳким, азиз ўлмак учун,
Дунлара ўзни ҳамиша поймол эттим галат.

Ишқ мактубида ҳол илмин ўқумоқ-чун сабақ,
Ушбу қабзийят билан ошуфта ҳол эттим галат.

Мақрун ўлдум, хошайи аслимға излаб ёрни,
Жустужўйин кеча-кундуз моҳу сол эттим галат.

Лаъли ҳижронда ашқим юзлара афшон этиб,
Бағримни кўз мардумидин нифиол эттим галат.

Ташладим маҳваш оёғин остиға ўзни бугун,
Қаддимни хуршидини ёзмишда дол эттим галат.

Тушти дил чоҳи занаҳдона баякбор, эй рафиқ,
Пашшадек олудайи ул шаҳд-бол эттим галат.

Халқ потиқлиқда нутқиға гумон ўлмиш губор,
Бу муҳаббат жўйидин оби зулол эттим галат.

Ибтидойи ишқ қилдим, иштиҳодин беҳабар,
Иштиҳосизлиғда коримни муҳол эттим галат.

Хориж ўлдим халқ ўтрусидин, эттим васфини,
То хаёли фикрини, ваҳким, хаёл эттим галат.

Асралим фарқи саримда доимо савдойи хом,
Гўйилё бир нуктада долимни зол эттим галат.

Жаҳон гулзорига хоки қудумингдин стар зийнат,
Хиромингдин топар жон гулшапи оройишу нузҳат.

Ҳаводори қади позофарини жилва таълиминг
Эрур товусу кабки хушхирому тўбний жаннат.

Итиб Жамшиднинг жоми майи лаълинг ҳавосидин,
Толиб миръоти Искандар юзунгдин юз туман ҳайрат.

Навосанжи, адо фаҳми, суҳангӯ, нукта пардози.
Суман бўйи, чамап рўйи пари тарзе, сиҳи қомат.

Бериб дониш баҳориға сўзунг оройишу тазийи,
Фаросат дафтари мисраъларингдин топти жамъият.

Юзунг — раини, лабинг — қандин, вужудинг — махзани
тақки,
Даҳонинг — чашмайи Замзам, саропо маъдани роҳат.

Берур шеъри малеҳинг мурғи жона лаззати маъни,
Найи килкинг берур жон тўтисиға шаккару шарбат.

Ясатти сўз арусни зевари номинг била Вайсий,
Умид улдурки, бўлгой жойгоҳинг пардаи исмат.

Дилимни истасанг, дилбар, хаёлниг бирла ҳар соат,
Хаёлим истасанг, субҳи висолиниг бирла ҳар соат,

Қишига ишқ тегса, ношикеболиниг касб этгай,
Бале, хомушлиғ расми фиолиниг бирла ҳар соат.

Юзунгдин гул, лабингдин Хизр, лафзингдин шакарларким,
Қи ҳар ҳиндубача ул юзда холиниг бирла ҳар соат.

Сени топса киши — қадрӣ тунин топса тонг эрмаским,
Саводи кокулиниг нури жамолиниг бирла ҳар соат.

Езибдур ҳарфи номин аввалини, фаҳм айла, эй маҳбуб,
Азалниг котиби абру ҳилолиниг бирла ҳар соат.

Увайсий ёдию фикру хаёли кечау кундуз
Дудоғиниг ичраким, ҳайвон зулолиниг бирла ҳар соат.

Қачон кўрсамки, маҳбубим, алингда жом ҳар соат.
Кўзунгдин мастлиғ зоҳир, юзунг гулфом ҳар соат.

Муҳаббат шавқидин симоб янглиғ жисми урёним,
Билурман, остонинг тупрағи ором ҳар соат.

Юзинг— гул, қошларинг — ё, кирпичинг — ўқ, кўзларинг —
жаллод,

Паришон кокулнинг ушшоқ элига дом ҳар соат.

Кўнгулни ишва торн бирла ёна боғламоқ недур?
Азлда донайи меҳринг этибдур ром ҳар соат.

Ки бир дам мапъ бўлса моҳлайкарининг хаёликим,
Баробардур менга то субҳ ила то шом ҳар соат.

Кўнгул зарфига ишқинг шарбатини соқий қуйғончун,
Менга мафҳумдур синғон сафолим жом ҳар соат.

Бошимга ҳар балоу меҳнату кулфатни солмоқчун,
Менга то қўйди хуш номим Увайсий ном ҳар соат.

Дило, Мажнуплиғ этма, ишқиниғ сиррини пинҳон тут,
Юроқиниғ ичра доим ёр жабридин қизил қон тут.

Агар сен истасанг дардингга дармон ёрдин анда,
Бугун оз айла дармониниғни, дардиниғни фаровон тут.

Демишлар саййиди кавнайи, дунё сижни муъминидур,
Агар оқил эсанг, дунёни кўнглиниғ ичра зиндон тут.

Кел, эй соқий, бугун майхоналар эшқини во қилғил,
Бериб муғбаччаниғ илқига соғар, базми даврон тут.

Менинғ матлубим улдур: ўз қўлиниғдин журъа ичсам мен,
Назокат дастгоҳисен, бугун бу қулниғ меҳмон тут.

Кўнгул мулкига шоҳ эрди хаблинғ, печа соатлар,
Ўзунг дил тахтида бир дам туруб, мулки Сулаймон тут.

Увайсий, орзу қилсанг ўтуб ўзлукдин, эй зоҳид,
Қи истаб дар-бадар бўлғил, топиб бир пок домон тут.

**Ипгизорнинг оҳидин бу хонумона тушти ўт,
Хонумон недур, бу кеча жисму жона тушти ўт.**

**Ишқ ўти ҳар кимда бўлса, нолаю фарёд этар,
Булбули бополаям, оҳу фиғона тушти ўт.**

**Таҳсин эрмас хону мону, жисму жон, оҳу фиғон,
Онча маҳрумманқи мағзи устихона тушти ўт.**

**Деб эдинг, матлубу мақсудим сен ўлдинг, эй ҳабиб,
Фаҳм қилғил, эмди мақсудин жаҳона тушти ўт.**

**Неча сўз бирла менн гоҳ ўнгу, гаҳ сўл айладинг,
Шукрилиллаҳки дилим бу имтиҳона тушти ўт.**

**Қай куни ишқинг ҳавоси топти кўнглумда қарор,
Ул сабабдиндурки, аҳли Марғилона тушти ўт.**

**Вайсий, суйдинг ишқ, куймаслик иложин истама,
Авалло қолу балода ошиқона тушти ўт.**

Тан кишварида мурги жон гулзоринг айлар орзу,
Кўз манзарида мардуми рухсоринг айлар орзу.

Нутқи улусдин ҳар замон бўлғай бу кўнглум талх ком,
Дил самъи, эй ширин забон, гуфторинг айлар орзу.

Бошимни қўйдим саждага, дил гардини қилмас қабул,
Эй ҳожиби қибланамо, зунноринг айлар орзу.

Раҳм этмагил, эй зулмгар, роҳат анга манзур деб,
Юз захм ила урён таним озоринг айлар орзу.

Тапгри мени халқ айлади, бўлдум харидоринг сенинг,
Бошим менинг қон тўккали бозоринг айлар орзу.

Домоним ўлди лолазор, кўз бўлғониндин нитизор,
Қаддинг хаёлимга дучор, рафторинг айлар орзу.

Вайсийни навмид этмагил гулзордин, эй бозгон,
Гар бўлмаса ул гул баҳам, то хоринг айлар орзу.

Эй санам, ихфолигим — изҳоринг айлар орзу,
Сирри пинҳоним ҳамул асроринг айлар орзу.

Лаб дема, оғзим лабида ётқуси икки ўлук,
Эй Масеҳим, лаъли шаккарборинг айлар орзу.

Ядди ялдойим — брѐз илгинг, кўзум — наргисларинг,
Қадди долим — сарви хушрафторинг айлар орзу.

Демагил: «Фаҳм айламассан путқи яқборимни!» ким,
Онча фаҳим хушлиги — такроринг айлар орзу.

Василингдин — васли, васлигдин шифойи комили,
Ҳажр раижуридаким, беморинг айлар орзу.

Самъига келди аласт овози: «Эй ўксуклигим!
Кеча-кундуз орзу: дийдоринг айлар орзу!

Орзулигин кўриб, менди таажжуб этмагил,
Ўз юзунгим, ўз паришон торинг айлар орзу.

Хўқанд шаҳридин келганлар, кафшим йўқолди, сандаму?
Ҳоли дилимни билганлар, кафшим йўқолди, сандаму?

Ул кун келдик шаҳри Хўжанд, кўнгул бўлди анча хурсанд
Уратепа «Муги баланд», кафшим йўқолди, сандаму?

Бағридадур лола доғи, баҳосидур юз минг бегги,
Тамошо жо Кўҳак тоғи, кафшим йўқолди, сандаму?

Бу гамда йўқ манда ҳамдам, йўқ-йўқотдим, дийдамэл нам,
Кўкабиби — жонга марҳам, кафшим йўқолди, сандаму?

Кў тар мани, эй Нозукино, Муг йўлида қабарди по,
Улфат бегим, бўлгил огоҳ, кафшим йўқолди, сандаму?

Манзур эмас бўлак кавуш, илгимда йўқтур бир кумуш,
Жондан ортинқ Шодмон бувуш, кафшим йўқолди, сандаму?

Уғлим ўтуғни эскиси, чармлаган эрди бир касе,
Тўқайжон несиқ нафаси, кафшим йўқолди, сандаму?

Кафшим учун куйди дилим, бор ҳам бўлса йўқтур пулим,
Айланайини Давлат бегим, кафшим йўқолди, сандаму?

Ғарибпарзурдурсан, бегим, бекафш қолди бул пойим,
Қулоқ солгил, Қозоқ ойим, кафшим йўқолди, сандаму?

Ман— жисмдурман, сан — жоним ташлаб кетганим— армоним,
Арзим эшит, Қўзихоним, кафшим йўқолди, сандаму?

Шояд хабардор ўлса шоҳ, тўққуз фалакдин ўтти оҳ,
Дуо қилгил, Вайсий — гумроҳ, кафшим йўқолди, сандаму?

Манам Фарҳоду сан Ширин, соғиндим ман, соғиндингму?
Санам, дин кетти илкимдин, соғиндим ман, соғиндингму?

На сўз сайёд эрур сапдин, дариг этмай инондим ман,
Аё, эй ёри сўзи чин, соғиндим ман, соғиндингму?

Муяссар бўлса васлинг гар, на ҳожат ҳолими айтмақ,
Ки холим пурс, рангим бин, соғиндим ман, соғиндингму?

Санингсиз ўтган умрим сўрсанг, эй сиймин бадан, токим,
На таҳрик ила на соқин, соғиндим ман, соғиндингму?

Сўзинг таъсирин онча: ёки бедор, ё эрур уйқу, ...
Қулогимга келур форин, соғиндим ман, соғиндингму?

Езибман руқбайи таҳсин, нигорин нозанин, лекин
Кўнгул сарф айламиш меҳрин, соғиндим ман, соғиндингму?

Кўзини интизор айлаб, йўлингга телмуруб ҳар кун,
Увайсий айламиш тамкин, соғиндим ман, соғиндингму?

Интизор ушшоқлар ўлди, ингор уйғондиму?
Ёзилиб мужгонлари, чашми хумор уйғондиму?

Эй ҳарим аҳли юқу жойига қил дохил мени,
Тортибон хамёзасин, ул ёр наҳор уйғондиму?

Уйқуни маҳрам этиб, бизларни маҳрум айлади,
Уйқу дастидин кўнгулдур беқарор, уйғондиму?

Мен нечук бирёну сўзон ўлмаини ҳажр ўтида,
Ғайр базми нҳра шамъи барқарор уйғондиму?

Андалиб осолигимдин инжигай ҳар жонивар,
Ғунчалар қон боғлади, ул гулўзор уйғондиму?

Ваъда қилди неча лутфидин Увайсий зорға,
Ваъдага қилса вафо ул номдор уйғондиму?

Мен булбули шўрида, бу гулзордин айру,
Туштум кўз очиб — юмгунча дилдордин айру.

Эрдим мен азалдинки жамолига харидор,
Тушти бошима мотами, бозордин айру.

Васлинда билурдим: фалак эрмиш мепга номол,
Идбора тушуб, толенм ул ёрдин айру.

Билмонки фалак рашки, ваё жоми қадардин,
Хўроким ўлуб ғам, мени, ғамхордин айру.

Илкимда алам соғаридин оғуйи ғамни —
Ичмакдур ишим, пугқи шакарбордин айру.

Иўқтур аламидин бу Увайсийга амоне,
Тушмак не маҳол ўлди сазовордин айру.

Қай кунн менга бўлди дарди ногаҳон ўтру,
Уя сабабдин, эй дўстлар, бағрим-ила қон ўтру.

Бир нигоҳидин юз минг отти дил аро ўқлар,
Захм — ошкородур, новаки — инҳон ўтру.

Англағил, бўлур шояд, толиб эрсанг, эй кўнгул,
Юзи гул, лабидур — мул, зулфи — зарфишон ўтру.

Тонг эмас агар қилсам, тарки базм оролинг,
Ғайра базм ароскида гамзаси аён ўтру.

Қимми айладим мунис, бошимни асир айлаб
Бўлди то алардин минг жошма зиён ўтру.

Ишқида ўлапларга дахл этма, эй зоҳид,
Бўлмагай сенга бу дам хуни ошнқон ўтру.

Бир кеча ҳаром этгил, Вайсий, кўзга гафлатини,
Бўлгуси саҳар охир ёри меҳрибон ўтру.

Эйки, ишқ атфолсан, қадди ниҳолидин ўқу,
Тоғибон қаддини, ондин сўнг хабелидин ўқу.

То Зулайходек сазовор ўлмай, урма лофу қоф,
Мажмари ишқ ила сеп Юсуф жамолидин ўқу.

Қозмағил беҳуда ғам тоғини, меҳнаткаш кўнгул,
Қасби Фарҳод ила Ширин лаъли болидин ўқу.

Ташиалик дафъина, эй дил, ихтиёр эттинг бугун,
Тинмайин рўз ила шаб, кавсар зулолидин ўқу.

Ишқ мактабхонасига кирсанг, эй аҳли хирад,
Токи устодингнинг аввал хатту холидин ўқу.

Гулрухунг васли муяссар бўлса: эй булбул мисол,
Гоҳи қон ют, гаҳ юзун авроқи олидин ўқу.

Вайсэй, илми қол ўқуб, ҳеч уқмадинг бу даҳр аро,
Пирин дайр ичра бориб сен илми ҳолидин ўқу.

Бугун воқеъ надур, ул шоҳи хубоним ачиғлағмиш,
Бағир қон этқала ҳам нўгу мужгоним ачиғлағмиш.

Таваҳҳум айла, эй машшота, гар васл ўлсанг илгина,
Каманди ошиқон — зулфи паришоним ачиғлағмиш.

Бугун сабр айлагил, ишқ сиррини фош этмагил, эй дил,
Тила мазкурлиғдин шўх жононим ачиғлағмиш.

Мубаддал бўлди субҳим шома, торикдур жаҳон бори,
Бу охшом васл аро ул моҳи тобоним ачиғлағмиш.

Рафиқо, сўрмагайсан: «Нега ашқ ўринга қон тўқлинг?»
Бўлиб навмид, ваҳким, чашми гирёним ачиғлағмиш.

Гирибон бобатул-васл ичра, ул тоб этти гардани,
Табассумлиғ била ул лаъли хандоним ачиғлағмиш.

Қадаҳ тут, соқий, соғарда кўргуз ёр аксини,
Неча кундирки, Вайсийга ниғаҳбоним ачиғлағмиш.

Ғам сема, кўнгул, раҳм этибон ёр келурмиш,
Аҳволи дилим билгучи дилдор келурмиш.

Ҳижронида жисмим сиҳати заъфга мубаддал,
Луқмони ҳаким ўрнида ғамхор келурмиш.

Кўнглум қуши булбул каби кўп нолада эрди,
Гулдек очилиб, орази гулзор келурмиш.

Афтода эдим, турмака йўқ эрди мадорим,
Юз шукри худо, шоҳи мададкор келурмиш.

Шаҳбоз бу ён ёзди қанотин, чу ҳумоюн,
То сояси бошим уза дастор келурмиш.

Табъимни матоини касод айлаб эди чарх,
Ҳақ ҳукми-ла бозора харидор келурмиш.

Вайсий, дема ҳар кимсага сен ҳасрати дилдин,
Ҳол англагучи соҳиби асрор келурмиш.

Нигоро, оразу, ҳуснувга кўнглум дилфигор эрмиш,
Бу жоннинг андалибига печукким гулғузор эрмиш.

Бу тун дўкони базморолигингни шамъваш қургил,
Неча мендек жамолиг шамъга беихтиёр эрмиш.

Мени маҳрум деб жонон юзидин, қилмагил таъна,
Юзи ҳажриддин ичгон чуи кўзи абри баҳор эрмиш.

Дило, бу руқъа назминг халққа бовар бўлмаса не гам,
Анинг бир нуқта васфи дард аҳлига тумор эрмиш.

Санам, рашкинг ила таслими жон ўлсам ажаб эрмас,
Азиз меҳмона мезбонини хўби — жон нисор эрмиш.

Кел, эй зоҳид, азизи халқдурсан, қилма касби шиқ,
Ки ҳуси аҳлини даргоҳида ошиқ хору зор эрмиш.

Увайсей, ёр истигноси кўлдур, истама васлини,
Кўнгул мажруҳининг захми ҳамиша бешумор эрмиш.

Бугун поқеъ недур, ул кокули қуллоб тарқатмиш,
Берурга зеб ўзига зулфи анбартоб тарқатмиш,

Тушиб эрдикки зулфи бўйинма ул тавқни қумридек,
Тушуб машшота ашки дил аро, хуноб тарқатмиш.

Сочин тарқатти бул кун, саждагоҳин айлабон холп,
Масожид аҳлини гўё қоши меҳроб тарқатмиш.

Аё машшота, жамъ эт, зулфидин кўнглум паринондур,
Бу жамъи хотирим қувмоққаким, асбоб тарқатмиш.

Бағир қон ташналар рашк ила ўлмай найласун бул дам,
Ушал гису ҳавоси бирла лаъли ноб тарқатмиш.

Урар ким шона зулфига тўқулгай ерга сув андин,
Анинг шавқинда гўё кўзларимдин об тарқатмиш.

Увайсий, кокули нассожлингда жаври кўп эрди,
Мулойим, раҳмдил бўлмоққа масти хоб тарқатмиш.

Шавқи кўйингдин эрур кўнглима парвозлиғ иш,
Бўлди мафҳуми фалакдин бу замон созлиғ иш.

Мен муқарраблиғ этай деб, қилурам жустужў,
Анга касб ўлди, фиғонким, нетайин позлиғ иш.

Нафс ҳамсуҳбат ўлубдур тилим авсофиғаким,
Бу хаёлот кўнгулга қиш ила ёзлиғ иш.

Ишқ аҳлининг эди лойиқким, хору зор,
Лойиқ эрмас эдиким, бу сифат эъозлиғ иш.

Вайсий шукр айлагуси эмди ҳаёти ичра,
Бўлди маҳбуб билла тунлари ҳамрозлиғ иш.

Айладинг изҳор базм оролиғниг, эй бағри тош,
Ботағофил дилбарим рашкин этиб сиррини фош.

Ишқ аро қўб йиғладим, туштим бу ҳижрон дантига,
Тағри албатта берур қўб йиғлаган кўзларга ёш.

Қошиға роғиб этиб, дил кўзи рашк ила боқар,
Бир кўнгул, ё раб, не бонс: икки маҳбуба талош.

Йиғлатур ул кўз фироқида, ҳақиқатму эмас,
Бу шариятму эмас, сажда қилурда эгма қош?!

Ул мажозу бул ҳақиқатму эмас, эй пири дайр,
Ул намозу бул муҳаббатму эмас, эй кекса-ёш?!

Тонг эмас зуҳд аҳлига ширин сўзин берса улуш,
Айламиш такрор тинмай туну кун илми маош.

Ер кўйида азиз этманг мени дилхастани,
Иzzати Вайснй будур, гўй ўлса чавғонига бош!

Зулфининг ҳажрида келмас сунбули тотор хуш,
Балки келгай менга оии бўй этардин ор хуш.

Восил ўлмакдин ғизоли паргиси бодомга,
Қирпигидин кўз хаёлида менга озор хуш.

Гул чоғи таклиф қилма боғинга, эй боғбон,
Гул вислодин эрур менга фиरोқи ёр хуш.

Жаннат ичра ҳур ила гулмонинг айшидини менга,
Естаниб хўйида, исми айламак такрор хуш.

Эй Увайсий, яъслиғ ҳам хорлиғ ўлтиргуси,
Ҳажр ила мен зор нохуш, васл ила агёр хуш.

Сигмадин оламга, билмои, кўйи дилбардур васеъ,
Дил кўтармоқликда ул гарчи ситамгардур васеъ.

Шамъ ўзлук-ўзлугин равшан этар торик аро,
Кеча хосу омга бир моҳи анвардур васеъ.

Кўнглуми гар олам этсам, эй қуёш юзлук пари,
Тонг эмас, оламга ул хуршиди ховардур васеъ.

Тангдил бўлма, аё зоҳид, мени дил хастага,
Ким фараҳ бўлса бу олам, анга маҳшардур васеъ.

Ишқ ўти машқ ўлса, жисмимга бўлиб маскан, негонг,
Гулхан айлабдур самандар, қушга ахгардур васеъ.

Ростлиг тасхирига потиқ забон бўлса асир,
Нукта нутқиға ики олам мусаххардур васеъ.

Орзуйи кўйи жонон ўлса Вайсий тангдил,
Биямдини му, дилбаринг элга баробардур васеъ.

Надомат ашкига кимдур юзи помол мен янглиг?
Батир хунобасидин доим ашки ол мен янглиг.

Ажаб эрмас сўзинг ширинлигин ҳажрида жон берсам,
Магас ҳам бўлмаминшдур мубталойи бол мен янглиг,

Муҳаббат — жонда, дарди — дилда, кўз маҳрум ҳуснингдин,
Осиб фурқатдин ўлмиш кимин қадди дёл мен янглиг?

Таажжуб саъб аҳволим, туганмас дарди кўнглумдин,
Қачон қобиздур эл жонига хатту ҳол мен янглиг?

Азалла руҳу тан касби муҳаббат айлаган эркан,
Бу савдода кини то бўлмади ишкол мен янглиг.

Умидим — маҳрам ўлмоқ, мен эрурман гарчи маҳруминг,
Бу мушкил иш аро кимдур паришон ҳол мен янглиг?

Вусул айлаб тилим ҳар хат бешига неми ҳарфини,
Кўюбмап тож янглиг, олсангиз афъол мен янглиг.

Дили хубон шод ўлғойму деб қилдим мулашшаҳни,
Увайсий дер, кўнгул топмоққа йўқ раммол мен янглиг.

Фурқатинг тарёқдек мастлиғдин эткон эрди соғ,
Шукр, васл илгида туттинг субҳда, соқий, аёғ.

Сув садосидек бу мазмундин ҳувайдодур садо,
Қайдин ифшо айлағай, бир соати солғил қулоғ.

Васлдин ишқ ҳосил ўлғай, ишқдин ҳажр оташи,
Пилтау ёғдин на ҳосил, ёнмаса шамъи чароғ!

Кўнглими шаҳбози бисмилдурки, тиғи ранқ ила
Донайи лутфинг сочиб, тазвирин айлабдур тузоғ.

Васл аро таҳсинму, кўнглимдин алам кам бўлмаса,
Лоладек бағрим фироқинг шиддатидин доғ-доғ.

Сайри ҳуснингдин азал ифшо этан, чун ул сабаб
Кўзларимким, чашмалар янглиғ эрур, ваҳким. булоғ.

Бағрим ўлса реш-реш тонг йўқ, санамлар зулфидек,
Васфи жонон ёзмақа Вайсий лисонидур тароғ.

**Кўнгулда ўқин отти бегона ногаҳ,
Оқиб қон бўлур жори ҳар ёна ногаҳ.**

**Бўлуб муҳтасибдек менга ваҳшат ангеэ,
Йўлуқти жафобахш жонона ногаҳ.**

**Синуқ кўнгулма тушти таниши ларзон,
Узум ташладим анда субҳона ногаҳ.**

**Тараҳҳум тушуб кўнглига, сўрди ҳолим,
Қилиб афв, эрдимки журмона ногаҳ.**

**Ки Мажнуулигимдин маломат қуши ҳам,
Бошим узра солмишди кошона ногаҳ.**

**Агар дардинг ўлса тонг эрмасдур улфат,
Бўлубдур ғамнинг менга ҳамхона ногаҳ.**

**Сўзумга, не тонгдур, йўқотгай ўзини,
Йўлуқса гадо, шоҳу султона, ногаҳ.**

**Кечургил бугун ҳасратидин дам урса,
Қелиб олдинга Вайсий давона ногаҳ.**

Жамолнингдин йироқ туштум, аё дилбар, баякногаҳ,
Ки гўё бошима савдо тушан маҳшар баякногаҳ.

Ушал кун мапъ бўлди кўзларимдин ҳусни рухсоринг,
Кўзумга хору хородур зару зевар баякногаҳ.

Сенингиз, эй шакаргуфтор, талх ўлди забонимга,
Наботу, ангабину, қанд ҳам шаккар баякногаҳ.

Кўзимдин зоҳир ўлса бағр ҳам, жонон, фироқингдин,
Тегибдур сийпайи мажруҳига халжар баякногаҳ.

Туман минг жилвайн ҳам ншвайн ноз этти кўргон-чун,
Кўнгулни тўхтатолмон, кўрсам ул манзар баякногаҳ.

Кўзи жодуси дил қайд айламакда ул эди устод,
Жудолни айлади ул шоҳи афсунгар баякногаҳ.

Ниҳони меҳр ўлуб, бағрим шафақгун айлади макнуц,
Ки гўё ёнги ерга хуршини ховар баякногаҳ.

Бу подонлар аро оқил эли бўлгунча, Мажнун беҳ,
Жунун хайлига манзилгоҳ учун тоғ ила хомун беҳ.

Муҳаббат Карбалосида киши бўлса шаҳиди ишқ,
Анингдек марднинг пирохани байзоси гулгун беҳ.

Раво йўқ шаънига фурқат йўлида назъи жон бўлсам,
Масехим, то сенга сўрмоқлик аҳволи дигаргун беҳ.

Бу кулбам соринга, эй нури дийдам, юзланур бўлсанг,
Қадам қўйсанг — оқаргон нитизордин чашми пурхун беҳ.

Сугорғил, зоҳидо, кўз мардумни баҳри муҳаббатдин,
Ки ҳусн аҳлини даргоҳи аро то ашки Жайхун беҳ.

Дедим: «Эй, соғаре, тутқил, тўлубдур қонға дил зарфи!»
Деди: «Лабташнайи хуммор агар бўлса жигархун беҳ!»

Ки эй Вайсий, муҳаббатдин агар юз минг жафо кўрсанг,
Насиб эткай таолаллоҳ, ки то ўлгулча мамнун беҳ.

Қилур ўздин қуёшу ҳам қамар рухсорини таржеҳ,
Тамоми маҳжабинлар сарви сийм ашъорини таржеҳ.

Қулаҳ буржинда икклили қўюбон гар хиром этса,
Мусаххардур ҳам жаннат қуни рафторини таржеҳ.

Агар тўти тасомеъ айлаеса гар огзидин сўзни,
Шакар ийсор лаъзидин қилур гуфторини таржеҳ.

Парирўлар юз онча бодални махмур агарчанди,
Қилурлар ҳам яна ул наргиси хумморини таржеҳ.

Қи илгида ҳадиди тигдин жон изтироб айлар,
Тўкарда айлағайлар қои ўшал айёрини таржеҳ.

Чароғи маҳфилоро ҳам қамарсиймо париванлар
Яна айлар ҳам ўлди ламъайи рухсорини таржеҳ.

Қади мавзунини кўргач чаманда сарв ҳам раъно
Мусалламдур гули гулзор гулъузорини таржеҳ.

Кел, эй соқий, қадаҳ сунгилаки, чеҳра аргувон бўлсун,
Қи май соф эт бугун, айлар эсанг ул ёрини таржеҳ.

Хўтан саҳросида гўё шинимдур пофайи оҳу,
Эрур хуш туррайн машшота атросорини таржеҳ.

Бисоти бог аро гулчеҳраларда тарҳи раънони,
Алар ҳам айлағайлар хўблиғ меъёрини таржеҳ.

Тараннум айлабон гулзори табъ ичра паво саз эт,
Суханраслар қилурмиш Вайсининг ашъорини таржеҳ.

МУСТАЗОД

Бу ҳоли гадони шаҳи султоним эшитсун,
эй ҳукми равоним,
Гар бўлмаса таъсир, жигар қовним эшитсун,
дей арзу фиғоним.

Мен — гарчи гадо, ёр — сенидек шоҳи жаҳоним,
мен ўз гарибнигман.
Бул арзи дилимни шаҳи давроним эшитсун,
Жамшидишшоним.

Мен сенга дуогўй шабу рўз эрурман,
шукри ҳақи жон тир,
Жонсўзлигим ҳокими хўбоним эшитсун,
йўқ шағву гумланм.

Олди мендин чоряку ўн олти кумушни,
раҳм айлагил, эй гул,
Бонси «танобона»ки, бул хоним эшитсун,
эй шамъи жаҳоним!

Хонзодами даврида «танобона»ни бермак
зебанда кўрунмас,
Келдим қошинга, ул маҳи тобоним эшитсун,
сен ўзимн хоним.

Қолдин балоя, кўнглуми бердимки, бошқа,
 Чунким, мудом икки кўзум тўлди ёшқа,
 Хуссин зуҳурин олдида не ҳад қуёшқа?
 Зулфин ҳабли тушкали шўрида бошқа,
 Гам бошқа ўлдурур мени, ҳижрони бошқа.

Булбулин саждагоҳидур донмо чамаи,
 Фарз ўлди анга шом-саҳар тинимайин сухан,
 Ашким зуҳур ўлди бағир қони-пирҳан,
 Мсҳробига не фарзки, мен сажда қилгумаи,
 Қилгумдурур сужуд мен ул икки қошқа.

Чорлар нигер, олдига келтургани мени,
 Юз сўзи зоҳир айлади куйдургани мени,
 Қаддин танитти, хаттини билдургани мени,
 Кўзу қошини таловшадур ўлдургани мени,
 Ёлдурур меники, қўйма иковини таловшқа.

Айди бировга: «Мунда кетурган ятимни!»
 Бизга дедики: «Тош ила урган ятимни!»
 Боз айди бизга: «Ҳолини сўрган ятимни!»
 Ашкимни қон кўруб деди: «Кўрган ятимни,
 Бурни қоподи, оғзи етушконда ошқа!»

Жон — тақим, бағир — жигарим тўйма ўхшади,
 Нодон эли еднию мени, боз кавшади,
 Бир сангдил муҳаббати Вайсийни қуршади,
 Жомий бир оҳ чекти, азинг кўйли юмшади,
 Оҳим ўтини кўрки: асар қилди тошқа¹.

¹ Бу мухаммаснинг ғазали Абдураҳмон Жомийники дегувчилар ҳам бор. Лекин навоийшуносликда бу фикр тасдиқланган эмас. Улуғ Навоийнинг айтиб ўтишича, Абдураҳмон Жомий турк тилида шеър ёзмаган.

Эл дегай гаввос, кўздан гавҳар афшоним кўриб,
Билмайин гавҳар соғингай ашқи маржоним кўриб,
Иктисоб этти чу булбул оҳу афшоним кўриб,
Раҳм қилмаз, найлай, ул гул чашми гирёним кўриб,
Ҳолима қилмаз назар бу жиёми урёним кўриб.

Раҳм вожиб ҳолима, бан бир қуши беболман,
Шукрлиллаҳ ҳуси хуршидинг ёзанда долман,
Сарв қаддингга ҳамшиа сояйн помолман,
Бод тебратдуқча зулфунгини паришонҳолман,
Бир тараҳҳум эдмадинг ҳоли паришоним кўриб

Ҳеч ким огоҳ эмаз, эй дўстлар, бан зордан,
Жаврларким, ёғди бошимга фалак ғаддордан,
Нешларким, етти сийнам узра, эй гул, хордан,
Зулмларким, тегди ишқида банга агёрдан,
Арзим айтай, адл-тахти узра султоним кўриб.

Онча излар дил, тополмаз ақлу ҳуш, идрокини,
Тонг эмаз, масти муҳаббат изласа тарёкинни,
Ёшура олмош алдан кўзларим памнокини,
Неча пинҳон айласа ишқида кўксум чоқини,
Фаҳм айлар ул баним чоки гирибоним кўриб.

Ул на хуш гундур, дучор ўлдимки жононим била,
Рамзидан мақсуди дилии анда гелтирдим тила,
Айлайин бу толен пастимши бан кимдан гила,
Ваъдайн васл айлади, ҳамхона айлаб ҳажр ила,
Эй сабо, еткур салом ул аҳди ёлгоним кўриб.

**Пойн гардини билурман кўзларимга пуртак,
Истарам ширин сўзини бол истаган занбуртак,
Ул Фалотун таъбиға бу руқъа номанзуртак,
Ул азизул-қадр олдида эрурман мўртак,
Мўр арзин айтур эл борму Сулоймоним кўриб?**

**Манфаат олди табиат ёрнинг бозоридан,
Қасб қилди бу снях зарра анинг анворидан,
Саҳв кўрсанг афв қилғил Вайсийнинг ашъоридан,
Зарра ул ой ҳажрида жону тану деворидан,
Мурда жисмим топти руҳ ул лаъли хандоним кўриб.**

Билмадим мен, не сабаб гул юзидин томди гулоб,
Рашкидин дил меҳрида тутмиш кудуратдин саҳоб,
Ушбу сўз мафҳум ўланча бўйнима мушкин таноб,
Тушти то зулфунг юзунгдин, кўнглум ичра тушти тоб,
Айламиш кўксум аро симоб янглиғ этироб.

Нечалар пандинг баногўш айлади — топти камол,
Нечаларга қаҳр тигиғидин стардаким савол,
Неча кун хоки раҳингга жисмиғ ўлди поймол,
Нечаким, лаъли лабингдин бўсае қилдим савол,
Бермадинг, эй шўх, истиғно камолидин жавоб.

Жон етибдур лабга, эй дилбар, бугун гурбат билан,
Етмадим васлингга бошим узра бу рифъат билан,
Ошиқи бечорани куйдурма кўп ҳасрат билан,
Ғайр сорига борурсен, мен қолиб меҳнат билан,
Ғайр базмида жамолниғ шамъидин очма инқоб.

Мен нечук дашт ичра Мажнунларга маҳрам бўлмайин,
Мен нечук ҳуш аҳли ўтрусида мубҳам бўлмайин,
Мен нечук ҳажриниғ бозорида пурғам бўлмайин,
Мен нечук савдо билан расвойи олам бўлмайин,
Телба бўлгай моҳ рухсориниғни кўрса офтоб.

Бир нафасда айлагай тағйир афъоли фалак,
Лола гул барги яқосидурки тимсоли фалак,
Кўп қади сарви равонни қилди чуи доли фалак,
Кўп йигитни қилди пири потавон золи фалак,
Эй суманбарлар, ғанимат сизга айёми шабоб.

Васл аро сен пазу истигнода, мен ҳасрат билан,
Кўзларинг тўкмакда қоним, кўзларим маҳват билан,
Ул замон абвобн дил фатҳи эрур нусрат билан,
Терлаган рухсёринги кўргач дедим, ҳайрат билан:
«Турфа гулдурким, чекар ондин ҳаё ноби гулоб!»

Ҳажр бедодида йнглатма, аё афсуғари,
Сепки, эй хуршид, мен зарра — гуломи камтари,
Раҳм қил, қилма ниҳон ҳуснуни меҳри ховари,
Кўз ёшим кўрдниг, фалакдин қўл юғил, эй Муштари,
Бир нафасдин ортуқ эрмасдур сув устида ҳубоб!

Қумридек сайри гулиетон менга, булбулдек наво,
Орзуин ҳуснинг-чун эшикнигда бўлдум чун гадо,
Узди ҳар ёдин ранги умидимиз, бўлди адо,
Ҳалқайи зулфунга осплди кўнгул, эй бевафо,
Гўйиё тушмиш бу мискин бўйнима мушкни таво.

Маскан айлабдурки оташ ичра номусу ҳаё,
Қансар атрофида лаъл ила дури қиймат баҳо,
Ваҳм этар кўнглум қуши толпинсалар бози киро,
Икки зулфунинг баногўшинигда титратмиш сабо,
Уйлаким, очиб қанотин қор уза ўйнар суроб.

Қилма манзил дил аро, дилдор, сен айлаб ҳатар,
Не учунким, ишқ ўтидин кўп эрур ўтлнғ шарар,
Қуймасун болу паринг, то бўлмасун сенга зарар,
Сен парининг манзили вайрон керак, ё чашм олар,
Маскан-эттинг кўз ила кўнглумда, қилмай ижтило.

Қимки қилди хоки роҳиға кўзини ашкни нисор,
Қимки қилди оҳу афгон шавқида гул гулғузор,
Қимки қилди таппи помол ишқида гул шаҳсувор,
Қимки қилди ёр кўйида гадолиғ ихтиёр .
Салтанат иқлимида дерлар Амри комёб.

Мен хастау зорингни бирор айламаднинг ёд,
Султон — сену, ҳоким — сену, мен кимга дейин дод?
Умрини камолшин гаминг айлади барбод,
Эй орази насрин, сочи — суибул, қади — шамшод,
Булбул кибн ҳажрингда ишим нолау фарёд!

Дил куймасе илкимда шаробим тўкулурму?
Афсус мунгаким, тўкулаи коса тўлурму?
Сайёд эли қайд айламай, оромн бўлурму?
Сайд ўлди кўнгул қўзларига, ваҳ, қутулурму?
Бир қушки, анинг қасдида бўлгай ики сайёд.

Эл билмади мен Мажнушн мумтоз рамузин,
Қўрса киши ваҳм этгусн дорбоз рамузин,
Сарф айламаднинг мен биле дамсоз рамузин,
Ул мактаб ароким, ўқула поз рамузин,
Гўёки вафо илмин унутмиш эди устод.

Муҳтож эрурман туну кун аҳли сафога,
Шояд яди покии кўтарур бўлса дуога,
Раҳм этмади мен булбули шўрнида навога,
Ашкимини кўруб, тез бўлур майли жафога,
Оре итимас, чушки суви бўлмасе фўлод.

Топти бу кўпгул заррае Лайли хабаридин,
Қон бўлди хўроким мени Мажнун хушаридин,
Фарҳод қутулди ўлубон, дарди саридин,
Мингдин бир эмас ўз юраким захмларидин,
Ҳар печакни, тоғ бағрини захм айлади Фарҳод.

Оташқа сазоворига, улким, сенга мақрун,
Озоринга ожиз келибон, ҳоли дигаргун.
Бир боқмага мавқуф неча фонийи гулгун,
Ўзукни киши дафи эта олмас, вале ҳар кун —
Юз тиг қилур дафи, кўзунг бўлғоли жаллод.

Захмим менниг изҳор эмасдур бадан ичра,
Изҳор агар ўлса, эрур пираҳан ичра.
Булбул не фиғон айламасунким, тикан ичра,
Гул япроғи — тириқлар эрур бу чапан ичра,
Булбул пару болини юлуб, бертали барбод.

Ким журъайи май ичмаса, мастоналиг этса,
Бир чуғздек обод аро вайропалиг этса,
Вайс эғри қўюб бўркиш, мардоналиг этса,
Не айб, Навоий киби девоналиг этса,
Ҳар одамниниг ёри агар бўлса паризод.

Мулаббаб боргоҳингда ажаб лутфу карам таҳсин,
Қилурлар умр борича араб бирла ажам таҳсин,
Фурури шоҳлиғда ишқ дардидин баҳам таҳсин,
Адолат борчаға, ушшоқ аҳлига ситам, таҳсин,
Майи ҳуснунгға мустағрақ кун илкимда рақам таҳсин.

Деб эрмишсан кўруб аҳволими: «Девонайи расво!»
Не аҳвол ўлсун аҳволимки, солдинг бошима савдо,
Табассум айлагил нолам насимига, гули раъно,
Ки гулзори фироқ ичра мен эрдим булбули гўё,
Ҳама шодоб аҳли ичра туштим пур алам, таҳсин!

Ажойиб офтоби давр эрур, олида улфатлар,
Ҳама пиру жавон, шоҳу гадоларга эрур сарвар,
Назора қилса, ҳар ёнға боқиб, ул кўзлари гавҳар,
Баногоҳ кимин кўрса, сўз қотиб, кўнглини хуш айлар,
Мунингдек подшаҳ олдида Вайсий еса гам таҳсин.

Кулбәма кўйди қадам дўст, шоду хандонман бугун,
Гарди пойи тож бар сар, балки султонман бугун,
Ғам, нари тур, шодлиғ тахтида меҳмонман бугун,
Ҳаддан афзундулки, жавридин паришонман бугун,
Чархи кижрафтор зулми бирла ҳайронман бугун.

Кўнглаум эрди ҳажру фурқат захми бирла ёралиғ,
Айлади андуҳу мотам ёна пора-поралиғ,
Қай бирига йнғларам, бир ёнда бахти қоралиғ,
Менга юз кўргузди олам ичра юз авворалиғ,
Дашту сахрода қуюндек усру сарсонман бугун.

Мажнуни беҳуш боши узра хошоқни дегил,
Кўҳкан — Фарҳоднинг фарқи сари чокни дегил,
Нечалар аҳли замондин кўзда намноқни дегил,
Ақлу ҳушим даҳр хайли биймидин соқни дегил,
Айб қилманг, эй фатонат аҳли, подонман бугун.

Асрадим жонда шакарғуфтор ҳажрини, қон ютуб,
Сақладим дийдамда хушрафтор ҳажрини, қон ютуб,
Богладим ноламга гулрухсор ҳажрини, қон ютуб,
Айладим музмар кўнгулда ёр ҳажрини, қон ютуб,
Ғунчадек жайби тафаккур ичра шиҳонман бугун.

Учради бир шаҳсувори ботағофил, шўх-шани,
Айлади аҳволи зоримға менинг номусу нанг,
Бағр қоним акси эрди — урди пиродаҳанга ранг,
Гулгун этсам ашки хуноб ила домоним не тонг?
Лоладек сахройи ғамда доғи ҳижронман бугун.

¹ Дегил — озарбайжонча «дегил» — «эмас» маъносида.

Истасанг кўнглум қушин кошонаин гулхан аро,
Сўрсанг ақлим гавҳарин вайронайи маҳзан аро,
Шамъ жонимдур менинг, билсанг чу маҳфил — тан аро
Оҳу афғоним дегил булбул каби гулшан аро,
Бир сиҳи қад сарвишинг ишқида полонман бугун.

Дилрабоин, навинҳоли, сарв қомат, рустахез,
Сенга, хўбони жаҳон, баъзи қулу баъзи кашиз,
Маҳвашин тўти тақаллум, дилбари жондан лаезиз,
Не сабабдин сўрмадинг ҳоли дилмни, эй азиз,
Бастайи занжирн зулфи, чашми гирёиман бугун.

Тоғу ҳомун соҳиби Фарҳоду Мажнун — дўстлар,
Мажнуну Фарҳод жойи тоғу ҳомун — дўстлар,
Кундузим — тун, кўкрагим — хун, қоматим — нун, дўстлар,
Даҳр дун, ҳолим — забун, иқбол — вожун, дўстлар,
Меҳнати ғам бирла чун дастн гирибонман бугун.

Вайсий чун занбур, гарчи фаҳим — мисли болким,
Жазб бозорини савдоси аро ҳаммолким,
Пинглади ҳолини кўрачдин анга раммолким,
Ёр ҳажри заррани айлаб бисоти молким,
Фурқат ўти тобидин чун мўй печонман бугун.

Не арз этсам, суҳанрас, нуктаи анъордин фаҳм эт,
Рамузи гуссау дарду алам гуфтордин фаҳм эт,
Юракниг захминн заъфар каби рухсордин фаҳм эт,
Жигар қонин бу соат днйдайн хунбордин фаҳм эт,
Фироқи ҳажрини бу чархи кажрафтордин фаҳм эт.

Бу афгон этдигим васл ичра хирмондин нишондур бу,
Бу ашки лолагуниг доги пинҳондин нишондур бу,
Жуноним ранги сориг бағри бирбндин нишондур бу,
Ки ҳам рухсорн зардин захми ҳижрондин нишондур бу,
Шарори сӯзиши бағрим тани бемордин фаҳм эт.

Хужуми лашкари гам жонима ҳар ёна саф чекти,
Қаро бағрим маломат новаки охир ҳадаф чекти,
Қаноат айлади ул дурри галтондин садаф чекти,
Синехри дилга тангри ишқдин моҳи шараф чекти,
Мени нмсоки гамни шом аро ифтордин фаҳм эт.

Не идроки таақул менда, бир ҳайропадин англа,
Тани афсурдайн помолу дил ваїровадин англа,
Бугун монандан Мажнунн бесомонадин англа,
Мениг гуфторимким, оқило афеонадин англа,
Забоним лағзинини ҳам суҳан асрордин фаҳм эт.

Тополмам марҳами решн дили нурғам мудовоси,
Талаб ҳам топмади захми жигар, марҳам мудовоси,
Увайсий, новак узра боғлади ул ҳам мудовоси,
Ки ҳам мазмуни гуфтори била барҳам мудовоси,
Тақозойи каломн ҳам суҳан меъмориин фаҳм эт.

Шифо расмин тузубон, эй табиб, ишқингда бемор эт,
Шиорим ёд эту жон риштасил танбуринга тор эт,
Масеҳ анфосдурсенким, мамот аҳлига гуфтор эт,
Лабингдин ком олурда чини зулфинги намудор эт,
Қадаҳ тут, маст қил, андип кейин таклифи зуннор эт.

Етубдур сенга, эй жонон, мақоми даври офоқи,
Суми рахшингда помол ўлди ул афлоклар тоқи,
Сўзинингнинг нашъасидин бўлдилар бир нечалар боқи,
Сенга беҳудлиғ ила ёрлиғ истармен, эй соқий,
Қадаҳ тутқил менга, ул бодани афюн ила ёр эт.

Ниқобингни кўтар, эй гулрухим, сайри гулистон қил,
Кулуб ҳар ёна боқғил, зеб ила ҳар сори жавлон қил,
Қилиб ҳайратдаким, ҳуснингга булбул бағрини қон қил,
Юзунгнинг рашкидин гул хотири жамъин паришон қил,
Табассум айла ғамдин гунчаларнинг кўнглини тор эт.

Ажал хуммориға жон шарбатин паймонада суидум,
Кўруб май софин агёр илгида, ғам зарфига тўлдум,
Бўлуб ўксуклик, ул мугбаччанинг илгига телмурдум,
Ичиб дурди май, эй пири муғон, майхонада ўлдум,
Танним тупроғи бирла дайр таъмирига девор эт.

Қадам ишқинга қўйдум, доймо ашки равон ўлдум,
Тузаб рашкинг маконин, эй пари, бехонумон ўлдум,
Лабингнинг фурқатида кеча-кундуз бағри қон ўлдум,
Тилар кўнглумки, ошиқликда расвойи жаҳон ўлдум,
Ул ойнинг ҳусниға, ё раб, мени мундин батар зор эт!

Топа олмам сўроғ солсам жаҳон, кўнглунгдек армонлиғ,
Ул ойнинг орзусида бу жон ҳар кунда қурбонлиғ,
Менга қолгонда дилбар тарк қилди расми жононлиғ,
Кўнгул, аввора бўлким, монсепи васл ўлди нодонлиғ,
Сенга ким айди: «Агёр олдида ишқингги изҳор эт!»

Мунаввар қилди дил, гўё қаронғу кечани моҳе,
Фалакнинг дастидин дод айлагондек урди бир оҳе,
Деди: «Лутф айлаким, Вайсийга, бўл бу сўздин огоҳе!»
Ямон кўз тегмасун ҳуснингға, эй маҳбублар шоҳи,
Амир ашъоридин бу руқъани бўйнингға туммор эт.

Бўлди бул кун менга ул сарви хиромон ўтру,
Жонима руҳи равон, жисмима дармон ўтру,
Кўнглума шавқ, забоним сори афғон ўтру,
Тиғ тортиб чу келур қатлима жонон ўтру,
Ҳар дам оғзимга етар чиқмоғ учун жон ўтру.

Қаҳринги зоҳир этиб, лутфинги кўп қилма ниҳон,
Фурқатинг сийнам аро айлаган эрди тўла қон,
Ҳажринги маскан этубдурмен, аё руҳи равон,
Кўнглума келса хаёлиниг, чиқар ўтрисига жон,
Эл чиқар, уйга кирар вақтида меҳмон, ўтру.

Васл этмакка ўшал шоҳин позим бўлсанг
Шояд ул мугбача базми аро бозим бўлсанг,
Мақсад ул ўлмақа васл ичраки жозим бўлсанг,
Истабон васл қачон кўйига озим бўлсанг,
Келмас олингнига бажуз новаки мижгон ўтру.

Кўйса ким ишққа қадам, ваҳки, гадо бўлғуси шоҳ,
Шамъ бўлса агар, ул бўлгай ики одама моҳ,
Очилур фақру фанодинки, худо сориға роҳ,
Ул қуш ҳажрида отсанг кечалар новаки оҳ,
Ҳоладек чарх тутар дефлига қалқон ўтру.

Ҳажринг афсун этиб, қўймади бир зарра мажол,
Чеҳрами зард этиб, айлади ҳам ашкми ол,
Лайли ишқидин ўшал Қайс ажаб топти камол,
Дашт девонасиға мен қилурам истиқбол,
Чиқса Мажнунга, не тонг, гули биёбон ўтру.

**Ташналар май учун оҳи саҳар ўлмиш, не ажаб,
Излабон шому саҳар, дар-бадар ўлмиш, не ажаб,
Нашъасидин неча зеру забар ўлмиш, не ажаб,
Майда соқий юзидин жилвагар ўлмиш, не ажаб,
Тутсам ул кўзгуши илгимда фаровон ўтру.**

**Ишқ ўтин гайр эли кўнглумдин ўчургач ёнди,
Сепкали ашк сувин дийда кетургач, ёнди,
Вайсий ҳолин деса хўб эрдик, сўргач ёнди,
Келадур эрди ҳабнбим, мени кўргач ёнди,
Эй Навоий, нега чиқтим мени водон ўтру?!**

Кофир бўлур киши деса чангу рубоб талх,
Айни дин улки, йўқ сифатинг, гар китоб талх,
Шаккар гар ўлса, ҳажридаким лаъли, ноб, талх,
Нутқинг фироқида менга бўлди шароб талх,
Ҳар дам кўзум тўкар лабинг истаб гулоб талх.

Ҳар дам рақибдин аламе жонима стар,
Невчунки, ёр ғайр қилап сўзига битар,
Кўз йўлидин бағир қониким, жўйдек кстар,
Куйган юракни шўрини ашқим фузун этар,
Андоқки, туз суви била бўлғой кабоб талх.

Тушму хаёл: бўлди дилафкор базмида,
Қўлда қадаҳ, тилида сўз ошкор базмида,
Сўрдим: «На май эди кеча агёр базмида?»
Кўрдим рақибни бу кеча ёр базмида,
Ширин лабинг ғазаб била берди жавоб талх.

Зулм айладинг менга, сапамо, мақсадинг недур?
Ҳеч деманинг: «Фироқим ичнида ғаминг недур?»
Қошингга бандаман, кўзи афсусларинг недур?
Чок ўлди жон яқоси, десам аччигинг недур?
Ҳаргиз демас катон сўзини моҳтоб талх.

Дўстимни душман айлади, бу ғам этиб менго,
Юз огуни ичурди қошимдин кетиб менго,
Дил лавҳида хаёлини қоши битиб менго,
Агёр бирла бода ичиб, зулм этиб менго,
Айшимни айладинг кеча, эй офтоб, талх.

Гаҳ соғ ўлурману гаҳ дсвона бўлмишам,
Гаҳ гулдек очилурману гоҳида сўлмишам,
Ғам зарфидин тўкилдиму гаҳ боз тўлмишам,
Гаҳ заҳри ғам ютарману гаҳ беҳуд ўлмишам,
Эй гул, ғамнингда бўлди менго хўрду хоб талх.

Қон тўкти кўзки, фирқати абрў жилолдин,
Ё раб, насиб ўлурмуки ҳайвон зулолдин,
Дам ургалики, қолмади зарра мажолдин,
Эй гул на бўлди парда кўтарсанг жамолдин,
Ошиқларнингнинг айшини қилди ниқоб талх.

Бўлди кими фано хати иршод дайр пир,
Хожам ики жаҳонда Увайсийга дастгир,
Бўлғоймуки, агарчи мен ул мўрдур, сатир,
Ишқу вафо тариқида шод ўлмишам Амир,
То ёрнинг рақибига бўлди азоб талх.

Қил амон, ё раб, адулар можаросидин мени,
 Сақлагил осий бу мардумнинг изосидин мени,
 Сер айла лутфи султонлар атосидин мени,
 Қил жудо бул бахту толеълар қаросидин мени,
 Қутқар, эй хоним, Ҳасан боққол балосидин мени,
 Қилгон ул беҳуда ҳам жабру жафосидин мени.

Қошғар юрти бузулди — келди, бердим хонумон.
 Бош суҳарға жой тополмай юрган эркан бемакон,
 Яхшлик қилдим, уйимга, этмадим доду фиғон,
 Чиқмайин жойи имомдин, айлади бағримни қон.
 Қутқар, эй хоним, Ҳасан боққол балосидин мени,
 Қилгон ул беҳуда ҳам жабру жафосидин мени.

Ул мударрис сотти деб, солди бу кўнглумга губор,
 Охири бўлди алар кори қошингда ошкор,
 Раҳм этиб, арзимга еттинг сен, дединг: «Эй Тунқатор,
 Йўқ замонимда менинг зўрлиқ!» — дединг, эй шахриёр,
 Қутқар, эй хоним, Ҳасан боққол балосидин мени,
 Қилгон ул беҳуда ҳам жабру жафосидин мени.

Қозилар олдида бердим ўн икки тиллосини,
 Ена беш тиллони бердим, мен пулин фойдосини.
 Рози қилди қозилар; манъ айлади, иғвосини,
 Ена чиқмас жойидин, ялгон қилур даъвосини, .

Қутқар, эй хоним, Ҳасан боққол балосидин мени,
Қилғон ул беҳуда ҳам жабру жафосидин мени.

«Чиқ!» десам, албатта олдинга болосин ташлагай,
Сўрасам, оғзини очиб, албатта илким тишлагай,
Қўрқарам: тухмат қилиб, бир менга ғавғо бошлагай,
Қилди савдойи мени шаб-рўз кўнглум ғашлагай,

Қутқар, эй хоним, Ҳасан боққол балосидин мени,
Қилғон, ул беҳуда ҳам жабру жафосидин мени.

Бир неча мендек ғарибларнинг атоси сендусан,
Мушкил иш осон қилурда муддаоси сендусан,
Вайсийи бечоранинг дардин давоси сендусан,
Ет менинг фарёдима: эл подшоси сендусан,

Қутқар, эй хоним, Ҳасан боққол балосидин мени,
Қилғон ул беҳуда ҳам жабру жафосидин мени.

Май бериб, маст қил, эй мугбача, султон ўлай,
Бу гадолиғ унутай, мен Жамшиди даврон ўлай,
Раҳм қил ҳолима, мақрубайи жонон ўлай,
Е тирик дафи қилинг, халққа пинҳон ўлай,
Токи ишқ ўти аро қил каби сўзон ўлай,
Е ажал жомини тутқил, бугун осон ўлай

То бугун жонима жонона ситам билгурди,
Фурқатиди дили маҳзунима гам билгурди,
Жисми урғини захмига алам билгурди,
Бу ғариб ҳолимаким, таън Ажам билгурди,
Токи ишқ ўти аро қил каби сўзон ўлай,
Е ажал жомини тутқил, бугун осон ўлай.

Е раб, ул ёри ситамгарга гирифтор эттинг,
Мунча бераҳм, жафожўйи дилозор эттинг,
Куфр этиб, зулфини то бўйинма зуннор эттинг,
Мисли парвонадек ўтига сазовор эттинг,
Токи ишқ ўти аро қил каби сўзон ўлай,
Е ажал жомини тутқил, бугун осон ўлай.

Сангдил, берма зарар дилга, хаёлиғ чоғи,
Ҳажрдин берма хабар токи висолиғ чоғи,
Талх ком этма бугун оби зулолиғ чоғи,
Лйшима берма хазон қадди ниҳолиғ чоғи,
Токи ишқ ўти аро қил каби сўзон ўлай,
Е ажал жомини тутқил, бугун осон ўлай.

Мастлиғдин хабар этти мени Мажнун айлаб,
Мени расво кўзимнинг ёшини Жайхун айлаб,
Мавж урдурди ҳамон Қулзуми пурхун айлаб,
Дод этай шоҳима, домоними гулгун айлаб,
Токи ишқ ўти аро қил каби сўзон ўлай,
Ё ажал жомини тутқил, бугун осон ўлай

Ё раб, ўз ҳоли паришонима токай йиғлай?
Тўқуб олдимга бағир қонима токай йиғлай?
Тинмайини тундаги афғонима токай йиғлай?
Сўрмагон ҳолими султолима токай йиғлай?
Токи ишқ ўти аро қил каби сўзон ўлай,
Ё ажал жомини тутқил, бугун осон ўлай

Соқнё, ташнаини хумморини билган яхши,
Давр аёғи била аҳволини сўрган яхши,
Сағ ўлуб Вайсий бу майхонада турган яхши,
Бермаса, ташнаси даргоҳида ўлган яхши,
Токи ишқ ўти аро қил каби сўзон ўлай,
Ё ажал жомини тутқил, бугун осон ўлай

Авалло мен ушбу дунёнинг вафосин билмадим,
Вожгун золи фалакнинг муддасин билмадим,
Дўстлигининг неча ғамга ибтилосин билмадим,
Ваҳки, беҳуда улуснинг можаросин билмадим,
 Бу дили ашкостадин ўтган хатосин билмадим,
 Бу жудолиқга не бонс, интиҳосин билмадим.

Бул йироқли, ваҳки, ноқобиллигимдинму экин,
Е магар ҳақ амрига қоҳиллигимдинму экин,
Мосиволарга яна мойиллигимдинму экин.
Мен ғариб бечорайи сойиллигимдинму экин?
 Бу дили ашкостадин ўтган хатосин билмадим,
 Бу жудолиқга не бонс, интиҳосин билмадим.

Бу замона аҳлининг кориға ҳайронман бәсе,
Чун саҳобнда ниқобига бафармонман бәсе,
Офати беҳудадин чоки гирибонман бәсе,
Уз гуломнигман сенинг, хотир паришонман бәсе.
 Бу дили ашкостадин ўтган хатосин билмадим,
 Бу жудолиқга не бонс, интиҳосин билмадим.

Улган эрдим, ҳамдамимдин шаммайи топдим ҳаёт,
Билманам, борму экин топган ҳайтимда сабот,
Хотирин бир гўшасидин қилди шоҳим илтифот,
Ул сабаб таълим қуни парвозга топди қанот,
 Бу дили ашкостадин ўтган хатосин билмадим,
 Бу жудолиқга не бонс, интиҳосин билмадим.

Эй дило, бе амри ҳақ бир дона қум бежо эмас,
Банда гофилдур, муқаддам аҳли бепарво эмас,
Тоғдаги кўк майсаларга ҳожати дарё эмас,
Вайсней, бир зарра фаросатдин сенга ифшо эмас,

 Бу дили ашкостадин ўтган хатосин билмадим,
 Бу жудолиқга не бонс, интиҳосин билмадим.

Қилдим сенга, ёр, иқтидо мен,
 Бу мазҳаб ичинда порсо мен,
 Ҳам солики роҳи пуржафо мен,
Жўлидайи марди бекбомен,
 Мажнуни ҳазини дил адомен,
 Авворайи зору бенавомен.
 Қуйдурди, нетай бу доғи ҳижроц,
 Фарёд этибон чекармен афгон,
 Бул жону танним йўлида қурбон,
 Дарду, аламу гамим фаровон,
 Келтирмишам эмди илтижо мен,
 Кўтоҳ қусур норасомен.
 Лайли гамидин бу дил яроси,
 Тушти мени зора можароси,
 Мажнуни уйидур кеча қароси,
Чарх узра чиқар фиғон садоси,
 Мажнуни ҳазини дил адомен,
 Авворайи зору бенавомен.
 Дарбар қилибон қалаандарона,
 Ҳам жанда, кулоҳи ошнқона,
 Бўлдим ҳарамии сори равона,
 Гаҳ иেলাйн зор, гаҳ тарона,
 Келтирмишам эмди илтижо мен,
 Кўтоҳ қусур норасомен.
 Йўқтур бу жаҳонда ёру ҳамдам,
 Бир аҳли рамуз мунисе ҳам,
 Бу воқеадин кўнгулда юз гам,
 Бир ерда қарору сокин этмам,
 Мажнуни ҳазини дил адомен,
 Авворайи зору бенавомен.
 Оҳимга туташти гардуни дуи,
 Бир Лайли этиб мени жигархун,
 Вайсийга келибдурурки Мажнуни,
 Қимга дейин эмди зор мазмуни,
 Келтирмишам эмди илтижо мен,
 Кўтоҳ қусур норасомен.

Бағримн сўрсанг, мисоли лола гул япрогидур,
Ваҳки, япроги на ўлсун, бағринн ичра догидур,
Қўқкандек қозғоним Ҳомун аро ғам тогидур,
Қўлдаги тешамин сўрсанг, сабрининг тирпогидур,
Жисму жоним остони дарғаҳинг тупрогидур,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

Бўлғон ул «Қолу бало!» да руҳи Мажнунворман,
Онинг учун бу жаҳонда толиби дийдорман,
Васфини этмакда доим соҳибни ашъорман,
Орзуйн ҳуснунг айлаб, рўзу шаб беморман,
Жисму жоним остони дарғаҳинг тупрогидур,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

Авалло жаври фалак бирла бузулди хону мон,
Билмадим, меҳнат қуши бошимга қилмиш ошён,
Лутфинг истаб доимо юрдум жаҳонда бағри қон,
Қил малад мен зора, эй шоҳаншаҳи соҳибқирон,
Жисму жоним остони дарғаҳинг тупрогидур,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

Муҳтасибни ишқ айлабдур жаҳон аввораси,
Ул сабабдур рўзгорим бирла бахтим қораси,
Қўйинг ичра итларингнинг мандуман бечораси,
Сен эурсан доимо бечора кўнглум чораси,
Жисму жоним остони дарғаҳинг тупрогидур,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

Арзи дилдин бир печа ашъор мен қилдим раҳам,
Кўз саводин ҳал қилиб, шояд юзи бўлса баҳам,

Тилга мазкур айласа бўлгайму дилнинг дарди кам,
Бўлма, дил, навмид, шояд қилса султоннинг карам,
Жисму жоним остони даргаҳнинг тупроғидур,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

Ҳасрати олам била кўнглум хасу хошоқлик,
Яъслиғ тигида кўксумдур ҳаминча чоқлик,
Нийқ ўтига, найлайини, бисмил танам фитроқлик,
Орзуи ҳуснунг учун кўзларим намноқлик,
Жисму жоним остони даргаҳнинг тупроғидур,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

Корвон йўлди одошса кеча, моҳини тилар,
Кимки аъмодур, кўрарга нур, раҳини тилар,
Бўлса ҳожатманд ким, бузрук паноҳини тилар,
Вайсийи бечора — Мажнун қул нигоҳини тилар,
Жисму жоним остони даргаҳнинг тупроғидур,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

ТАРҚИББАНД

Бир кеча солди соясини, рахшидур саманд,
Қим сарв — қадди, сўзи — асал, лаъли нўшханд,
Ул тилга келди оғзин очиб, шоҳи аржуманд,
Бир аждарини ўқурдим айниг, гирдидур каманд.

Сўрдим: «Магар бу мор — афъидур» дедим, деди:
«Йўқким йилло, билки, азобингдурур санинг!»

Сарви қадини дейму ваё каж кулоҳини,
Хунхор повакиниму чашми сиёҳини,
Ёким тавил зулфини ё важҳи моҳини,
Ё раб, қабул қилки гарибининг оҳини,
«Қавсар бошидаким на шафақдур?» — дедим, деди:
«Йўх-йўх, шафақки, бағри хунобингдурур санинг!»

Юз шукур айларамки, висоли фароғина,
Юз бўса айларамки, топонда оёғина,
Юз онча шукр, чорладиким, васли боғина,
Ё раб, бу сўзини деса бўлурму қулогина:
«Қун юзини ёзан на сабақдур?» — дедим, деди:
«Қиягон азил насиб китобингдурур санинг!»

Гул юзли, шахд сўзли, қаро кўзли ул нигор,
Наргислари узори аро мисли навбахор,
Юз мингта жон бир ниғаҳигадурур нисор,
Ё раб, қачонки ёр билан айлағунг дучор?
«Дилри раҳини турфа узоқдур!» — дедим, деди:
«Сабр айлаёлмаганки шитобингдурур санинг!»

ЧИСТОНЛАР

I

Ул на гунбаздур, эшигу туйнугидин йўқ нишон,
Неча гулгушўш қизлар манзил айлабдур, макон?
Синдириб гунбазин, қизлар ҳолидин олсам хабар,
Юзларига нарда тортилган, ётурлар бағри қон!

«Анор».

II

Ул на: боши тўрт, бўйи олтидур, соҳиб суҳан,
Бели тўрт юз, пойи бир, жони ики юз роҳзан?
Тонг эмас, дил муддаоси бўлса ҳосил, эй гало,
Бул Аниси Мисрдурким, Юсуфи гулпиряхан.

«Дутор».

III

Ул на қушдур, боши саксон жисми ўттуз, пойи бир,
Жони тўрт юз, ақли ўндур, фаҳми эллик, беназир?
Номин ўлмасликка хат олмиш ўшал махлуқким,
Ёшурубдур ўзини абжад ичра. Қим ул дилпазир?

«Фалотун» — Платон .

IV

Ул на шахридур, йигирма боб, бир бозори бор,
Булбули мишгдур, ажойиб етти юз гулзори бор?
Ена вафи шаҳри Румдур, ҳиндулар тутмиш ватан,
Танина сўрса, боғи абжаддин чиқар анҳори бор!

«Қоғоз».

V

Елгузимда учради: ул дев эди ёки пари,
Минг боши, қирқ эргаши бор, ёна саккиз навқари.
Ҳолга келмас, бутни тақмас, борчаси жаллодваш,
Тўрти чорлаб, ўну эллик, менга юзланди бари.
Бирининг қўлида уч юз ханжару тўрт юз пичоқ,
Унинг оғзида булдур: «Пора қил!»— деб гапларни!

«Ғам ҳаддин ошти!»

- Абзоб* (а) — боблар, эшпклар (бирлиги — боб).
Авсоф (а) — мақташлар, васфлар, таърифлашлар.
Ади (а) — жаннат.
Адно (а) — паст
Аднок (а) — Ҳижоз ва Нажд (оқин сувга бой жойлар)даги тоза қонли араблар; гўзал манзарали жойларга ишора.
Адноний (а) — жаннатга тегишли.
Аду (а) — душман.
Ажам (а) — Арабдан ташқари Шарқ мамлакатлари.
Ажр (а) — эваз, бадал.
Алвож (а) — 1) кўнгулга олиш, дард чекиш; 2) яхши жойлар, ложалар.
Алойиқ (а) — алоқалар.
Алтоф (а) — лутфлар, одамгарчиликлар.
Амвож (а) — мавжлар, тўлқинлар.
Ансабин (а) — 1) асал; 2) узум шарбати.
Анжим (а) — юлдузлар, бирлиги — нажм.
Анкабут (ф-т) — ўргимчак.
Арус (а) — келинчак.
Асҳоб (а) — улфатлар, дўстлар, суҳбатдошлар.
Атфол (а) — болалар, гўдаклар, бирлиги — тифл.
Афвож (а) — тўдалар, гуруҳлар; бирлиги — фавж.
Афсад (а) — жуда ширин (ёқимли) сўзлаш.
Афти (а) — заҳарли илон.
Афтол (а) — феъллар, хатти-ҳаракатлар.
Ашкаста (ф-т) — шикаста, эзилган.
- Бадр* (а) — тўлиқ ой.
Байзо (а) — 1) оқ, оқ рангли, ялтироқ; 2) тухум; яди байзо — оқ билак; Мусо пайғамбарнинг қўлига ишора.
Барот (а) — озодлик, оқланганлик; хатти барот — оқланганлик тўғрисидаги ёрлиқ.
Бажуз (ф-т) — бундан бошқа.
Бати (а) — кўйин, қорин, ички қисм (масалап, садафнинг ичи).
Балқбор (ф-т) — бирдан, кутилмаганда.

Бебок (ф-т) — бебош, ҳаёсиз.

Бестун (ф-т) — 1) жуда балаид тоғ, 2) Фарҳод канал қазиган тоғ.

Бечун (ф-т) — 1) ўхшашсиз, ўхшаши йўқ; 2) тангри.

Бисмил (ф-т) — сўйиши, бошнини кесини; сўйилган, жон бераётган.

Бобатул-васл (а) — ёқа.

Боз (ф-т) — овчи қуш.

Ботин (а) — қалб, ички дунё

Важҳ (а) — юз, бет.

Вайси (а) — камситилган, хор, гариб.

Васеъ (а) — кенг.

Висоқ (а) — уй, жой, макон.

Во (ф-т) — очияқ.

Вожғун, вожун (ф-т) — терс, тескарни, чапна.

Восиф (а) — мақтовчи, васф қилувчи.

Вофир (а) — мўл, жуда кўп, фаровон; аруз баҳрларидан бири.

Гила (ф-т) — ўпкалаш (кипа сўзининг юмшоқ маъно оттенкаси).

Гиреҳ (ф-т) — тугун, чигал, ўрим.

Гудоз (ф-т) — куйиш, эриш; сўзу гудоз — куйиш ва эриш, тобланиш.

Густох (ф-т) — беодоб.

Гўй (ф-т) — тўп, чавгон ўйинидаги тўп.

Давомал-қут (а) — вақтнинг донмиёлиги.

Даввор (а) — айланувчи; *гунбали даввор* — айланувчи гунбал, осмон-га шора.

Дайр (а) — 1) бутхона; 2) майхона; 3) бевафо дунёдан нолиш.

Дар (ф-т) — эшик, дарвоза.

Дастор (ф-т) — салла.

Дирам (ф-т) — дирҳам; кўп ҳолларда умуман пул маъносинда келади.

Доман (ф-т) — этак, бар, кийимнинг этаги.

Дун (а) — паст, тубин, пасткаш; *дунёйи дун* — пасткаш дунё.

Дунёу мофиҳо (а) — дунё ва ундаги нарсалар, бутун борлиқ.

Ё айюҳал-ҳабиб (а) — эй дўстлар!

Жабин (ф-т) — манглай, пешона.

Жанда (ф-т) — эски, йиртиқ кийим.

Жинон (а) — жаннатлар.

Жозим (а) — интилувчи, жазм этувчи.

Жубур (а) — жабрлар.

Журъа (а) — қултум, ютум.

Жусту жўй, жусту жўй (ф-т) — изламоқ, ҳаракат қилмоқ.

Жўйбор (ф-т) — ариқ.

Жуҳул (а) — жаҳллар; *аҳли жуҳул* — жоҳиллар, жаҳолат аҳли.

Жўлида (ф-т) — тўзғнган (кийим тўғрисида).

Залил (а) — оёқ ости қилинган, хор.
Зан, заки (а) — гумон, тахмин.
Занбур (ф-т) — асалари.
Зард (ф-т) — сариғ.
Зарф (а) — идиш, май қуйиладиган кўзача.
Заъф (а) — кучсизлик, хасталик.
Забанда (ф-т) — ярашиқ, ярашимли.
Зил (а) — сняя; *зиллуллоҳ* — таңгрининг сояси.
Зойил (а) — йўқолиш.
Зоғал-басар (а) — қора кўз, баъзан «кўз қорачиги» маъносида ҳам келади.
Зул-жалоли (а) — улуғлик эгаси, худо.
Зуңнор (ф-т) — бут, салиб.

Иббор (а) — бахтсизлик, иқболнинг антоними.
Ижтисоб (а) — тортишни, сақлашни, ҳазар қилиш.
Ийсор (ф-т) — оғини.
Икдил (ф-т) — 1) тож; 2) зийнатли.
Икмасоб (а) — ўрганш, юқтириш, касб этиш.
Илми қол (а) — ўқиб ўганиладиган илм.
Илми ҳол (а) — ризат билан ақлан ўганиладиган илм.
Имдод (а) — мадад бериш.
Имсок (а) — 1) бахиллик, мумсинлик; 2) сақлаш.
Ицу ои (ф-т) «у-бу», ҳар хил «калта-култа» гаплар.
Инфиол (а) — хижолатчилик.
Исми зот (а) — худонинг исмлари.
Иштиқоқ (а) — 1) ишлаб чиқариш; 2) келиб чиқиш, келтириб чиқариш; 3) араб тилида бир ўзакдан 18 кўринишда янги сўзлар ҳосил қилиш (васал ва ўзгартиш); 4) этимология.
Ихромж (а) — чиқариш, ташқарига чиқариш; сургун қилиш.
Ихфо (а) — яширин.

Каж (ф-т) — эгри, тесқари.
Кажрза (ф-т) — тесқари юрвчи.
Кал-ҳажр (а) — тошга ўқнаш.
Касир (а) — кўп; майда.
Катон (ф-т) — қанон толларидаи аича нафис қилиб тўқилган мато, шу матодан тикилган аёллар кийими.
Кашол (ф-т) — чигал, мушкул.
Қилк (ф-т) — қалам, қамаш қалам.
Қисват (а) — қийма баҳо, тоза кийим.
Қиште (ф-т) кема.
Қул (а) — барча, ҳамма, тўла.
Қун (а) — бўл.

Қунун (ф-т) — энди.

Кифв (а) — тенглик, мувофиқлик.

Кўтоҳ (ф-т) — калта, қисқа.

Кўҳкан (ф-т) — 1) тоғ қазувчи; 2) Фарҳоднинг лақаби.

Ламъа (а) — ёғду, шуъла.

Ларзини (ф-т) — қоқилиш, тоғиллиш, довдираш.

Лолубол (ф-т) — ўзини эркин тутиш, бебоқлик.

Лоша (ф-т) — ўлакса, ўлимтик.

Лоядхулу (а) — кирмаиғлар.

Лолнзуруна (а) — кўринмайдн.

Мавосил (а) — стишадиган жой.

Мавт (а) — ўлум.

Мавқуф (а) — тўхтатилган.

Мағас (ф-т) — шивни.

Мажлар (а) — 1) маиқал; 2) мушк, анбар, исриқ каби хушбўй тутақчиларни солиб тутатиладиган идиш.

Мазраъ (а) — экин жойи; пушта, марза.

Макнун (а) — яширинган, беркитилган.

Малбус (а) — кийим; кийинтирилган.

Мамот (а) — ўлим.

Мансури Ҳаллож — сўфийлик шайхонида эркин фикрлаб, зулмга қарши чиққани учун подшоҳлар томонидан дорга осиб ёки терисини шилиб ўлдирилган тўртта мусулмон файласуфларидан бири.

Марду (а) — рад этилган.

Марқад (а) — гўр, қабр.

Масдар (а) — ҳаракат номи, аслида сўз ўзаги.

Масоид (а) — тўсилган, ёпилган; ўзаги — сад.

Масеҳ, Масихо — 1) соғлиқ бағишловчи; 2) ўлнини тирилтирувчи; 3) Исо пайгамбарнинг лақаби.

Масожид (а) — масжидлар.

Матлаъ (а) — юз кўрсатган, тулуъ қилган.

Мафҳум (а) — англашилган, фаҳмланган.

Маним (ф-т) — димоғ, ҳидлаш аъзоси.

Машиота (а) — пардозчи, гримёр.

Мийбум (а) — йўқотилган, йўқ қилиб ташланган, ўзаги — адам.

Мақрун (а) — яқинлаштирилган, ўзаги — қарин.

Мағок (ф-т) — гор.

Маҳват (а) — қўрқитиқ, ваҳм.

Маҳзар (а) — ариза (ёзув маъносид).

Маҳфил (а) — тўпланиш, йиғилиш, суҳбат жойи.

Маҳфилоро (а-ф) — ўлтиришни безовчи, мажлис ярашги.

Мино (ф-т) — 1) шиша; 2) кўкимтир тус; 3) осмонга ишора.

- Минқор** (ф-т) — қушларнинг тумшуги.
- Мифтоҳ** (а) — очқич, калит.
- Мосиво** (а) — 1) нарсалардан кечини; 2) ўзидан кечиш.
- Мофиҳо** (а) — мавжуд нарсалар.
- Муалло** (а) — юксак, юқори; ўзаги аъло.
- Муарриз** (а) — аризачи, даъвогар.
- Мубҳам** (а) — ноаниқ, яширин.
- Мувосил** (а) — етишини; ўзаги — васл.
- Мудово** (а) — даволанган.
- Мужалло** (а) — ярқираган, жилланган.
- Мужрим** (а) — гуноҳкор, айбдор; ўзаги — журм.
- Муза** (ф-т) — этик.
- Музд** (ф-т) — ҳақ, кира пули.
- Музмар** (а) — яширинган, остига яширинган.
- Музтариб** (а) — хижолатда қолган, осойишталигини йўқотган, изти-робли.
- Мукаррар** (а) — қайтарилган, такрорланган.
- Мул** (ф-т) — шарбат, шароб.
- Муқобий** (а) — жарчи, шидо қилувчи.
- Муқдатеъ** (а) — узилган, кесилган.
- Мураввиж** (а) — ривожланиётган, ривожланишдаги.
- Мурассаъ** (а) — безакли, (қийматли тошлар билан) безатилган.
- Мусаббир**, **мусобир** (а) — сабр қилувчи, чидовчи.
- Мусаммо** (а) — помланган, исмланган.
- Мусобеҳ** (а) — ёритувчи, равшанлаштирувчи; ўзаги субҳ.
- Мустағриқ** (а) — чўмилган (ҳайратга), ҳайратланган; ўзаги — гарқ.
- Мусҳаф** (а) — 1) саҳифаланган, китоб; 2) Қуръон.
- Мутаассир** (а) — таъсирланган.
- Муҳтасиб** (а) — тафтишчи; шариятга риоя қилинишни назорат қилувчи.
- Мўрча** (ф-т) — чумоли.

- Нағдат** (ф-т) — ёқимли ҳид, хуш бўй.
- Назъ** (а) — жон бериш пайти, охири нафаслар.
- Найсон** (ф-т) — апрель ойи (римликлар календарининг еттинчи ойи); абри найсон — баҳорги ёмғирли булут; оби найсон — баҳор ёмғири.
- Нассож** (а) — 1) тўқувчи; 2) ўрилган, сочдан ва соч ўрувчига ишора.
- Наҳну қасамно** (а) — асли қисмат, азалдаги.
- Новак** (а) — камон ўқи, пайзаси.
- Нозим** (а) — 1) назм айтувчи — шоир; 2) тартиб-интизомга солувчи.
- Нол** (ф-т) — қамиш қалам ичидagi тола.
- Нофа** (ф-т) — киндигининг қондан хушбўй, мушк олинадиган (асо-сан Такла-Макан чўлларидаги) кийкининг килдик ости беши.

Нофайи тотор — ўша киндик қонидан олинадиган энг ҳушбўй мушк.

Пошакеболлик (ф-т) — чидамсизлик, тоқатсизлик.

Нўшханд (ф-т) — чиройли кулгу, ёқимли табассум.

Озим (а) — борувчи.

Озурда (ф-т) — ранжиган, озорланган.

Олуда (ф-т) — булгаган.

Пайк (ф-т) — чопар, хабарчи.

Печу тоб (ф-т) — 1) буралган, тўлганган; 2) соч ўримининг тўлганиши.

Пираҳан, пирохан (ф-т) — кўйлак.

Побаст, пойбаст, побаста (ф-т) — оёғи боғланган, кишанланган.

Пуштино (ф-т) — 1) тепки, орқасига тепмак; 2) юз ўгурмак, кечмак.

Пўта, фўта (ф-т) — белбоғ, лунги.

Пўшак (ф-т) — ёппиқ, кийим маъносига ҳам ишлатилади.

Раб, рабб (а) — 1) тарбия қилувчи; 2) хўжайин, жаноб, эга; 3) таң-ри.

Равза (а) — 1) бог, бўстон; 2) уй; 3) жаннат.

Равзан (ф-т) — туйиқ.

Рам (ф-т) — чўчиш, қўрқув, ҳуркиш, бир томонга қочиш.

Рамхол (а) — фолбни (қумда фол очувчи).

Рамз, рамуз (а) — ишора, бирор фикрни ишорат билан билдириш.

Расан (ф-т) — богич, боглагич, аргамчи.

Рахшон (ф-т) — ярқировчи, ялтировчи.

Раҳзан, роҳзан (ф-т) — қароқчи, йўлтўсар.

Резон (ф-т) — тўкизувчи.

Реш (ф-т) — яра, тилинган.

Рсна (ф-т) — илдиш, томир.

Рино (ф-т) — 1) ипжиқ, табиаги позик; 2) дунё парсалари, пулу мол ва мансабни писанд қилмайдиган киши; 3) бебош, бебок.

Руд (ф-т) — 1) ариқ, дарё; 2) чолғу асбоби.

Рўтба (а) — киши эгаллаган жой, мавқе, мартаба, мансаб.

Рўзи жазо (ф-т) — жазо куши, қиёмат.

Рўсийҳ, рўйсияҳ, рўсияҳ (ф-т) — юзи қоралик.

Сабҳа, сўбҳа (а) — тасбеҳ.

Савм, сием (а) — рўза.

Сад ҳазор сол (ф-т) — юз минг йил.

Сайҳа (а) — қичқирик.

Салламно (а) — қойилмиз, офарин.

Самъ, самъи (а) — 1) эшиткич, қулоқ; 2) эшиткиш, титлаш.

Сарзаниши (ф-т) — дашном, койиш.

Саршор (ф-т) — тўла, сероблик.

Сафича (а) — қрма.

Сағб (а) — қийинчилік.
Саҳоб (а) — булут.
Саҳронишин (а-ф) — саҳрода яшовчи.
Сиво (а) — бўлак, бошқа.
Сижн (а) — қамоқхона, зиндон.
Сипанд (ф-т) — сириқ, сириқнинг уруғи.
Сифла (а) — паст.
Собит (а) — 1) турғун, барқарор; 2) исбот этилган, аниқланган;
 3) қутб юлдузи.
Соид (а) — булак, қўл.
Солик (а) — ислом фалсафасида бирор оқимга мансуб, сўфиликда бирор йўналишни тан олган ва унга амал қилувчи.
Соғар (ф-т) — 1) пиёла, май ичиладиган идиш; 2) бир пиёла май.
Субур (а) — сабр.
Сувор, сувора (ф-т) — 1) отлик; 2) мусиқий йўлларида Сири.
Сулуқ (а) — 1) ислом фалсафасидаги бирор йўл, оқим; 2) гоя.
Сум, сумм (ф-т) — туёқ.
Суман, ёсуман (ф-т) — хушбўй оқ гул.
Сурох, сурохий (ф-т) — май идиши.
Сўзон (ф-т) — куйган, куйиб турган.
Сўрох (ф-т) — тешик.

Тааллуқ (а) — 1) боғланиш, тегишлилик; 2) рўзғор тутқиш, уйланиш.
Таассур (а) — тушунча, таассурот.
Тааққул (а) — ўйлаш, ақл билан мулоҳаза қилиш.
Табдил (а) — алмашиниш, ўзгариш, ўзгариш, ўзаги — бадал.
Табоқ (ф-т) — ёмон, оғир.
Табсққуф (а) — тўхталиш, куттиш.
Таваҳҳум (а) — ташвишланиш, ваҳм қилиш.
Тавил (а) — чўзилган, узун.
Тажалли (а) — кўриниш, жилваланиш; улуғворлик.
Газарруъ (а) — яллиш, зорланиш.
Газвир (ф-т) — алдов, найранг, ҳийла.
Талх (ф-т) — аччиқ.
Талхком (ф-т) — ҳаёти аччиқ.
Талъат (а) — кўриниш; юз, чеҳра, гўзаллик, чирой.
Тамасхур (а) — масхаралаш.
Танобони (ўз.) — ердан олтинадиган солиқ.
Тарёк, таряк (ф-т) — афюн, заҳарли дори.
Таржеҳ, таржиҳ (а) — 1) афзалият; 2) эҳтимоллик.
Тасомев (а) — тинглаш, эшитиш.
Тасхир (о) — эгаллаш, қўлга киритиш.
Татовил, татовул (а) — чўзилган, жуда узун; ўзаги — тавил.
Тафриқа (а) — ажралиш, сочилиш, ажралиб кетмоқ.
Тафсир (а) — изоҳ, шарҳлаш, кенг баён этиш.

Тағйир (а) — ўзгарниш.

Таҳриқ (а) — қўзғолиш, ҳаракатга келиш.

Таҳт (а) — ост, таги.

Тобии (ф-т) — 1) товланиш, жилваланиш, ярқираш; 2) иссиқ.

Торик (ф-т) — қороғни.

Торож (ф-т) — совурниш, барбод берниш.

Тунқатор (ўзб.) — хон амалдорларидан бири, миришаблар бошлиғи.

Турбат, туроб (а) — тупроқ.

Турра (а) — сочининг тугуни, жингалағи, соч гажағи.

Туъми (а) — емиш, овқат, таом.

Урён (а) — яланғоч.

Усру (ўзб.) — 1) жуда, энг; 2) кўп.

Уқбо (а) — нариги дунё, охират.

Уқул (а) — ақллар.

Фавт (а) — йўқолиш, ўтниш, ўлиш.

Фа йўғтал-жазо (а) — сенга яхши жазо ате қилсин!

Фано (а) — йўқ бўлиш.

Фаноийи фил-вуҷуд (а) — ўзлигини йўқоғиш, тириклигича ўзини йўқотиш.

Фаноийи фил-аътам (а) — йўқотилган, жудо қилинган; туннинг аввал-ги қисмида йўқотилган киши.

Фано фис-сайр (а) — сайр воситасида йўқолмоқ.

Фараҳ (а) — севишч, шодлик.

Фарзона (ф-т) — доно, билимдон, мард.

Фасбиру (а) — сабр қилинглари.

Фатонат (а) — зийраклик, тушуниш, ақл.

Фатҳ (а) — 1) очини; 2) қўлга киритиш.

Фашин (ф-т) — салланнинг чап томондан осилиб турадиган учи.

Фигор (ф-т) — 1) яраланган; 2) азобланган.

Фитрок (ф-т) — қанжирга (эгарнинг орқа қисмида овланган қушларини олиб қўйишга мосланган қайиш).

Форин (ф-т) — 1) тешиб ўтувчи; 2) отилиб, қайнаб чиқадиган (масалан, фаввора сувлари).

Фосид (а) — бузуқ, ёмон, ярамас, ножўя (хаёлга писбатан).

Фузун, афзун (ф-т) — ортинқча, кўп.

Фуқун, афқун (ф-т) — сеҳрлаш, жоду.

Хамёза (ф-т) — эснаш.

Хайл (а) — тўп, тўда.

Хасм (а) — ёв, душман, рақиб.

Хат, хатт (а) — 1) хат, битик; 2) гўзаллар лаблари атрофидаги билинар-билинимас тук; 3) янги чиққан мўйлаб.

Хирад (ф-т) — ақл.

Хиргоҳ (ф-т) — чодир.

Хирқа (ф-т) — дарвислар кийими; содда эски кийим.
Хифта (а) — сивил ҳаракат; 2) ачиқлашни; 3) қош билан қилинадиган турли ишоралар.
Ховар (ф-т) — Шарқ.
Хор (ф-т) — тикал.
Хора; *хоро* (ф-т) — қаттиқ тош.
Хузро (а) — 1) кўклик, кўк ранг; 2) кўк ўт, майса; 3) ўсмали қош.
Хурд (ф-т) — кичик; *хурду калон* — катта-кичик.
Хутур (а) — хотирлаш.

Чпкас (ўз.) — овчи қушлар учун махсус қўлда кўтариб юриладиган кичик қўндоқ.

Чаро (ф-т) — нега, нима учун?

Чобук (ф-т) — чаққон, тез; чобук сувор — уста чавандоз.

Шаб (ф-т) — тун, кеча.

Шабсир (ф-т) — тунда олувчи.

Шабихун (ф-т) — тунда қилинадиган ҳужум.

Шабоб (а) — ёшлик, йигитлик.

Шарар, *шарор*, *шарора* (ф-т) — учқун, аланга, ўт, чўғ.

Шармсин (ф-т) — уятли, одобли.

Шарр (а) — ёмонлик, ёмон йўл.

Шаръ (а) — шарият.

Шаъшаъа (а) — ёғду, ярқираш, ёруғлик, шуъла.

Шаҳбоз (ф-т) — лочин; умуман овчи қуш.

Шикел, *шикебо* (ф-т) — чидам, тоқат, қаноат, сабр.

Шокир (а) — шукр қилувчи.

Шона (ф-т) — тароқ.

Шўтур (ф-т) — туя.

Шўрида (ф-т) — гангиган, ўзини йўқотган, ҳаяжонланган.

Эҳё (а) — тирик, тирилиш.

Эҳром (а) — ҳаж маросимида боғланадиган лунги; эҳром боғламоқ — бирор нисга киришни учун тайёрлик кўриш.

Яд (а) — қўл, яди байзо — оқ биллак.

Якто (ф-т) — тенгсиз, ягона.

Ялдо (ф-т) — қишининг энг узун ва қоронғу кечаси; 22 декабрга тўғри келади.

Янзурука (а) — кўриннадиган, кўринувчи; ўзаги — назар.

Яъс (а) — кўнгли чўкиклик, қайғу, эзилиш, маъюслик.

Қабл (а) — олдин, илгари; қабл анта мамот — ўлимнингдан илгари.

Қадр тўни (а-ўзб.) «лайлатул қадр» кечаси демак.

Қаллож, *қуллож* (а) — бирор нарсани куч билан ўзи а тортиш.

Қаллош (ф-т)—1) ялқов; 2) бузуқ, беҳаё, 3) камбағал, ҳеч нарса-
ин ва ҳеч кимни писанд қилмайдиган; 4) бепарво, беор.

Қилу қол (а)—гап-сўз.

Қиртос (а)—1) қоғоз варағи; 2) қоғоз ўрови (сочилувчилар);
3) устига қоғоз қўйиб, йўли белгилаб ёзиладиган лавҳа.

Қолу бало (а)—азал, тақдир, қисмат.

Қосид (а)—хабарчи.

Қулзум—Қизил денгиз (форсларда).

Қуллоб (а)—1) чапгак, қармоқ; 2) маҳбуба сочинчиғи учидаги жин-
галак (қўнгироқ)қа ишора.

Қумурчоқ (ўзб.)—итбалиқ.

Ғалтон (ф-т)—юмалоқ (дурга нисбатан;) кўз ёшига ишора.

Ғули биёбон (ф-т)—саҳройи одам, одам ёввойиси.

Ғуроб (ф-т)—қарға.

Ғўта (ф-т)—сувда сузиш.

Ҳадаф (ф-т)—нишон.

Ҳадид (а)—тез, ўткир.

Ҳадиқа (а)—боғ, жаннат.

Ҳажар (а)—тош.

Ҳаминиш (ф-т)—бирга ўлтирувчи, ҳамсуҳбат.

Ҳашр (а)—қисмат.

Ҳижоб (а)—парда.

Ҳирмон, ҳирман (а)—1) маҳрумлик; 2) жудолик; четлашиш; 3) та-
қиқлавиш, рад этилиш.

Ҳожиб (а)—1) хизматчи, ходириниғ пардаларини очиб турувчи пар-
дадор; 2) дарвозабон, қоровул; 3) четки жой, қирғоқ; 4) нар-
да, тўсик; 5) кош.

Ҳола (ф-т)—ой ва қуёш атрофида ётидан аввал ҳосил бўладиган
«қўрғон».

Ҳолун (а)—1) текис сатҳ, текислик; 2) қуруқ қумлик, қўриқ; дашт;
3) тоғи ҳомуи—кимса бормайдиган ясси тоғликка ишора;
4) Мажнун кезган дашт.

Ҳосид (а)—ҳасадчи.

Ҳубоб (ф-т)—кўнлик.

Ҳувайдо (ф-т)—кўриниб турган; пайдо бўлган.

Ҳумо (ф-т)—афсонавий бахт келтирувчи қуш.

Ҳумоюн (ф-т)—1) қутлуг қадам; 2) подшоҳларга тегишли нарса-
ларга шу сифатни қўшилган. Масалан «кутубхонайи ҳумо-
юн»—подшоҳ кутубхонаси демакдир.

Ҳумро (а)—қизил, қин-қизил.

Ҳусук (ўзб.)—озлик, етишмовчилик, камчилик.

Ҳтру (ўзб.)—рўбарў.

МУНДАРИЖА

Оташнн шоира	3
Ғазаллар	17
Мустазод	233
Мухаммаслар	234
Таржеъбадлар	251
Таркиббанд	259
Чистонлар	260
Лугат	261

На узбекском языке

УВАЙСИ
САД ДУШИ

Редактор *Т. Алимов*
Рисом *Ш. Муҳаммаджанов*
Расмлар редактори *В. Немировский*
Техн. редактори *М. Мирражабов*
Корректор *Ш. Собирова*

ИБ № 2036

Босмахонага берилди 9. 02. 83. Босишга рухсат этилди 29. 07. 83. Формати 70×108^{1/2}. Босмахона қоғози № 3. Адабий гарнитура. Юқори босма. Шартли босма. л. 11, 9. Шартли крас. от. 12, 24. Нашр л. 7. 2. Тиражи 25. 000. Заказ № 877. Баҳоси 66 т.

Ғафур Ғулom номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти,
Тошкент—700129. Навоий кўчаси, 80.

Нашриётлар, полиграфия ва китоб савдоси ишлари бўйича ЎзССР Давлат комитети Тошкент „Матбуот“ полиграфия ишлаб чиқариш бирлашмасининг 1-босмахонаси. 700002. Тошкент, Ҳамза кўчаси, 21.